

<http://www.vimeo.com/15654738>

CANTECE TRADITIONALE

<http://www.vimeo.com/8122443>

<http://vestitorul.blogspot.com/>

<http://www.vimeo.com/8532198>

<http://www.vimeo.com/videos/search:MAICA%20SILUANA/768931c3>

<http://www.vimeo.com/5104607>

PSALTIREA 1

<http://www.vimeo.com/5070517>

PSALTIREA 2 CITITA DE IPS TEOFAN

<http://www.vimeo.com/user1718579>

VIDEO DUHOVNICESTI

<http://www.vimeo.com/10025017>

ARVO PART CANONUL POCAINTEI

<http://www.vimeo.com/8925726>

PICTURA DE LA DRAGANESCU

<http://www.vimeo.com/8648580>

COPACUL DORINTEI ABULADZE TENGIZ

<http://www.vimeo.com/8408645>

CAPELA INGERULUI

<http://www.vimeo.com/7860716>

STIINTA SI CREDINTA PR ARSENIE BOCA

<http://www.vimeo.com/7724565>

CAINTA FRAGMENT

<http://www.vimeo.com/7718065>

COPII LUI IVAN

<http://www.vimeo.com/5634304>

DESPRE PATIMI SI DESPATIMIRE PE TEOFIL 2003

<http://www.vimeo.com/7400673>

PR TEOFIL IN FRANTA

<http://www.vimeo.com/11680663>

<http://www.vimeo.com/11681414>

PR SOFIAN BOGHIU 1 ,2

<http://www.vimeo.com/11680064>

<http://www.vimeo.com/11680365>

PR TEOFIL 1 SI 2

<http://www.colinde.ebul.ro/>

[http://www.greco-catholic.ro/
cantece.asp?tip=index](http://www.greco-catholic.ro/cantece.asp?tip=index)

<http://www.calendarulortodox.ebul.ro/>

[http://gxxg.uv.ro/
Sarbatorile_de_Craciun_si_An_Nou.htm](http://gxxg.uv.ro/Sarbatorile_de_Craciun_si_An_Nou.htm)

SĂRBĂTORILE DE CRĂCIUN ȘI ANUL NOU

COLINDELE RELIGIOASE

Icoană pe sticlă din colecția Muzeului Țăranului Român

*Colinde, colinde!
E vremea colindelor,
Căci gheața se-ntinde
Asemeni oglindelor.
Și tremură brazii
Mișcând rămurelele,
Căci noaptea de azi-i
Când scânteie stelele.*

*Se bucur copiii,
Copiii și fetele,
De dragul Marii
Își piaptână pletele,
De dragul Marii
Și-a Mântuitorului,
Lucește pe ceruri
O stea călătorului.*

Mihai Eminescu

Cuprins

Introducere

[Colindatul](#)

[Colindul](#)

Originea creștină a Crăciunului

* Cântecele de Stea

[Confecționarea stelei](#)

[Cântecele de stea](#)

[Steaua sus răsare](#)

[Trei crai de la răsărit](#)

[În orașul Vitleem](#)

[La nunta ce s-a întâmplat](#)

** Colindul religios propriu-zis

[Colindatul](#)

[Colindatul propriu-zis](#)

[Colindul popular religios](#)

[Colindele religioase propriu-zise](#)

*** Vifleimul (Vicleimul) sau Irozii

[Istoricul vifleimului](#)

[Vifleimul \(Irozii\)](#)

**** Concluzii

[Bibliografie](#)

[go to cuprins](#)

Introducere

Cu ocazia unor evenimente deosebite sau sărbători religioase, se practică numeroase obiceiuri, unele legate de-muncile agricole și de practica creșterii animalelor, altele legate de momente importante din viața omului, de viitorul său.

Printre aceste manifestări, *sărbătorile de iarnă* ocupă un loc cu totul deosebit. Ele încep la 24 decembrie cu ajunul Crăciunului, se continuă cu Anul Nou și se încheie după Bobotează, la 7 ianuarie. Crăciunul și Anul Nou prilejuiesc manifestări de o deosebită bogăție folclorică, adesea cu realizări artistice literare remarcabile: mersul la colindat, mersul la urat cu plugușorul, cu semănatul, cu sorcova, Vasilica, jocurile cu măști: turca, capra, cerbul, brezaia, apoi mersul cu steaua, vicleimul, irozii, cu

dansuri, cum sunt: căiuții, călușarii etc. Aceste sărbători constituie, de asemenea, prilejuri la care au loc manifestări ale teatrului popular, în special ale teatrului cu o tematica haiducească. Dintre manifestările enumerate mai sus, conform ultimelor cercetări, cântecele de stea și irozii sunt de origine mai recentă, cărturăreasca, bisericească. De proveniență mai nouă sunt și teatrul popular cu tematica haiducească, cu toate că el se grefează pe vechiul teatru popular cu măști. Prin spectaculozitatea lor, prin forma lor artistică, prin conținutul laic sau magico-religios, dintre obiceiurile, practicile și producțiile orale legate de sărbătoarea noului an se remarcă, îndeosebi, urările cu plugușorul, buhaiul și jocurile cu măști.

Colindele prilejuiesc o participare a multor oameni din sat. La colindat, în zilele în care acesta se practică, se duc nu numai copii, ci și flăcăi, fete și oameni însurați. De obicei, copiii încep să colinde în după-amiaza premergătoare primei zile de Crăciun, iar flăcăii, fetele și oamenii căsătoriți merg la colindat seara și în noaptea de Crăciun. De exemplu, în multe sate transilvănene se constituie câte o ceată de fiecare sat, uneori două sau chiar mai multe, în unele cazuri, asupra componenței cetelor de colindători s-a răsfrânt apartenența de clasă. Adesea ceata de colindători e numită *ceata feciorilor*, iar în Țara Oltului *ceata de juni*, între Târnave și Olt *butca feciorilor*, în zona Pădurenilor și Hunedoarei *dubași*, în Țara Moșilor *colindători*.

Ovidiu Bârlea analizează cu competență, pe larg, modul de organizare al mai multor tipuri existente de colindători, precum și colindatul de Crăciun, repertoriul de colinde, darurile și orațiile lor, iar apoi colindatul de Anul Nou, zăuritul sau implicațiile colindatului.

Se colindă până noaptea târziu, uneori chiar și până dimineața. Nu se poate spune că, cel puțin în ultimele decenii, ar exista o orânduială anume, cine la cine să meargă să colinde, totul poartă pecetea spontaneității. Copiii și flăcăii mai tineri merg să colinde din casă în casă, pentru a căpăta mai mulți covrigi, făcuți anume în acest scop, precum și bănuți.

Oamenii maturi merg la colindat numai în câteva locuri, la familiile prietene. Colindătorii sunt așteptați de gazde, lăsați să cânte o colindă la fereastra, apoi sunt poftiți în casa și ospătați; aici se mai cântă una-două colinde, și după urările tradiționale pentru gazdă, colindătorii se deplasează de la casa respectivă la alta. De multe ori după ce merg la vecini, împreună cu aceștia se duc să colinde la un alt prieten comun, de unde luând și familia acestuia se deplasează la alți

cunoscuți, unde rămân apoi și petrec până dimineața, în mod obișnuit, bărbații merg în grup la colindat, în Câmpia Transilvaniei se colindă, de asemenea, în grupuri formate din tinere femei și bărbați. Dar și în aceste cazuri colindele se execută în unison.

[go to cuprins](#)

Colindatul

Este un scenariu compus din texte ceremoniale (colinde), formule magice, dansuri, gesturi, interpretat în casă, pe ulițe, de o ceată sacră. În calendarul popular, acest fenomen apare sub diferite denumiri zonale în perioadele solstițiului de iarnă. ("Steaua", "Plugușorul", "Sorcova"), echinocțiului de primăvară, solstițiului de vară și echinocțiului de toamnă. Colindele transmit urări de sănătate, rod bogat, împlinirea dorințelor în noul an. Colindatul este cea mai răspândită tradiție a românilor. Când persoanele colindate nu primesc colindătorii, închid ușile sau nu oferă daruri, efectele magice sunt opuse, ei încălcând regulile acestei obicei.

Colindatul sau uratul pe la case constituie un obicei străvechi, desigur precreștin, dar care, în timp, a ajuns să facă, s-ar zice, casă bună cu creștinismul. Cânteculele respective atrag norocul sau binecuvântarea asupra oamenilor și gospodăriilor, pentru tot anul care urmează. În vechime, colindele erau "specializate" (de preot, de pastor, de fată mare etc.).

[go to cuprins](#)

Colindul

Urarea versificată ce se cântă întotdeauna la sărbătorile Crăciunului, după datina, se numește colind, colinda sau corinda și numai rareori urare sau urare la fereastră.

Provenind din cuvântul de origine latină "Kalendae", derivat la rândul lui, al verbului "calare", ce avea sensul de "a vesti", colindele românești, cu toate că foarte multe vorbesc despre Nașterea Mântuitorului, sunt cântece de urare, de confirmare a unui nou statut sau de recunoaștere a prestigiului unor persoane importante pentru comunitățile sătești tradiționale.

În "colindele lumești", numite uneori și "laice", cercetătorii au detectat nuclee mitice și religioase precreștine ce s-au păstrat, în pofida unor schimbări de funcție și semnificație, cel puțin ca substanță poetică.

Începând cu noaptea de 23 spre 24 decembrie, de la miezul nopții și până la revărsatul zorilor, ulițele satelor răsună de glasul colindătorilor. În orașe, întâlnim colindători o dată cu lăsarea serii și până în miez de noapte.

„*Cu traista după gât, cu bâta în mână și căciula pe urechi*”, colindătorii merg din casă-n casă și strigă la ferestrele luminate:

"Bună dimineața la Moș Ajun,

Ne dați ori nu ne dați"

și dacă cei din casă întârzie a le deschide ușa, spre a le împărți *colindețe*, încep să cânte mai departe:

"Am venit și noi o dată

La un an cu sănătate,

Și la anul să venim

Sănătoși să vă găsim.

Ne dați, ne dați,

Ori nu ne dați"

Cu acest prilej, gazda le împarte *colindețe*, respectiv covrigi, nuci, mere, colăcei de făină frământați și copti chiar în acea noapte a Moș Ajunului.

În ajunul Crăciunului, ca și în ajunul Anului Nou, în toate provinciile românești copiii formează grupuri și pornesc pe la casele gospodarilor, cântând cântece ce au refrenuri ca: "Florile dalbe", "Leru-i ler", "Ziurel de ziuă", ori "Valerim" și "Veler Doamne".

O categorie importantă de colinde, mai ales cu caracter de rememorare, sunt strict legate de Crăciunul bisericesc, evocând închinarea magilor (*Viflaimul* sau *Vicleimul* – stâlcire a numelui Betleem) sau panica și viclenia lui Irod (*Irozii*), culminând cu tăierea pruncilor (cei 14000, pe care Biserica îi pomenește pe 29 decembrie). Scenariile sunt simple, cuceritoare în naivitatea lor. Cam în același timp, flăcăii umblă însă și cu *Capra (Turca, Brezaia)* sau cu *Ursul*, în cete pestrițe și gălăgioase (că e un obicei păgân receptat ca atare se vede și din aceea că în unele părți se zice că astfel de colindători "glumeți" ar fi părăsiți vreme de 6 săptămâni de îngerul lor păzitor!). Copiii (băieți și fete deopotrivă) umbla mai ales cu *Steaua* ("Cine primește steaua cea frumoasă și luminoasă..."). *Cântecele de stea* cu care suntem familiarizați astăzi (mai ales "Steaua sus răsare...") sunt de origine cultă, adeseori chiar bisericească. În fine,

Plugușorul și *Sorcova* țin de “înnoirea” anului, neavând nici o legătură cu ciclul religios al Crăciunului. Din păcate, toate [par](#)

a fi pe cale de dispariție, sau în orice caz iremediabil compromise de transformarea lor într-o formă de cerșetorie țigănească (extinsă stupid și penibil cam de pe la Sf. Nicolae și până pe la Sf. Vasile, în vederea unui “profit” cât mai substanțial).

Noaptea de Crăciun nu este decât un *festum incipium* adică debutul ciclului festiv de douăsprezece zile despre care se crede că încifrează calitatea anului ce se apropie. “Bătrânii socoteau vremea după cum era de la Crăciun la Apa-botează. ”Zăceau că de la Crăciun la Apa-botează, doosprezece zile îs doosprezece luni. De Crăciun, îi ianuarie, pe urmă februarie ș-așa...”

Ajunul Anului Nou este de puțină vreme recunoscut drept Revelion, adică acea petrecere familială cu abundență de mâncăruri și băutură, cu zgomote, veselie și spectacole urmărite la televizor. Mai mult, în ținuturile moldave, acesta este concurat și astăzi de ample desfășurări festive la care, cu mic cu mare, participă toata suflarea satului.

Tot ce nu a fost îngăduit un an întreg este îngăduit acum, când ierarhiile se răstoarnă. Fiecare își poate ascunde identitatea în trăsăturile hilare sau grotești ale unei măști sau ale unui travesti. Eliberați pentru puțină vreme de orice constrângere, oamenii pot fi altceva și altcineva și pot face tot ce le trece prin cap.

Cea dintâi zi a Crăciunului rămâne destinată valențelor sale creștine prin faptul că “stelarii” și “irozii” aduc în casele oamenilor povestea sfântă a Nașterii. Abia în a doua zi, ceata de colindători se reunește într-o petrecere numită “ospățul feciorilor”, “ospățul lui Crăciun”, “balul turcii” s.a.m.d. “Alesul fetelor” și “băgatul fetelor în horă” – în satele din Mărginimea Sibiului, “trăgătoriul fetelor” – în așezările din Alba, “măturatul Crăciunului” – în Banat, “îngroparea Crăciunului” – pe Someșuri, “lăturenitul” – în Munții Căliman și Gurghiu amintesc, de pragul trecerii romanilor dintr-un anotimp într-altul.

Înlocuirea lui “*Crăciun*” cu hâtrul “*Moș Gerilă*” urma să arunce în uitare Nașterea Domnului. După substituirea numelui, sosirea lui Moș Gerilă a fost deplasată către sfârșitul anului: în loc de 24-25 decembrie, copiii au fost puși să-l aștepte pe Moș de Anul Nou. Această «întârziere» urmărea să mute atenția colectivă de la data de 25 decembrie spre 31 decembrie, Revelionul devenind unică mare sărbătoare de iarnă. Împins în uitare, Iisus dispărea de pe scena oficială, iar cadența tradiției era retezată

printr-o schimbare a datelor. Între Crăciun, devenit Gerilă și Nașterea lui Iisus nu se întrezărea nici o legătură.

O parte din colinde care erau prea legate de Crăciun, au fost «uite». Ele au rămas vii în foarte multe zone din țară. Nici o clipă «sărăcia» nu a însemnat pierderea identității. Postul, purificarea spirituală, bucuria colindelor, mirosul bucatelor specifice, l-au însoțit pe român dându-i speranțe pentru viitor. În fiecare an în zona Sighetului se organizează un festival al datinilor de Crăciun.

Moș Crăciun de astăzi amenință să devină o vedetă suprasolicitată a zilelor de iarnă, el ajunge treptat purtătorul de drapel al unui interes strict comercial. Moș Crăciun, unchiașul bonom și iubitor de copii, pare să devină ceea ce Moș Gerilă nu reușise în întregime: o mascotă aureolată de un farmec iernatic aptă să vândă orice oricui, la simpla sa apariție.

Toiagul și barba nu i-au lipsit Moșului niciodată, dar sacul plin de daruri, sania trasă de reni și misterioasă coborâre prin horn în vatra casei sunt adaosuri relativ recente.

Astăzi, peste figura «națională» a lui Moș Crăciun, s-au suprapus, suverane, trăsăturile unui Santa Claus universal.

Colindele sunt de două feluri: religioase și laice. Cele religioase au origine literară, iar subiectele lor se referă de cele mai multe ori la Iisus. Colindele profane (sau lumești) au un caracter liric și, de multe ori, sunt adaptate de colindători la situația celor în fața cărora le cântă.

Colindatul cu motive religioase, deși de origine bisericească, e totuși format tot după modelul colindatului de tip păgân: având de fapt origine comună cu acesta.

Astfel întâlnim:

- ➤ **Colindele Domnului** (În drum spre Viflaim (de fapt o rostire populară a numelui cetății Bethlehem), Nașterea Domnului, Vestirea Păstorilor, Închinarea Păstorilor, Pornirea Magilor după stea, Închinarea Magilor, Tăierea Pruncilor, Numele Domnului, Patimile Domnului, Vânzarea și răstignirea, Coborârea de pe Cruce ...);
- ➤ **Colindele Sfinților** (Colindul Crăciunului, Sf. Vasile, Sf. Nicolae, Sf. Ion etc.);
- ➤ **Colindele Omului** (Colind de [copil](#)

mic, de fată mare, de flăcău, colindul omului bogat și milostiv, colind de preot, de cioban, de vânător, de pescari, de marinari, colind de viteaz, de familie, de însurățel etc.)

Creatorii acestor producții populare sunt diferiți, după cum diferit este și felul colindului:

- Pentru cele religioase, de nuanță creștină, putem socoti că făuritorii sunt preoții, călugării și cântăreții bisericești, dascălii și diecii, fiindcă ei erau cunoscători ai Evangheliilor și ai Vieților Sfinților.

- Cât privește pe cele profane, ca autori definim pe anonimii creatori talentați care au făurit poezia populară. Peste aceasta creație inițială s-a suprapus prelucrarea veac de veac și an de an în obiceiurile și datinile strămoșești, la marile sărbători de iarnă. Evident, rostul unor asemenea discursuri poetice este acela că, prin cuvântul rostit de colindătorii vestitori ai sărbătorii, înzestrați cu forțe magice, viitorul oamenilor să fie pus sub semnul împlinirii, al binecuvântării divine pentru gospodarul pios și vrednic.

De fapt și colindele așa -zis "laice" sunt tot religioase, dar personajele din ele sunt sfinți sau Iisus, de aceea le vom numi în această lucrare "religioase" și ne vom ocupa ca atare numai de acele colinde care fac referire la Nașterea Domnului și la sfinții creștini.

Teatrul popular cu subiect religios de care ne vom ocupa, este format dintr-un singur subiect: acela al înfruntării dintre magi veniți să i se închine pruncului Iisus și regele Irod. În funcție de zonă, această piesă poartă denumirea de Vifleim (deformare populară a numelui orașului Betleem, locul nașterii lui Iisus) sau Irozii (evident, de la numele lui Irod Antipa, omorătorul pruncilor, în vremea căruia se naște Iisus).

Colindele religioase trebuiesc diferențiate de **Cântecele de Stea**, datorită originii lor:

- majoritatea colindelor religioase sunt de *origine populară*, pe când cântecele de Stea sunt de *origine cultă* („Steaua sus răsare ..." este de fapt unul dintre Psalmii lui Dosoitei, preluat prin intermediul bisericii, de către popor).

[go to cuprins](#)

Originea creștină a Crăciunului

În primele secole ale erei noastre, singura sărbătoare creștină era Sărbătoarea Învierii Domnului sau Paștile; aceasta îngloba întregul mister al lui Cristos Mântuitorul.

Mai întâi Paștile erau celebrate săptămânal în duminica dies (cf. Apoc 1,10), iar apoi anual.

În secolul al IV-lea însă, când perioada Postului Mare era în plină dezvoltare, dar înainte de evidențierea cu relevanță istorică a Sărbătorilor Înălțării la Cer și Rusaliilor, mai multe cauze au concurat la apariția unei alte celebrări cristologice, care va sta mai apoi, împreună cu Paștile, la baza formării ciclului liturgic anual.

De notat faptul că între timp s-a afirmat în întreaga Biserică, mai întâi în Răsărit, apoi în Africa și, în sfârșit, la Roma (în a doua jumătate a secolului al III-lea), cultul martirilor. În ziua aniversării morții lor (ziua lor de naștere în cer), comunitatea creștină se aduna la mormintele martirilor și le onora memoria, celebrând cu credință plină de bucurie Cina euharistică.

Punând așadar, alături de celebrarea esențialmente mistică a Paștilor, această nouă expresie liturgică fondată pe "amintire", se va putea înțelege mai ușor originea unei Sărbători care, apărută aproape în același timp atât în Răsărit cât și în Apus, și fixată, în lipsa unor date precise, la o dată sugerată de motive simbolico-ambientale, s-a afirmat în mod decisiv foarte repede în întreaga lume creștină.

Trei cauze ar putea fi analizate în mod special: una cu caracter strict bisericesc, una sociologică și una politico-religioasă.

Cauza cu caracter bisericesc este erezia ariană, care nega divinitatea lui Cristos, caracterul său etern și consubstanțialitatea cu Tatăl. Această erezie a mișcat Biserica întreagă. În dorința arzătoare de a trece la remedii și de a reacționa în mod eficient față de erezie, s-a considerat necesară aprofundarea și prospectarea într-o lumină nouă a tuturor aspectelor care concureau la a reliefa natura și măreția Divină a Cuvântului întrupat. Acest lucru s-a făcut chiar cu prețul unei anumite atenuări a unor aspecte care indiscutabil corespundeau din punct de vedere doctrinar și care ar fi fost chiar foarte fecunde, aspecte care puteau fi însă răstălmăcite în sens arian, aici putând fi inclus aspectul medierii însăși a lui Cristos Domnul în umanitatea sa glorificată.

Cauza de natură sociologică este legată de cultul soarelui sau heliolatria - promovat mai ales de împăratul Aurelian -, rezultat dintr-un sincretism politico-religios între cultul imperial și cultul oriental Mitra. Cultul soarelui era înfloritor la Roma între secolele al III-lea și al IV-lea, și se prezenta ca ultima formă moștenită de la păgânismul roman. Printr-o mulțime de circumstanțe, nu numai că a fost foarte rapid primit cu deschidere de către popor, dar a fost favorizat și sprijinit chiar de autoritățile Imperiului. Același împărat a introdus sărbătoarea Sol Invictus, a cărei celebrare era stabilită pentru 25 decembrie, zi denumită Natalis Invicti. Este de la sine înțeles că un

cult atât de viu penetrat în exprimarea religioasă a poporului implica într-un fel sau altul și populația creștină, al cărei ritm de viață nu era și nu putea să fie diferit de cel al populației păgâne. Biserica și-a dat seama de acest lucru și a adoptat încă o dată criteriul său înțelept din totdeauna: nu atât a reacționa pentru a contrasta, cât mai ales a absorbi pentru a încreștina. Aplicarea acestui criteriu nu era dificilă în cazul concret a heliolatriei, dacă ne gândim nu numai la faptul că lumina și întunericul - elemente de bază în celebrarea lui Sol Invictus - sunt teme destul de dragi Sfântului Ioan, ca dealtfel întregii tradiții biblico-creștine, ci și la acela că însuși soarele amintește pași biblici bine cunoscuți (cf. Psalm 18,6; Mal 4,2), folosiți de mulți Părinți cu referire la Cristos. Biserica a absorbit și încreștinat așadar celebrările păgâne ale solstițiului de iarnă, adică momentul în care forța solară, până atunci descrescătoare, renaște și se reface în fiecare an. Astfel, în lipsa unei date suficient de bine dovedite pentru celebrarea nașterii Mântuitorului, 25 decembrie - tocmai ziua solstițiului de iarnă după calculul de atunci - a devenit din sărbătoarea Natalis (Solis) Invicti solemnitatea Nașterii "Soarelui dreptății" (Mal 3,20), Cristos Domnul, învingătorul întunericului păcatului și al morții. Aceasta este interpretarea cea mai comună a originii și datei Sărbătorii Crăciunului.

La favorizarea noii sărbători creștine trebuie să fi contribuit nu puțin și poziția sincretistă a lui Constantin. Împreună cu familia sa, împăratul era un fervent cultivator al monoteismului solar. Sol Invictus figura pe monedele sale până în 324. Când a dat legi cu privire la săptămână, pentru a indica duminica a folosit mereu expresia "ziua soarelui". În 7 martie 321, Constantin a dispus să se stabilească sărbătoarea "venerabilei zi a soarelui" (originea odihnei duminicale), și, mai târziu, tot pentru aceea zi a autorizat emanciparea sclavilor. De această sinteză făcută de el între cultul soarelui și creștinism, împăratul se putea folosi cu ușurință pentru întărirea puterii sale; de aici deplinul sprijin pentru inițiativa celebrării noii Sărbători creștine.

Celor trei circumstanțe, indicate ca favorabile pentru apariția și dezvoltarea Crăciunului, li s-ar putea adăuga poate o a patra, pe care am putea-o numi "mistică". După cum este cunoscut, era foarte vie pentru creștinii primelor secole așteptarea reîntoarcerii glorioase a Domnului. Prin urmare, o sărbătoare precum Crăciunul (și, în Răsărit, Botezul Domnului), care propunea anual, pe fundalul celebrării "amintirii" nașterii lui Cristos, misterul întoarcerii Sale, corespundea din plin acestui sens al așteptării și interpreta în consecință unul dintre sentimentele cele mai profunde ale poporului creștin.

Iată așadar cum, deja în jurul anului 330 - data se deduce dintr-o atentă examinare a cronografului sau calendarului filocalian din 354 -, Sărbătoarea Crăciunului, chiar dacă la momentul respectiv localizată în cartierul Vatican, unde se desfășurau cu predilecție practicile de heliolatrie, se adaugă celebrării săptămânale a duminicii și a celei anuale a Paștilor, pentru a comemora la început nașterea lui Cristos, și probabil nunta din Cana. A pătruns în Răsărit în 380, când a fost celebrată de Grigore de Nazianz (sau Grigore Teologul cum mai este numit) la Constantinopol și de Grigore de Nisa la Capadochia. Ioan Gură de Aur a celebrat Sărbătoarea pentru prima dată la Antiohia în anul 386, Asteriu de Amasea la Pont în 380-400, Pavel de Emesa la Alexandria în 432, iar Iuvenal la Ierusalim în 439. În acest interval de timp, Sărbătoarea a devenit, în accepțiune universală, aniversarea nașterii lui Cristos.

Cuvântul "Christmas" înseamna "Misa lui Christos," prescurtată mai târziu la "Christ-Mass." Forma și mai scurtă "Xmas" - folosită prima dată în Europa în anii 1500 - derivă de la alfabetul grecesc, în care X este prima litera a numelui lui Christos: Xristos, de unde "X-Mass".

Astăzi se știe că Christos nu a fost născut pe 25 decembrie. Data a fost aleasă pentru a coincide cu sărbătorile păgâne romane în onoarea lui Saturn (zeul recoltelor) și Mithras (zeul antic al luminii), o formă a venerării Soarelui. Aceste sărbători cădeau de Solstițiu de iarnă sau imediat după acesta, cea mai scurtă zi a anului în emisfera nordică, pentru a anunța că iarna nu este veșnică, că viața continuă, și o invitație de a rămâne într-o bună dispoziție.

[go to cuprins](#)

*

Cântecele de Stea

Cu toții am văzut în serile de la Crăciun până la Bobotează, trecând seara pe stradă grupe de copii cu steaua, *un obicei vechi ce se întâlnește la toate popoarele creștine*, și invitând lumea să-i cheme:

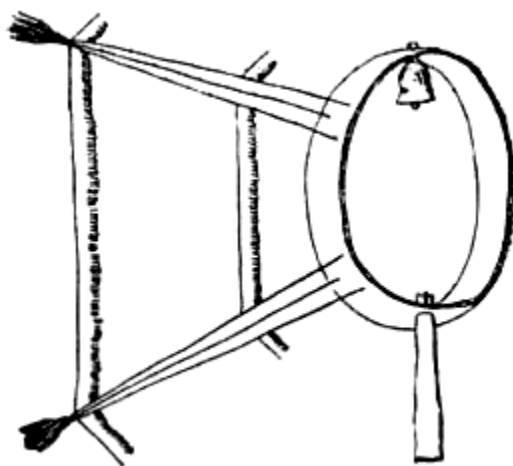
"Cine primește steaua frumoasă"

*Și luminoasă
Cu colțuri multe și mărunte
De la nașterea lui Hristos dăruite?"*

Intrând în casă, ei intonează diferite cântece. Acest obicei vrea să amintească *Steaua* care a vestit nașterea lui Iisus și i-a călăuzit pe cei trei magi.

[go to cuprins](#)

STEAUA se confecționează dintr-o veșcă sau cerc văcălie (cerc) de coajă de tei, ori chiar dintr-o sită în care se înfig șase, opt sau 12 coarne triunghiulare făcute din bețe sau speteze de brad, prin unele regiuni, cornul de deasupra, numit "*turu*", fiind mai mare. Toată Steaua se îmbracă în hârtie de diferite culori, colțurile razelor se termină cu ciucuri colorați și clopoței. Razele sunt legate între ele cu sfoară pe care se lipește hârtie colorată mărunț tăiată, unele stele având două rânduri de astfel de hârtii. Pe "*turu*" este zugrăvită scena amăgirii lui Adam și a Evei de către șarpe, iar pe celelalte îngeri, Luna, Soarele și stele.

Alcătuirea unei stele

În mijlocul *Stelei*, figurează ieslea cu Maica Domnului, pruncul Iisus, Iosif, pastorul și cei trei magi. Această scena este luminată pe dinăuntru de un felinăraș sau lanternă, pentru a lumina atunci când, în unele părți, copiii umblă cu *Steaua* și după ce s-a înnoptat.

Stea fără picior

[go to cuprins](#)

Cântecele de stea încep a fi cântate în noaptea de 24-25 decembrie și continuă în zilele de Crăciun (25, 26, 27 decembrie). Prin unele locuri ele mai continuă a fi cântate până chiar la Bobotează, când practic se încheie perioada (ciclul) sărbătorilor de iarnă.

Copiii, câte doi-trei, merg cu *Steaua* în satul lor dar și în alte sate. Când se întâlnesc două grupe de "*stelari*" atunci când sunt doi sau "*crai*" atunci când sunt trei, există obiceiul ca cei mai mărunți sau străini de acel loc, să "*îchine*" *Steaua*, să îngenuncheze în fața celeilalte și să aplece *Steaua* grupului sau de trei ori, ușor, cu cornul din vârf spre pământ. După aceea, se despart, *Steaua* care a primit închinăciunea pleacă prima încotro voiește, cealaltă trebuind să se îndrepte în direcția opusă.

Prin unele locuri *steaua* merge alături cu *Irozii* sau *Vicleimul*.

În satul lor, copii se adună seara pe la casele lor, împart ceea ce au câștigat, și a doua zi pornesc iarăși.

Dacă merg în alt sat, rămân noaptea pe la neamuri, și dacă nu au unde să rămână, se roagă de oameni ca să-i primească peste noapte, lucru pe care gospodarii îl fac cu mare bucurie, mai ales cei care nu au copii.

Ajunși la destinația aleasă, "*stelarii*" intră pe poartă și, dacă nu sunt opriți din vreme, intră în casă și cântă. Prin unele părți, mai întâi întreabă, cântând de pe afară:

*"Cine primește Steaua cea frumoasă
Și luminoasă?"*

sau:

*"Stea frumoasă,
Luminoasă,
De la Dumnezeu trimeasa?"*

sau:

*"Cine primește Steaua cea frumoasă
Și luminoasă
Cu colțuri multe
Și mărunte,
De la nașterea lui Hristos dăruite?"*

Iar după aceasta, încep să spună troparul nașterii Mântuitorului, aidoma rostit de preot sau de cei care umblă cu icoana în ziua de Ajun: *"Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii..."* În unele părți acest tropar doar se rostește. Prin Bucovina se cântă chiar.

În afara de tropar, colindul *Stelei* cuprinde trei părți: prima este o orăție către gazdele casei, a doua, colindul propriu-zis, în care se istorisește despre *Nașterea lui Iisus, Craii de la Răsărit, Irod* etc., iar cea de-a treia este binecunoscutul colind:

*"Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua luminează
Și adeverează
Că astăzi curata
Prea-nevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia
În țara vestită
Bethleem numită"*

[go to cuprins](#)

După tropaz începe **orația**.

Din anul 1747 a rămas tipărită pe un catavasier din Râmnic (Rm.Vâlcea) această orăție:

<<Dumneavoastră, cinstiți boiari, aciasta iaste steoa, de care au prorocit nainte verhorvnicul Vaalsmu, zicând că va rasari o strea din Iacov, și să va rădica un împărat din israileteani și va sfărâma pe toți domnii Moaviteanilor, care stea fost-au povățuiți

acei trei crai și de lumină purtători filosofi, și duple raza ei mergând până la Vithleaem, găsat-au pre Hs. Prunc mic, înfașat, și cu bucurie au zis: „Veniți sa ne închinăm împaratului nostru Dumnezeu țiind și daruri în mâini: aur, smirnă și tămâe oce (sic) sau învrednici (sic) înalta înțelepciune și spre cea deplin norocire și desfătare și atât bunătate și placeare dumnezeiască întru toți veacii”>>

Îndată apoi:

<<Orație cătră ai casii în carea vei merge:

Cinstite jupâne, oblăduitoirule al casei aceștiia, de vreame ce-ai ajuns a prăznui o taină foarte mare ca aceasta, cu credință te închină celui ce au răsărit din pantecele Fecioarei Marii și noao celora ce șădeam întru întunearec și în umbra morții s-au arătat și din calduroasă inimă să mulțamești cu toți ai casei dumitale pentru multa și nemăsurata milă ce au facut cu noi milostivul Dumnezeu au înnoit firea noastră cea căzută cu naștera căruia și eu ma rog, ca unuia născut fiu lui D-zeu și D-zeu adevărat să daruiască pace, sănătate prealuminatului nosrtu Domn și viață noracită și bună întemeiare intru cinstit și luminat scaun mărireii sale și împreună cu toată curtea mării sale și împreună cu dumneata, cinstite jupâne și (sau) preacinstite parinte, și cu norodul creștinesc ca împreună de-a purure să priimit (sic) bucuria aceasta în mulți ani cu veselie, cu toate cele bune și de folos>>.

Întâia orație vom întâlne-o și în cele ce urmează.

Prin Bucovina se mai rostesc, fără cântare, și aceste versuri:

*„Iată-l vine cel dorit,
Iată-l vine umilit
Către ai săi ucenici,
Cel mai mare peste mici,
Mișcați buzele spre bine,
S-arătăm de învățătură.
Vom începe câteșidoi,
Versuind cântări din gură;”*

sau, alteori, și tot prin Bucovina, când, judecând după cele ce aflăm scrise, pe lângă cei trei crai, mai este și un înger și când, înainte de cântarea cântecului de stea, urmează acest tipic:

Îngerul:

„Eu sunt îngerul lui Dumnezeu,

*Ascultați ce va spun eu:
Știți ca sfinții prooroci,
Pe pământ s-au pogorât,
Și câte au proorocit,
Toate ca s-au împlinit.
Așadar, spre neuitare,
A neamului ce-a urât
Hristos de la început,
Vă vin cu acești trei crai,
Cari prin versuri frumoase
Și cântări melodioase,
Vor arăta adevărat
După cum s-a întâmplat.
De nu mă credeți pe mine,
Iată steaua care vine!*

Craiul I zice:

*Bună seara, cinstiți și onorați boieri,
Iată vă vin și eu cu acești trei crai.
De lume luminători
De Dumnezeu binecuvântători.
Și orice s-ar întâmpla,
Eu voi răspunde.*

Craiul II:

- Prin ce?

Craiul III:

- Prin cântare.

Partea a doua, miezul cântării de stea, se referă la căutarea și aflarea pruncului Isus Hristos de către cei trei magi sau crai, la alte minuni ale Mântuitorului, obișnuit: nunta din Cana Galileii, sau este înlocuită prin niște orațiuni filozofico-religioase asupra vieții pământești, cari de obicei slujesc ca a treia parte, ca încheiere.

Cântecele de stea propriu-zise sau orațiunile versificate, pot înlocui și înlocuiesc cântecele de stea ce le vom prezenta ulterior.

În cele ce urmează prezentăm orații, care prin Oltenia se numesc la singular proorocea, art. prooroceaua.

O varianta a orațiilor din Oltenia, se aude prin jud. Vâlcea și se aseamănă mult cu orația din anul 1747.

<<Ascultați, ascultați dumneavoastră, cinstiți boieri, la povățuitori, trei crai filozofi, mergând prin lume, au găsit pe Hristos, prunc mic, înfășat, în iesle culcat, cu mare bucurie au strigat: „Ascultați dumneavoastră cinstiți boieri mari, c-aceasta este steaua care s-a proorocit mai nainte de varoomnicul Varlam, de acești trei crai filozofi, de lumină purtători, zicând că va răsări o stea dintre israiliteni, care va sfărâma pe toți domnii movilteni. Mergând ei după rază până în Vitleem, acolo au găsit pe Hristos în ieslea vitelor culcat și cu bucurie au strigat. Adusu-i-s-a daruri: aur, smirnă și tămâie. În cea naltă norocire dumnezească, El ni s-a născut pentru toți vecii, Amin!>>

O altă variantă de orație se aude prin jud. Dolj:

<<Fecioară, Fecioară cea mai spre o ființă, în pământul peșterii, cu magii grăiesc, grai filozofesc, că pentru noi s-a născut un cocon, cel mai de veci.

Seara de astă-seară la mulți ani cu sănătate!>>

Cu unele adăugări noi, o urare veche sună astfel, având asemănările ei cu cele de mai sus:

<<Cinstiți gospodari! De vreme ce-am ajuns să prăznuim o taină ca aceasta , cu credința sa ne închinăm Celui ce a răsărit din pântecul Fecioarei Maria, și nouă celor care ședem într-un întuneric și în umbra morții, s-a aratat; și din călduroase inimi să mulțumim pentru multa nemasurată mila ce a avut cu noi Milostivul Dumnezeu; a înnoit firea noastră cea căzută cu nașterea sa, - căruia să ne rugăm ca unuia născut, fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, adevărat, să dăruiască pace și sănătate prealuminatului nostru Rege și vieața norocită și bună întemeiere într-un cinstit și luminat scaunul Mariei Sale, și împreună cu toată curtea și oștirea și dimpreună și cu dumneavoastră, cinstiți gospodari, și cu tot neamul nostru cel românesc, ca laolaltă de-a pururea să primim bucuria aceasta la mulți ani cu veselie, cu toate cele bune și de folos.>>

Încheierea cântărilor se poate face și cu aceste versuri:

Să va fie bine
La mic și la mare,
La toți câți se află
L-astă adunare;
Poftim sănătate
La toți totodată,
[Inima](#)

întreagă,

Dragoste curată,

Care la Anton Pann se întregesc (completează) cu aceste:

Cine ce dorește ca să-i împlinească
Fără-ntârziere pronia cerească,
Vivat, să trăiască toți câți sunt în casă,
Și se ospătează la această masă!

"Cântecele de stea" provin din surse diferite: unele din literatura bizantină ortodoxă, altele din literatura latină medievală a Bisericii Catolice, câteva din literatura de nuanță Calvină și multe din ele, chiar din tradițiile locale.

Cântecele de stea se găsesc la toate popoarele creștine, atât la cele romanice cât și la cele germanice, precum și la slavi și la greci. Ale noastre se aseamănă mai mult cu cele slave. Ele fac astăzi parte din literatura poporană nescrisă (poporanismism, curent social-politic care susținea că principala forță a dezvoltării sociale este țăranimea. Curent literar care milita pentru o literatură realistă, democratică), dar, după cercetările făcute, mai ales de M. Gaster, rezultă că au mai mult origine literară decât poporană, au fost, adică, introduse prin scris.

Prima dată au fost consemnate în scris de Anton Pann, publicând prima broșură de *cântece de stea* în 1822, a doua ediție apărând în 1825 (edițiile nu se mai află în bibliotecile noastre ceea ce ridică un semn de întrebare asupra însăși a existenței lor).

Anton Pann a publicat în numeroase ediții colecții de cântece de acestea, pe de o parte versificând cântecele auzite de el, pe de altă parte copiind și modificând versuri din manuscrise anterioare și însoțindu-le cu note muzicale. Motivația modificărilor făcute de el este aceea că unele texte din manuscrise deveniseră de neînțeles, recurgând astfel la mici intervenții pe "îci-colo" cum mărturisește chiar el (de unde și reproșul că nu a fost folclorist").

Sursele din care și-a cules materialul au fost manuscrisele vechi, circulația orală și ceea ce știa el însuși.

Cântecele de stea înfățișează un element dramatic mai precis decât orațiile; ele se cântă în cor. Și corul, născut în teatrul grec, dispărea la romani, pentru a reapărea iarăși în Evul mediu în serviciul religios creștin, cu care se leagă de aproape literatura poetică și muzicală a Stelei.

Cântecele de stea sunt de origine cultă (bisericească) fiind preluate de către popor ("Steaua sus răsare..." este un psalm a lui Dozoftei) prin intermediul bisericii.

Elementele principale din care se compun cântecele de stea sunt trei:

- 1) 1) Cântece despre persoane și evenimente biblice, de exemplu: Versul lui Adam, Trei crai de la răsărit;
- 2) 2) Psalmi versificați;
- 3) 3) Cântece numite eshatologice, despre moarte, iad, rai etc. Acestea din urmă sunt mai noi și introducerea lor între cântecele de stea se explică prin legătura stabilită de religii între păcatul originar al lui Adam și între Hristos, care vine în lume ca să-l mântuiască și să-i asigure un trai bun după moarte.

Cele trei părți definesc și motivele pe care le tratează cântecele de stea:

- • subiecte neotestamentare (religioase la nașterea lui Iisus, la regii magi, la Irod și la uciderea pruncilor)
- • subiecte neterotestamentare (Moise, Iosif și frații săi etc.)
- • subiecte referitoare la viață și moarte, cum este:
 - viața
 - raiul și iadul
 - urări de petrecere

Cântecele de stea împreună cu versurile la morți, reprezintă până la un punct ceea ce s-ar putea numi gesunkenes Kulturgut în folclorul nostru, cu deosebirea că autorii celor mai multe sunt preoți și călugări rămași necunoscuți. Doar câteva provin din Psaltirea lui Dozoftei și au circulat mai mult integrate în teatrul irozilor (vicleiul). De asemenea, ele au fost difuzate sistematic prin școala patronată de biserică. Originea cânturărească a cântecelor de stea este confirmată de tematica biblică, de data aceasta autentică, dovadă că autorii erau cunoscători familiarizați cu textele biblice. În ele nu apare nici o excrescență care să fie în contradicție cu textul sacru. Dovada cea mai sigură este factura lor stilistică, versurile utilizând cuvinte inexistente în lexicul popular, dar mai cu seamă întorsături care distonează evident de fluenta firească a

versului popular. Doar câteva cântece de stea: *Steaua sus răsare, Trei pastori se întâlniră, Ce vedere minunată* și *În orașul Viflaim*, prin circulație orală îndelungă, au fost adânc șlefuite și turnate în albia stilistică populară, cu versuri curgătoare și imagini mai apropiate de categoria reprezentărilor populare. În celelalte, construcțiile livrești, topica nefirească abundă, oferind mostre de poezie greoaie și adesea confuză. În unele pot fi semnalate retorisme cu totul străine de creația folclorică:

„*O! amar și grea durere,
Jale fără de mângâiere!
Și o! plângeri necurmăte,
Lacrămi, pâraie-nfocate ...*”

sau enumerări livrești tipice:

„*Să pricepem, să-nțelegem - Să cunoaștem, să alegem.*”

Epitete nefirești, forțate în contextul respectiv, cum nu întrebuintează niciodată poporul:

„*Pe noi ne răscumpărași
Din strămoșii răsfățați...*”
„*Ispitindu-i, vru setos
Să afle despre Hristos...*”
„*Și cu graiu adăogat
Foarte lor li s-a rugat...*”

Chiar când alegerea acestora e potrivită, se cade în retorisme prin înșiruire abuzivă:

„*Ah, lume nesocotită,
Ah, inimă îndrăcită,
Ah, ambiție lumească
Și zavistie domnească.*”

Adesea, versul este fragmentat de propoziții incidente, după modelul versificației culte:

„*Și-au mers, după cum cetim
Până la Ierusalim...*”
„*Magilor, călătoriți
Pe Mesia să-l găsiți...*”
„*Iar verhovnicii, dacă văzură,
Câteșitrei spre stea călătoriră...*”

„Cei trei crai *înc-au sosit*,
După cum au fost cetit...”
„Când coboară la izvoare,
Ca să bea, *să se-nvioane*,
Apă rece de izvoare...”

Uneori, versul este întrerupt de inserarea unor *verba dicendi*, adesea numai sub constrângerea rimei:

„Unde s-a născut, *zicând*
Un crai mare de curând?...”
„Un luceafăr de-mpărat
El va zice: *să trăiți...*”
„*Zicând*: - mergeți de aflați
Și veniți, mă înștiințați...”

Abundă de asemenea construcțiile forțate în plăsmuirea versurilor, formulări străine graiului popular:

„Dumnezeu fiind din fire,
Ai luat *chip de-omenire...*”
„Adusu-i-au daruri scumpe,
Trei lucruri *din ce nu-s multe...*”
„Aur, smirnă și tămâie
Și luară bucurie!...”
„Tu ești o mare putere,
Ca să ne *scapi din durere...*”
„'N ieslea dobitoacelor
Și-n paza îngerilor,
Ce se spune-n nume sfânt,
Toate-au fost pre pământ...”
„Mai apoi în Palestina,
Unde-a strălucit lumina
Ce din gure îi cânta
Și-n chinare *ei ti da...*”
„În *partea pământului*,
La pomul Edenului...”

„*Cel ce dă lumii viață*
Îl ținea Fecioara-n brațe...”

Nu sînt tocmai rare versurile cu *enjambement*:

„Dar a răsărit lumina,
Sfânta lege, *rădăcina*
Sădită de Dumnezeu
Prin cel fiu iubit al său...”

Se întîlnesc însă și adevărate orori poetice, exprimări forțate și confuze. Unele par a proveni de la poeți care nu cunoșteau bine limba română, într-atîta licențele poetice desfigurează biete versuri cu care atîtea generații de școlari au fost silite să-și pocească memoria, fără să poată prinde firul ideii exprimate:

„Eu sunt înger serafim
Să-ți trimet un Vifleim,
Îngerul marelui sfat
Să taie la Foi [?] mînat
Ca să spuie într-ai voști...”
„Vino la grădina sa,
Ca o floare rodia
Din ce drept a îndrăsnit
Mai frumos a înflorit...”
„Unde este-acolo om
Precum a fost Solomon
Să-i cîntăm aleluia
Din cîntarea-aceluia...”
„Să ne-nvețe acest grai
Care-i calea către rai,
Ce-i bine strămoșesc
Pe lângă cela ceresc...”

Mai dizgrațioase apar cele puse în lumină de rima forțată:

„O, ticălosul de *eu*,
Cum scârbii pe Dumnezeu !...”
„Ali-Aliluia
Lui Dumnezeu *unuia*...”

Pe alocuri, versurile greoaie au fost eliminate prin contaminare tematică. Influența puternică a versurilor populare a izbutit să schimbe fizionomia *Cântecului pustiei* inspirat din *Varlaam și Ioasaf*, în această variantă din Vâlcea:

„O, prea frumoasă pustie
De acum până-n vecie !
De mulți ani pustelnicesc,
N-am cui să mă jeluiesc.
Jelui-m-aș munților
De dorul părinților;
M-aș jelui brazilor,
De dorul fârtaților...”

Repetiția paralelistică apare sporadic și în alte cântece de stea, pasajul înviorându-se dintr-o dată prin asemenea plămadă poetică:

„...Și te-ai dat în chip de rob,
Ca să scapi lumea din foc;
Și te-ai dat în chip de-argat,
Să scoți lumea din păcat...”
„Din scaunul luminat,
Te trânteste moartea-n pat;
Din scaunul zugrăvit,
Te trânteste în pământ...”

O vreme, s-a crezut că aceste cântece de stea ar fi cam tot atât de vechi cât și creștinismul la români. Lipsa de atestări documentare, dar mai cu seamă factura lor stilistică arată că în fapt sînt creații relativ recente. Cea mai veche atestare apare în 1747, pe un Catavasier tipărit în Rîmnicu-Vîlcea, unde este publicată „*Steaoa de sus răsare - Ca o taină mare...*”. Unele par a fi mai târzii chiar, în vreme ce la unele li se cunoaște autorul, Atanasie Marinescu, „*Ah, ce nebunie - Și ce tiranie*”, care din scena irozilor a trecut în cântecele de stea ale copiilor școlari, cum atestă colecția Drăgoi. Nu sunt clare raporturile dintre cântecele de stea și teatrul irozilor (vicleiul); unele par a fi fost alcătuite anume pentru scena dramatică - *Trei crai de la răsărit* - ulterior trecând și în repertoriul stelarilor, în timp ce altele par a fi fost preluate din acesta pentru a segmenta cu aceste cântece reprezentarea dramatică. Se pare că modelul acestor cântece de stea au fost cântecele calvine propagate printre românii transilvăneni în

secolul al XVII-lea pentru a-i câștiga la noua confesiune. Prezența masivă a *versurilor la mort* (joltare) în Transilvania, de aceeași factură tematică și stilistică, indică oarecum patria acestor cântece, unde repertoriul se arată de asemeni mult mai întins decât în sudul Carpaților. Strânsa înrudire tematică și stilistică dintre cele două specii indică nu numai o apropiere genetică, ci explică și schimburile de repertorii: *Versul lui Adam* e atât cântec de stea cât și vers la morți, se pare și *O amar si grea durere*, aceasta de tonalitate funebră evidentă. Cântecele de stea oferă și o bază temeinică de studiere a raporturilor **oral** și **livresc**.

[go to cuprins](#)

Steaua sus răsare
Ca o taină mare
Steaua luminează
Și adeverează.
Steaua strălucește
Și lumii vestește
Ca astăzi curată
Preanevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia,
În țara vestită
Vifleem numită.
Magii cum zăriră
Steaua și porniră
Mergând după rază
Pe Hristos să-l vază.
Și dacă sosiră
Îndată-l găsiră
La dansul intrară
Si-I se închinară.

Cu daruri gătite
Lui Hristos menite
Luând fiecare
Bucurie mare.
Care bucurie
Și aicea să fie
De la tinerețe
Până la bătrânețe.

[go to cuprins](#)

Trei crai de la răsărit

Trei crai de la răsărit
Spre stea au călătorit
Și-au mers după cum citim
Până la Ierusalim.
Acolo, cum au ajuns
Steaua-n nori li s-a ascuns
Si le-au fost a se plimba
Și prin oraș a întreba:
“Unde s-a născut” zicând
“Un crai mare de curând?”
Iară Irod împărat,
Auzind s-a tulburat
Pe crai în grabă a chemat
Și în taină, i-a întrebat
Ispitindu-i, vreun setos
Să afle despre Hristos
Și cu grai adăugat
Foarte lor li s-arătat,
Zicând: - “Mergeți de aflați
Și vrând, mă înștiințați,
Să merg să mă-nchin si eu,
Ca unuia Dumnezeu.”

Craii dacă au plecat,
Steaua iar s-a arătat.
Și-au mers, până-a străbătut
Unde era pruncul născut.
Și cu toți s-au bucurat,
Pe Hristos dacă-au aflat.
Cu daruri s-au închinat
Ca la un mare-mpărat.
Și-napoi dacă au purces,
Pe altă cale au mers.
Precum le-a fost lor și zis,
Îngerul, noaptea în vis.
Iară Irod împărat
Văzând că s-a înșelat
Foarte rău s-a necăjit
Oaste mare a pornit,
Și în Vitleem a intrat
Mulți coconi mici a tăiat.
Până la paisprezece mii,
Toți prunci, mărunței copii
De doi ani și mai în jos
Ca să taie pe Hristos.
Muri în blestem de norod
Nefiind el bucuros
De nașterea lui Hristos

[go to cuprins](#)

În orașul Vitleem

În orașul Vitleem
Veniți boieri să vedem
Că astăzi ni s-a umplut
Proorocirea de demult;
Că se va naște Hristos

Mesia cap luminos,
Din fecioara Maria
Din neamul lui Avraam
Din sămânța lui David
Din duhul sfânt zămislit.
Trei crai de la răsărit
La închinare au venit
Daruri scumpe aducând,
Și către Hristos cântând:
Culcă-te-mpărat ceresc!
În sălaș dobitocesc,
Te culca pe fân uscat,
Craii te vor lăuda
Și mărire îți vor da;
Slava întru cei de sus
Și pace pân-la apus

[go to cuprins](#)

La nunta ce s-a întâmplat

La nunta ce sa-ntâmplat
În Cana-Galileei;
Fost-a și Iisus chemat,
În Cana-Galileei;
Și vrând triști a nu-i lăsa
A venit cu maica-sa.
Șezând la masa și bând,
Băutura neajungând,
Și din câți la masa sta
În tăcere se uita
Necutezând a-ntreba,
De mai este vin sau ba;
Iară mama lui Iisus
Văzând ca n-au vin d-ajuns,

Zise: Fiul meu iubit!
Vinul ni s-a isprăvit.
Iară Iisus s-a sculat
Și slugile a chemat,
Șase vase apa a pus
Și le-a umplut până sus.
Hristos le-a binecuvântat
Apa în vin s-a schimbat.
S-a zis să-i dea-ntâi la nun
Să guste vinul de-i bun.
Iar nunul dac-a gustat
Cu glas mare a strigat:
Ceia ce fac mese mari
Dau-ntâiu vinuri mai tari,
Și dacă se înveselesc
Și de cel prost primesc,
Iar noi cel prost băut
Si pe cel bun am ținut.
Atunci toți au cunoscut
Cum Hristos s-a născut.

[go to cuprins](#)

**

Colindul religios propriu-zis

În noaptea de Craciun, 24-25 Decembrie, *ceata de feciori* (fetele sunt de obicei excluse de la manifestările de Crăciun, fie ele coline, cântece de stea ori teatru), strabate satul de la un capăt la altul, colindând la fiecare casă pentru trecerea cu bine în noul an și pentru asigurarea fertilității și belșugului acestuia.

[go to cuprins](#)

Colindatul

Astăzi, în chip curent neinițiații consideră colindatul ca o practică legată numai de Crăciun. Aceasta a fost în fapt marea ambiție a bisericii de a integra datina străveche, cu mult anterioară creștinismului, referitoare la întâmpinarea Anului nou, în cadrul creștin al sărbătoririi nașterii lui Iisus. Asimilarea a fost mai mult de suprafață, dovadă în primul rând dese atacuri ale bisericii împotriva unor forme populare, ancestrale, ale colindatului. Acestea s-au repetat chiar în vremurile mai noi pe teritoriul țării noastre. G. Heltai se plângea, în 1552, „că în Ardeal îndată după ziua nașterii Domnului nostru Iisus Hristos se începe marele praznic al diavolului «Regelo ket» (săptămîna colindării)". Peste un secol, pastorul Andreas Mathesius din Cergău Mic-Alba e revoltat la culme că enoriașii săi bulgari, trecuți la luteranism, practică acest colindat desfrânat, mâncând și bând, precum și cântând românește colindele lor nelegiuite („ihre Gotteslesterliche Kolinden vaJa-chisch singen") mai ales că înainte de Crăciun nu au altă grijă mai mare decât aceea de a se întruni și a învăța „cântecele drăcești", adică colindele. Cu toată opoziția bisericii, amestecul de elemente precreștine și creștine va dăinui nestingherit, ajungându-se la o sinteză atât de organică, încât cele două componente se vor influența reciproc, mărinind în chipul acesta confuzia dintre ele, spre disperarea clericilor și nedumerirea cercetătorilor. Doar formele extreme de colindat, cel cu măști pe de o parte, apoi cel modern cu cântece de stea și teatru religios pe de alta, mai păstrează caracterul neambiguu, cel dinții al colindatului străvechi, precreștin, iar celălalt al doctrinei creștine autentice, deși pe alocuri cu mici infiltrații eterogene.

[go to cuprins](#)

Colindatul propriu-zis

Locul proeminent în sărbătorile de iarnă îl deține colindatul cetei de flăcăi (și maturi), într-un cadru mult mai complex, cu ierarhizări tradiționale a căror semnificație s-a pierdut în bună parte. De data aceasta, urările de început de an se desfășoară pe mai multe planuri, de la anumite practici și gesturi până la cântarea colindelor și dansurile propitiatoare, total subordonate acestei funcții.

Festivitatea urării este preluată de un grup, emanație de anumit grad a colectivității, care se investește în virtutea unor norme străvechi cu aceste prerogative sacrale și laice. Datele foarte firave asupra cetelor de colindători lasă să se întrevadă cum obiceiul a pierdut mult din coeziunea de odinioară, fiind practicat în forme din ce în ce mai laxe până la totală extincție. S-a păstrat mai bine în Transilvania propriu-zisă, mai cu seamă în sud și pe Câmpie, apoi în ținutul învecinat Țara Loviștei, pe care colindatul o arată a fi o prelungire fidelă a ținutului Sibiu-Făgăraș.

Ceata de colindători poartă felurite denumiri, unele punând în lumină tocmai anumite trăsături distinctive în organizarea ei. Cea mai răspândită e „*ceată de colindători*” sau, mai simplu, „*colindători*”, arătând că grupul urează prin colinde cântate, alături de „*ceata de feciori*”, aceasta frecventă mai ales în Transilvania, în ținutul Sibiu-Făgăraș e folosită mai ales denumirea „*ceată de juni*” (sau „*juni*”, „*junime*”), arătând că e alcătuită numai din flăcăi. În ținutul dintre Olt și Târnave, ceata se numește „*bute*” (sau „*butea feciorilor*”), după obiceiul de a aduna încă din postul Crăciunului vinul necesar petrecerii finale într-o bute depozitată la gazda cetei. În Câmpia Transilvaniei și Năsăud, ceata se numește „*bere*”, după obiceiul de odinioară de a pregăti berea necesară petrecerii de la sfârșit, fiecare flăcău contribuind cu cotă de orz. În Hunedoara vestică și ținutul Hălmașu - Beiuș, ceata se numește „*cu doba*” (sau „*dubași*”), după doba confecționată de ei, pe care o folosesc mergând pe drum, precum și în casă. În unele momente ceremoniale, în Țara Loviștei, ceata se numește „*preucă*”, termen care desemna odinioară „*grup de călăreți*”, evoluând spre cel de „*grup de colindători*”. Prin Țara Bârsei, ceata e numită „*zoritori*” (sau „*cu zoritul*”), după colinda din zorii zilei, pe alocuri singura în repertoriul ei. Sporadic mai apar și alte denumiri: „*vătășie*”, „*ferdelă*”, „*oleghină*” („*olăhină*”), „*hadă*” (în părțile Zalăului), iar prin zona dintre Sibiu - Strei și „*ceată de călușeri*”, întrucât colindătorii urează și prin jocul cu acest nume. Componenta și sistemul de organizare variază în chip neașteptat, adesea chiar de la un sat la altul, ca și cum ar năzui ca nici unul să nu semene cu cele vecine, instituind norme diferite acolo unde nu s-ar aștepta nimeni, mai ales cercetătorul înclinat să niveleze ariile folclorice minuscule. Ținând seamă de elementele definitorii, se pot distinge în linii mari trei categorii de cete de colindători:

- ➤ în sud-vestul Transilvaniei, la apus de linia Strei - Brad - culmea Bihăriei, apare ceata mai numeroasă, emanație a întregii colectivități: de la fiecare casă se cuvine să intre cineva în ceată, flăcău sau bărbat însurat cam până pe la 40 de ani, dar adesea

și de 60 de ani dacă e un bun cunoscător al repertoriului, în consecință, ceata e destul de numeroasă, fiind alcătuită din 30—40 de inși, uneori chiar până la o sută.

- ➤ în sudul Transilvaniei, la răsărit de linia amintită, apoi în Câmpia Transilvaniei (între Someș și Mureș), precum și în Țara Loviștei, se întâlnește ceata mai restrânsă, de data aceasta emanație numai a tineretului, adică a adolescenților și tinerilor necăsătoriți.
- ➤ al treilea tip de ceată, întâlnit în nordul Transilvaniei apoi prin Moldova și Muntenia, se caracterizează printr-o coeziune cu totul firavă și prin atribuții mai reduse. Ceata de flăcăi are ca țel doar urarea cu colinde, pe când petrecerea de Crăciun (Anul nou) e organizată de alții, cu totul excepțional prin unele puncte din Muntenia (valea Ialomiței, Argeș), flăcăii colindători încropesc o petrecere mai largă cu participarea sătenilor sau a tineretului.

Ceata alege un conducător, numit felurit (vătaf, primar, jude, birău, primaș, morcotan, iar mai nou, chiar șef), ales dintre cei care știu mai bine colindele sau mai cu autoritate, iar pe alocuri prin Țara Loviștei, prin licitație.

Cel mai răspândit e colindatul în noaptea de Crăciun (Anul nou), de obicei cu începerea serii, terminându-se în zorii zilei. Pe alocuri, se continuă și în ziua de Crăciun, cu eventuală pauză, rareori colindatul sfârșind în a doua zi de Crăciun. Când satul e prea mare pentru a fi străbătut de o singură ceată, se organizează două cete similare, rareori mai multe, iar pe alocuri, ceata se subdivide în două subgrupe care colindă independent câte o parte a satului, după ce mai întâi au colindat împreună pe notabilii satului. Căci în genere, colindatul începe cu aceștia (preot, învățător, primar, notar), întâietatea variind de la un sat la altul, în concordanță cu norma tradițională. Pe alocuri, chiar ceata obișnuia să-i dăruiască, de obicei cu vin, după ce au primit darurile cuvenite. Apoi colindatul se desfășoară într-o anumită ordine dinainte știută, începând de obicei de la un capăt al satului, de la o casă la alta. Ocolirea vreuneia e semn de desconsiderare, care poate avea urmări neplăcute. Chiar cei nevoiași sînt colindați, anume „*ca să-i facă bucurie: nici nu le trăbuie de-acolo*” daruri, dimpotrivă, ceata îi cinstea cu colaci și „*pecie*”, după unele mărturii din sudul Transilvaniei.

[go to cuprins](#)

Colindul popular religios

De la Atanasie Marienescu încoace, colindele au fost clasificate după tematica lor în două grupe mari, religioase și lumești (profane, sociale), adică fără elemente creștine în urzeala lor. Distincția are valoare relativă, în primul rând pentru că există regional numeroase oscilări, cu variante creștine și necreștine ale aceluiași tip. De multă vreme, colecțiile au scos la iveală asemenea „dublete”, cum ar fi: tipul despre „boierul bătrân” la masa cu mărul de aur, paharul ritual, ciobanul (sau Dumnezeu, Sântion) îmbătrânit la oi, maica bătrână (Maica Domnului) ce-și caută fiul, pescarii prinzând puiul vidrei, ca vidra să le arate locurile cu pește bogat (puiul Iudei, care prezice sfârșitul lumii), maica ce se metamorfozează să-și caute fiul la oaste (Maica Domnului ce se preface porumb, iederă și ceață să-1 caute pe Iisus), doi vulturi care fură fașă copilului (fașă lui Iisus), gazdele cotropite de flori în pat (Dumnezeu cotropit de flori și ierni) etc. Unele teme de obârșie străveche au primit coloratură creștină, pentru ca apoi să fie din nou laicizate parțial, atât cât permitea fabulația colindei. Astfel, prădarea raiului de către Iuda, una dintre cele mai răspândite colinde în toate provinciile românești, e de fapt o preluare a temei atât de frecvente în basmele fantastice despre furarea constelațiilor de către zmeii locului (mai rar de o babă vrăjitoare), care aduce cu sine întunericul pe pământ, după cum se subliniază și în colindă:

„Mîndru raiu-i-ntunecos - Scârnav iadu-i luminos”,

colindele adăugind de obicei și furtul însemnelor creștine capitale: cheile raiului, scaunul de județ, găleata de botez, uneori veșmântul lui Dumnezeu. Spre a fi readuse, e trimis Sântilie cu tunetul și fulgerul, mai rar Sâmpetru, dar în variantele din Moldova răsăriteană totdeauna eliberatorul celor furate și duse la iad este flăcăul colindat care primește ca arme „tunurli și fulgerile” cu care:

„Di diparte-o fuljeratu - Da de-aproape-o di tunatu”.

Procesul de relaicizare parțială a colindei a fost surprins izolat și în Vâlcele—Covasna, unde eliberatoarea constelațiilor furate e Ruja ajutată de Sântilie, încât formula finală de urare sună adecvat:

„Să-mi fii, Rujă, sănătoasă - Rujă ș-a lui Dumnezeu”.

Uneori, oscilațiile creștin-necreștin se întâlnesc în aceeași variantă. În varianta bănățeană a tipului despre maica plecată în căutarea fiului, în calea colindătorilor:

„Iese-o maică cam bătrână - Cu-o cupă de vin în mână”,

deci fără vreun însemn religios, pentru ca să-i întrebe totuși pe colindători:

„- N-ați văzut pe fiul sfânt?”

Atare oscilații persistă viguros în acest tip chiar acolo unde de la început se subliniază că Maica Domnului e cea plecată în căutarea fiului, întrucât variantele subtipului celui mai răspândit îl arată în chip de războinic victorios:

„Sus la Rusalin
Steaguri împărțin
De ale mai mări
Dedea la husari...”

iar alt subtip înfățișându-l pe Iisus:

„'N târg la Rusalin
Înt-on joc jucând,
După el era
Sora soarelui”

Abia al treilea subtip se încadrează tradiției biblice, arătându-l răstignit pe cruce, cu o seamă de detalii apocrife, de proveniență populară, ca și cunoscutul său portret, descris spre a fi recunoscut de colindători, întru totul identic cu cel al ciobanului mioritic. Chiar colinde funciar „laice” pot primi alteori creștine în sensul dorit de tradiția locală mai receptivă la elemente biblice. Colinda despre patul minunat aflat sub umbră de măr, în care doarme gazda sau altcineva, într-o variantă bihoreana primește un conținut creștin:

„...Da la poala pomului
Scrisu-i patu Domnului...
Că-i culcat un fiu curat
Dă Maica sflntă-i lăsat.”

O variantă maramureșană a tipului despre fata în leagănul așezat în coarnele bourului ce înoată prin mare, arată că în leagăn e culcat „Fiu maicii-nfășurat”, iar craii veniți anunță:

„S-au născut fiul cel sfânt.”

Alte exemple similare arată că orice colindă „laică” poate primi elemente creștine, după cum și colindele religioase pot suferi laicizări mai adânci sau superficiale. În fapt, elementele creștine sînt asimilate în aceeași grupă mare a mitologiei populare, în consecință supuse unor reelaborări continue, iar elementele mitice populare redimensionate prin altoiri sau prelungiri creștine, în cadrul aceluiasi ferment general cu coordonate miticizante: între ele funcționează continuu o punte comodă de trecere.

Cam jumătate din tipurile colindelor sînt „laice”, iar celelalte cu tematică biblică, proporția variind regional după întinderea repertoriului și puritatea colindatului, în nordul Transilvaniei - îndeosebi Maramureș, Oaș - domină cu evidență cele religioase, pe când în Muntenia sînt mai numeroase cele „lumești”, cu toate că pe alocuri repertoriul cetelor de colindători se arată îmbogățit de cantece de stea.

Tematica creștină a colindelor poartă o pecete atât de țărănească, încât se distinge fundamental de izvorul biblic, cel mai adesea venind în contradicție cu acesta. Fabulația biblică este supusă unei prelucrări intense pentru a fi ajustată pe măsura viziunii populare dintr-un ținut anumit.

[go to cuprins](#)

Colindele religioase propriu-zise

Colondele religioase au funcția magică de a asigura trecerea cu bine în noul an și a asigurării fertilității și bogăției în casa celui colindat.

Spre deosebire de colindele laice, colindele religioase au ca personaje pe Iisus, Dumnezeu, Maica Domnului și mulți alți sfinți, cel mai frecvent fiind Sf. Ion. Originea lor este sigur populară și se consideră ca unele dintre ele (cele în care apar sfinții și Dumnezeu scaldându-se ori cele în care apare Sf. Ion sărind) sunt niște supraviețuiri ale credințelor precreștine.

Ca motive, subiect, tematica lor este variată.

· în unele se prezintă nașterea lui Iisus, Sfânta Maria fiind ajutată de Crăciuneasă, soția lui Crăciun, care este un fel de opozant a lui Iisus; Crăciun îi taie mâinile Crăciunesei pentru ca a ajutat la naștere, dar Fecioara i le lipește la loc, facându-le din aur; vazând asta, Crăciun se convertește și devine “primul creștin”.

· altele au ca temă înfruntare Dumnezeu - Crăciun ca să se vadă cine este mai mare (puternic).

„Mai la vale de el
Scaldă-se și Moș Craciun,
Dară Dumnezeu ce-mi grăia:
- Măi, tu cui te-mpotrivești?
- Ție că mă-mpotrivesc,
De mă scald, de mă-mbăiez,
C-am fost tânăr, și-am putut,
Fapt-am casă lângă drum,

Ospătat-am flămâncioșii,
Încălzit-am friguroșii...”

· altă temă Dumnezeu și sfinții se scaldă, iar în aval de ei se scaldă și gospodarul căruia i se colindă (scăldatul este văzut ca o practică magică cu rol de asigurare a belșugului în casa celui colindat).

Din al nouă-lea cer, cad nouă picături din cele nouă lumânări:

„La vârfuri de nouă metrii
Ardu-mi noua lumânări,
Sus îmi arde, jos îmi pică.
Pică una, pică două,
Picătura cea de-a noua
Pică-n apă limpejoară.”

Prima picătură cade într-un râu pe care îl transformă și în care se scaldă Dumnezeu, Craciun, Sf. Ion și toți sfinții (referința este *taina botezului*):

„Picătura cea dintâi,
Faptu-mi-s-a râu de vin,
Râu de vin
Și lac de mir,
Râu de apă limpejoară.
Scaldă-și bunul Dumnezeu,
Se scălda
Și se-mbăia,
Cu bun mir se miruia,
`n veșmânt alb se primenea.
Mai de-a rând cu Dumnezeu,
Se scaldă și Moș Craciun,
Moș Craciun
Sfântul Bătrân,
....
Mai de-a rând cu dumnealor,
Scaldă-și toți sfinții părinți,
....
Mai de-a rând cu dumnealor,
Scăldă-și Ion Sfânt Ion,...”

Tot în acel râu se scaldă și gazda, *jupânul Constantin*:

„Mai de-a rând cu dumnealor,
Scaldă-și icea-n cest domn bun,
Domn bun
Jupân Constantin,...”

Dumnezeu îl întreabă cui se potrivește, cui se aseamănă de se scaldă în acelaș râu, încercându-i înțelepciunea răaspunsului:

„...Grăi bunul Dumnezeu:
- Constantine, fătul meu,
Dar tu cui te potrivești:
De te scalzi, de te-mbăiezi,
Ori mie, ori sfinților,
Ori lui Crăciun, sfânt bătrân,
Ori lui Ion, sfânt Ion?”

În unele variante răspunsul gazdei este:

„- Alei Doamne Hristoase,
Dar eu cui mă potrivesc,
De mă scald, de mă-mbăiez?
Nici ție, nici sfinților,
Nici lui Crăciun, sfânt bătrân
Nici lui Ion, sfânt Ion;
Mă potrivesc faptelor,
Ce mai fapt
Doamne, am fapt!
Am fost tânăr, și-am putut,
Fapt-am casă lângă drum,
Ospătat-am flămâncioșii,
Încălzit-am friguroșii...”

· o altă temă: Sf. Ion sare în sus și în jos, pentru a fecunda și fertiliza natura.

[go to cuprins](#)

Vifleimul (Vicleimul) sau Irozii

În unele locuri în noaptea Crăciunului (și până la Bobotează chiar) întâlnim și cântarea religioasă cunoscuta sub numele de Vifleimul sau Irozii. Cu acesta ne aflăm pe deplin în genul dramatic, căci sub numele de *Vicleim* (Betleem) se înțelege o reprezentație dramatică în toată forma. Această dramă religioasă ne înfățișează misterul Nașterii Domnului în toate fazele sale, în care, adesea

după scenarii și costume influențate de realitățile autohtone, se înfățișează scena din istoria nașterii lui Hristos și a creștinismului, cum și din șirul persecuțiilor îndurate de primii creștini. Acest nume se dă și totalității actorilor care joacă și care merg pe stradă cântând.

Inspirat din literatura bisericească creată pe marginea textelor biblice, Vicleimul păstrează urme din colindatul cu măști. La noi cântecele acestea au venit pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea pe două căi:

- ➤ prin Bizanț, adică prin originale slavone prelucrate după bizantine, reprezentând tradiția orientală și care au trecut din literatura scrisă în cea nescrisă;
- ➤ prin sași, adică sașii din Transilvania au introdus la ei o dată cu protestantismul și "Irozii" după texte germane din sec. XVI, prelucrate după texte latine mai vechi și reprezentând tradiția occidentală, apoi prin secolul trecut de la sași le-am luat și noi. Înainte nu existau și dovadă e faptul că în lucrarea lui Cantemir (*Descrierea Moldovei*) nu aflăm nimic relativ la aceste producții.

Din prima formă a Vicleimului, prezentarea magilor și dialogul lor, s-au dezvoltat pe rând, prin activitatea micilor cărturari, trei tipuri principale, în cele trei mari ținuturi: Muntenia, Moldova și Ardeal.

În vremea celui de-al doilea război mondial se mai juca încă, în zilele Crăciunului, pe întreg teritoriul românesc. *Vitleemul*, piesa de teatru popular. *Irodul* este numit după loc: *Steaua*, *Craii*, *Viflaimul* sau *Vicleimul*.

În vremea lui Kogălniceanu, piesa era jucată în orașe, la "case mari" de către cântăreții de la biserică. Însă și "irodarii" țărani ajungeau, în primele decenii ale secolului nostru, până în marile orașe fiind primiți cu bucurie de toată lumea. Astăzi aria de răspândire a *Irodului* s-a restrâns.

Răspândit mai ales în Oltenia, *Vicleimul* adaugă *Irodului* un teatru de păpuși o sceneta cu conținut profan. Scena lui este înlocuită cu o lada (cutie) purtata de doi băieți în interiorul căreia se afla decorul și evoluează marionetele, mânuite din afara, care dau naștere la o serie de scene care satirizează întâmplări și obiceiuri prin care sunt ridiculizați hoții, fricoșii ori femeile ce se sulemenesc. Vechi de tot, teatrul păpușilor a fost o petrecere plăcută chiar în palatele Domnitorilor tarii.

Așadar, alături de partea religioasă a Irozilor, s-a dezvoltat mult timp, poate chiar și astăzi, partea profană, jocul păpușilor.

Probabil că aceasta a avut o existență separată, pentru că Sulzer nu vorbește despre Irozi, dar pomeneste jocul păpușilor.

Partea religioasă este o acțiune în care intră ca persoane principale: Irod și ceata sa de Vicleim, un ofițer și soldați îmbrăcați în portul ostașilor romani, trei crai sau magi: Melchior, Baltazar și Gaspar, un cioban, un prunc și în unele părți o paiața.

[go to cuprins](#)

Istoricul vifleimului

De timpuriu a început să se serbeze în biserica din Galia și Egipt, nașterea Mântuitorului, care serbare s-a adoptat de către întreaga biserică occidentală și orientală. După aceea s-au introdus și ceremonii alegorice.

Se știe că religiile păgâne ale grecilor și romanilor aveau în ele un foarte însemnat element dramatic. Creștinismul îl atacă cu cea mai mare violență și Sf. Părinți spun că jocurile și reprezentațiile cuprind idolatria și superstiția. Când a devenit creștinismul religie de stat, toate ideile sale au fost puse în aplicare și deci teatrul a fost uitat și disprețuit.

Nu a trecut multă vreme și chiar preoții încep să simtă cât de necesare sunt formele externe, pompoase, pentru răspândirea credinței și se văzură nevoiți să recurgă la mijloacele dărmate ale păgânismului. Un ritual bogat, veșminte împodobite, cruci, icoane, obiecte de artă, procesiuni cu diferite prilejuri se introduc încetul în cultul creștin.

De aci nu a fost decât un pas până la *reprezentarea* în biserică a nașterii Domnului. Se puneau o iese înaintea căreia veneau cei trei crai de la Răsărit de se închinau și aduceau darurile lor. Din antifoanele și „răpsonsoriele” ce se pomenesc deja în secolul al VI-lea s-a dezvoltat cu încetul dialogul, însoțit de cântece, ce se aseamănă cu cântecele noastre de stea, între păstori și îngerul, păstorii și îngerii și așa mai departe. Abia mai târziu s-a introdus regele Irod în aceste „mistere”.

Textele cele mai vechi, latine din sec. al XI-lea, sunt originare din Galia; de aici s-au introdus de timpuriu aceste reprezentații în Germania și s-au răspândit mai departe și în alte țări. În special du Meril, Weinhold și Schoer au studiat originea și dezvoltarea acestor reprezentații dramatice relative la nașterea Domnului. În toate textele, cele vechi, anterioare mijlocului sec. al XIII-lea, lipsește numele celor trei crai, ci se numesc simplu: regele cel dintâi, regele al doilea și regele al treilea. Abia după acea vreme apar

numirile de Balthasar, Gaspar și Melchilor, care au fost apoi adoptate de către întreaga creștinătate. Interesant este că *Întrebările și răspunsurile* din copia de la 1809 n-au aceste numiri căci, fiind traducere după originale bizantino-slave, reprezintă tradiția orientală, deosebită de cea occidentală, care „poreclește” pe cei trei crai cu numirile pomenite. Iată pasajul respectiv, destul de introductiv:

Întrebare: „*Cum au fost numele celor trei crai ce au adus daruri la nașterea lui Hristos?*”

Răspuns: „*Elemeh, Eleor, Elav.*”

Întrebare: „*Dar dacă au mers acolo, ce au zis?*”

Răspuns: „*Elemeh au Zis: veniți să ne închinăm împăratului nostru, Dumnezeu, iproci și ceilalți.*”

Acele texte latine, a căror forme cele mai vechi au fost publicate de Weinhold și Hartmann, au fost dezvoltate și prelucrate în Germania, unde au căpătat o formă fixată prin poezii germani din perioada Reformei. Însuși Hans Sachs a compus un astfel de *Weihnachtspiel*.

Împreună cu protestanții au venit apoi *Irozii* în Ungaria și Transilvania, unde s-au păstrat până în ziua de astăzi și au fost studiate pe o scară foarte întinsă de către Schroer, care ajunge la concluzia ca textul *Irozilor* ce se obișnuiește la sașii din Transilvania se trage de la un text fixat în Germania, în secolul al XVI-lea. Schuller a publicat un astfel de text, însoțindu-l cu oarecare observații. De aici, adică de la sașii din Transilvania, au venit Irozii și la noi, cel mult în secolul trecut. Nici Cantemir, nici Sulzer nu pomenesc de Irozi, ci cel din urmă numai jucăriile de păpușe. Dar din momentul introducerii, s-au bucurat de o mare reputație la români, dar care în zilele noastre a început să scadă. Iată ce ne spune d. Kogălniceanu: „Dascălii și diacii, întocmai ca în Franța *les clerics de la Bazoches*, erau învățători, erau zugravi, erau cântăreți, erau chiar actori reprezentând misterele religioase ce pretudindena au fost începutul teatrului modern și din care rămășițele ni sunt păstrate încă prin *Irodul* sau *Betleemul* nostru cari, din ziua de crăciun și până în lăsatul secului, parcurg stradele orașelor noastre și care se reprezintă mai cu deosebire de cântăreții de la biserici. La începutul încă al acestui secol, irozii erau ținuti în onoare mai mare, fiii boierilor celor mai înalți, îmbrăcați în haine de stofă aurite, mergeau la curtea domnească și la casele boierești cele mai însemnate de reprezentau scenele religioase. Aici este loc să exprim

un regret că încă cât este timpul nu ne îngrijim să păstrăm ultimile rămășițe ale irozilor, cari seculi întregi, cu păpușele, au fost teatrul nostru popular”.

Acest text este numai pe jumătate justificat, căci posedăm texte din *Irozi*, chiar în mai multe redacții, dar din jocul cu păpușele nu se găsește nimica scris, nici tipărit. Textul cel mai vechi se află într-un manuscris de la 1821, cuprinzând patru pagini și este mai mult un dialog, amestecat cu cântece între Irod împăratul și trei filozofi de la Răsărit, care aici se numesc Valtazar, Irimie și Melhior. Acest text din *Irozi* se potrivește mai mult cu următorul text scurtat, care se află în cântecele de stea ale lui Anton Pann, intitulat *Întrebarea lui Irod și răspunsul magilor*:

Irod: *Cine sîntiți voi? De unde veniți și unde vă călătoriți?*

Melhior: *Eu sînt craiul Melhior de la Răsărit și după steaua ce s-au arătat, cunoscând că s-au născut împărat mare pre pămînt, merg pînă la Vitleem să mă închin lui.*

Baltazar: *Eu sunt Baltazar de la Persia, care prin steaua ce s-au arătat și prin prooroci înțelegînd că s-au născut împărat Christos, merg ca să mă închin și eu lui.*

Gaspar: *Eu sunt Gaspar de la Răsărit și, văzînd steaua ce s-au arătat pe cer, am ispitit proorocii și scripturile ș-am cunoscut că s-au născut Christos, domnul domnilor, craiul crailor și împăratul împăraților și merg pînă la Vitleem ca să mă închin și eu lui.*

Dar tu, ce mare împărat ești?

Irod: *eu sunt Irod împărat, care pre cal am încălecat, sabia în mînă am luat, în Vitleem am intrat, patrusprezece mii coconi mici am tăiat și tot pămîntul s-a cutremurat.*

Anacronismul cu tăierea pruncilor de care se laudă Irod înaintea celor trei crai, nu supără deloc pe poporul, ba din contra, ar simți o lipsă esențială dacă acest moment de groază nu s-ar afla în *Vicleim*. Un text întreg a apărut la Brașov sub titlul *Cântece de Irozi*, care a ajuns și la a doua ediție. Editorul anonim al acestui text este d. Hîntescu, care ne-a comunicat că a cules acel text din gura copiilor români din Scheii Brașovului. Aici este deja o piesă teatrală dezvoltată, care are ca personaje pe: Irod, regele iudeilor, Valtazar, Gaspar și Melhior, regi de la Orient, îngerul, călugărul, talmăcitorul lui Irod, ciobanul și doi soldați. Și cuprinsul este mai dezvoltat, căci se spune și buna-vestire, și întâlnirea crailor cu Irod, și porunca acestuia de a omorî pe toți pruncii din Vitleem. Acest text s-a reprodus întocmai în edițiile ulterioare de cântece de stea, din Craiova și din București, care conțin atât varianta cea scurtă după Anton Pann, cât și cea

dezvoltată, după Hîntescu. Această publicare complectă a dat impuls și lui Băncilă de a publica astfel de texte; dar autorul singur ne zice: „Producțiunea prezentă este o imitațiune locală pe care, parte o am mai îndreptat și, pe alocurea, parte o am compus din nou”, prin care „îndreptare” și „compunere din nou” a mișcat în mod esențial valoarea publicației sale care, de altfel, ar fi fost foarte merituoasă. Această colecție a lui Băncilă cuprinde două texte de *Irozi* sau, precum îi numește Băncilă, *Colindele crăciunului*, una în patru acte și cealaltă într-un act. Afară de aceea, mai cuprinde și unicul text ce-l cunoaștem până acuma de un „mistere de la passion” intitulat *Colindele paștilor* care, după aserțiunea autorului, se obișnuiește pe alocuri în Transilvania. Mai pomenim în sfârșit scurta dar precisă dare de seamă despre Vicleimul, cum este utilizat în România, făcută de dl. Teodorescu. Păcat că dl. Teodorescu s-a mărginit numai la această scurtă dare de seamă; totuși, se poate cunoaște că partea întâi se potrivește cu textul cel vechi manuscript și din Anton Pann, iar partea a doua se deosebește puțin de celelalte texte de *Irozi*.

Reprezentările publice au înrâurit într-un exemplu curios asupra poporului și i-au îmbogățit limba cu un cuvânt nou. *Gașpăr* înseamnă acuma *țigan* în graiul popular, ceea ce se explică numai printr-aceea că unul din cei trei crai, adică Gaspar, se reprezintă ca un arap căci, după legendă, era împăratul Arapiei, precum îl și însemnează Băncilă. Cu această ocazie, când se juca și se reprezenta scena biblică „nașterea Domnului”, **singurul teatru popular**, au intrat și subiecte profane în cercul reprezentărilor, jocuri de păpușe și altele. De aceste jocuri nu posedăm nici un text. Numai atât știm, că reiese din cântecelul comic *Ion Păpușariul* al lui Vasile Alecsandri care, precum arată și numele, este însuși un astfel de jucător de păpuși. El însă le aruncă una câte una în coșciugul uitării, fiind persecutat de gustul modern, rafinat, care aruncă între morți rămășițele puțin considerate ale obiceiurilor și jocurilor strămoșești.

Mersul acțiunii e următorul: Irod primește de la ofițeri vești din împărăție. I se raportează că s-au prins trei oameni străini, care se aduc înaintea lui și la întrebările făcute, răspund că sunt trei crai: Gaspar, Melhior și Baltazar, care au plecat, călăuziți de o stea, să caute pe împărat. După aceea Irod le spune cunoscutele versuri despre tăierea celor 14 000 de prunci:

„Toți prunci, mărunței copii
De doi ani și mai în jos
Împreună cu Hristos.”

După o mică sfadă împăratul poruncește să-i ducă la închisoare, dar, speriat de blestemele lor, le dă drumul și ei pleacă să se închine lui Hristos. Aici se sfârșește actul I. În actul II se aduce un copil, care profetizează împăratului tot ce are să se întâmple lui Hristos: botez, răstignire, înviere, înălțare. Reprezentația se sfârșește cu mărturisirea lui Irod că nu are nici o putere față de Hristos.

Partea profană este *jocul păpușilor*. Într-o cutie mare pe care o poartă doi băieți, este înfățișată grădina palatului lui Irod. Moș Ionică, îngrijitorul curții, și Paița stau tot timpul în scenă și pe acolo defilează diferite tipuri, care dau naștere la o serie de scene în care se satirizează deosebite întâmplări sau obiceiuri din localitatea de unde e culeasă varianta. Așa vedem o bătălie între un iaurgiu și un bragagiu, priveliște ce se întâlnește des prin București, vedem o satiră la adresa vieții orășenești din timpul trecerii rușilor; vedem satira contra ȣiganilor hoți, contra evreilor fricoși, contra popilor și dascălilor care nu-și îndeplinesc bine datoria, contra groparului beat, contra femeilor ce se sulimesc etc.

Neapărat, satira nu e niciodată fină. Acele glume nerafinate, dar lipsite și de obscenitate, sunt caracteristice spiritului poporan, nu numai la români, dar la toate popoarele, pentru că aproape identică cu a noastră este originea teatrului poporan la celelalte națiuni. Să vedem deci originea.

Să ne optim puțin asupra câtorva (texte ale acestei *reprezentațiuni* nu sunt prea numeroase), din care reiese confruntarea dintre magi și Irod sau răutatea acestuia.

Primul, care se crede a fi cel mai vechi, stă în capul unei „colecțiuni” numeroase de cântece de stea, de pe la 1821. Este foarte scurt și cuprinde întreaga ȣesătură neversificată. Ca personaje are numai pe Irod și pe Cei trei crai de la Răsărit.

[go to cuprins](#)

În lipsa unui text inedit, îl reproducem în rândurile următoare:

« Irod:

Bună vreme! bună vreme la dv., cinstiți boieri!

Iată am venit cu acești trii crai, filosofi, de Dumnăzău luminători, și de mine purtători; și voi ca să-i întreb undi merg și undi călătoresc și cu acești sămi, cui să arată, și cui să închină?

Valtuzar răspunde:

Pre acești trii crai filosofi, de Dumnezeu luminători, ce va fi pentru dânșii, eu voi răspunde.

Irod zice:

Prin ci?

Valtuzar răspunde:

Prin cântări.

Irod zice:

Cântă!

Valtuzar cântă cântare „*Tu, Doamne, slăvită! (!) și mare*” până în trii ori.

Irod iarăși zice:

Cari ești aciala? și cari?

Valtuzar răspunde:

Gările ti pominești pre tine, totdeauna să ti pomenească; prin cetul (?). Și cel ci știi vra să înciapă.

Iară Irod începi:

Ci vra și cielanți crai?

Cântă după dânsul; iară după ce au sfârșit di cântat, apoi începi aciasta Irod:

Eu v-am numit pre voi feciori di împărați mari, dar voi ci căutați pi loc străin, fără armi, fără tărie; sau vreun agiutori de la mine poftiți?

Răspunde al meu frate, Irimie!

Apoi zice toți pre rând, ciniș filosofie:

Eu sunt filosoful Irimie, dispre răsărit merg, ca să întreb di iaslile dobitoacelor spre împăratul jidovilor, căruie i se închină lui luna și stelele, și toate păsările ceriului, și să bucură di nașterea lui; merg ca să mă închin și eu lui.

Iară Irod zice:

Dară tu ce filosof ești?

Eu sunt filosoful Melhiur, adică ci esti scris prin proorocii: „și tot (cit. tu) pământul Vifleim, cu cât ești mai mic între domnii tăi iudei, că din tine va să nască povățuitoriul pre norodul meu Israil”, am venit să mă închin și eu lui.

Iară Irod aciasta [auzind, zice:?]

Dv. filosofi! mergeți și întrebați cu de dinsul și di-ți afla pruncul născut, în iesli culcat, și la întumare dumnealorvoastră să viniți ca să-mi dați și mii de știre, ca să merg sa mă închin și eu lui. Dar tu ci filosof ești?

Eu sunt filosoful Valtuzar di la împărăție Persi. Am auzit că s-au născut Hristos în Vifleim, am venit ca să mă închin și eu lui.

Iară Valtuzar zice:

Dar tu ci împărat ești?

Iară Irod grăiești așa:

Cum poți, un filosof ca tine, să întrebi un împărat ca mine; ci împărat sunt eu, și ci împărat vra să nască mai mare dicât mine? Au nu stii tu că eu sunt Irod împărat, care pe cal am încălecat, și când cu piciorul în pământ au dat, tot pământul di frica me s-au cutremurat? Dar un filosof ca tine să nu să tiamă di un împărat ca mine?

Iar Valtuzar zice așa:

Un filosof ca mine nu să va temi di un împărat ca tine; că ceea ce am auzit voi răspunde și cărțile voi deschide și voi arăta.

Irod zice:

Mergi di arată!

Valtuzar răspunde:

Voi arăta.

Irod iarăși zice:

Mergi di arată!

Valtuzar răspunde:

Voi arăta.

Iarăși Irod zice:

Mergi di arată ceea ci ai văzut, să să videzi (sic).

Apoi craii încep: „Naștirea ta”... Apoi zici Irod auație (sic) aciasta:

Omule, omule, creștinule,

Părăsăști-te di păcate,

Și fă iscusități fapți;

Că la ciasul cel di moarte

A ti găti nu să poate.

Strâns-ai pre lumi

*Și nu știi cui rămâne.
Cine știi cum să va întâmpla,
Ți va pomeni feciorii ori ba!
Dar mai bine să-ți fii făclie gata.
Când să va dișchide poarta
Să mergem la rai.
Să mergem cântând și dănțuind.
Și pre Domnul lăudând.
Că la vreme ce di apoi
O vre să ni cheme și pre noi;
Să ni dăm sama pre rând
Câte am făcut pre pământ,
Nu mai multe, numai toate,
Numele câte sunt scrisă la izvoadi.
Veniți ali meli gloati,
Să vă întind în ceri cort[ul],
Să vă dăruiesc raiul cu totul.
Amin. »*

Textul lui Anton Pann ne dă aceste persoane: Irod - Regele iudeilor și viceîmpărat; Baltazar, Gaspar, Melhior - Regi de la Orient (magii); Călugărul - talmăcitorul lui Irod; Ciobanul, Soldatul I, Soldatul II.

Întâiul text din G. Dem. Teodorescu, are ca personaje pe: Irod, Ofițerul, cei trei Crai, Pruncul și doi elini.

Al doilea text din G. Dem. Teodorescu îi are ca personaje pe: Irod, doi îngeri, Stratiode (ofițerul), craiul Irodesc, cei trei Crai, și un cioban.

La amândouă textele se mai adaugă persoanele menite să facă partea glumeață: Paița, Moșul și Harapul, care, după unii autori, sunt decât o transformare a caprei, adaptată gusturilor unor târgoveți veseli («păpușile cu perdea») sau unor «cheflii trecuți cu dedeochiul» («păpușile fără perdea, pe ulița mare»).

Un text bucovinean are pe: Irod-împăratul, îngerul, Tratiot, Ciobanul, Craii, cei trei, Ostașul și nelipsitul Cioban.

În Basarabia, tacâmul Irozilor se alcătuiește din Irod împărat și Cei trei rai de la răsărit: Baltazar, Melihor și Ilimiu

« În Valahia din Moravia, cei trei crai de la răsărit, Gaspar, Melihor și Baltazar, merg de colindează pe la case, cu prilejul sărbătorilor de Crăciun. Gaspar, întrebat că cine este el, răspunde:

„Eu sunt craiul Gaspar, care aduce tămâie și smirnă în semn de vecinică stăpânire”

Melihor asemenea spune că:

„aduc aur, tămâie și smirnă în semn de vecinică stăpânire”.

Baltazar răspunde și el:

„Eu sunt craiu negru din țara Arapilor, care am văzut steaua călătorind și după dansa mă grăbesc a mă duce în Vitleim”.

Acești trei crai sunt îmbrăcați în cămașe albe, încinși cu brâie roșii și de altă culoare, în mâni având buzdugane cu capetele poleite cu aur și argint. »

Îndeobște portul celor ce alcătuiesc Vicleiemul este felurit; în unele texte se descrie chiar portul fiecărei persoane, se înțelege, fără a stabili vreo legătură între haine și datină. Craii vor avea haine lungi, orientale. Irod va fi într-armat; măscăricii vor fi îmbrăcați cât se poate de caraghios.

« Prin unele părți, Irozii poartă cu dânșii un chivot; acesta e «înalt de un metru și lung de unul și jumătate, are înfățișarea unei biserici făcute din speteze de scânduri lipite cu hârtie unsă cu untdelemn, ca să fie străvezie, și împodobită cu zugrăveli, arătând deosebite vederi din Betleem și anume: Grădina palatului lui Irod și parte din piața orașului, în fiind se văd case, iar în grădina palatului stă Irod pe tron, încunjurat de ostași. Chivotul se luminează cu capete de lumânări de stearină, puse în tuburi de tinichea. »

De multe ori, cu Vicleiemul se alipesc și stelarii cu steaua.

Prin 1907 umbla seara o ceață de patru-cinci flăcăi îmbrăcați cu „ilice și fustanele albe”, cu măști de pânză, în care se află loc pentru gură. Pe lângă aceștia mai era un unchiaș îmbrăcat cu cojoc mișos, pe dos și cu un băț în mână, un jidan perciunat, ghebos, și o femeie, însoțiți de un lăutar ce le cântă din trișcă. După un brâu sau o horă, joacă un irod cu fata, față-n față, cu pași la dreapta și la stânga și răsucire pe călcâie, îmbrățișându-se și întorcându-se spre dreapta și stânga. Tot astfel joacă și jidanul. Unchiașul o pisează multă vreme singur, izbind bățul dintr-o mână într-alta și sărind din când în când în sus. În urmă joacă și cu femeia. La urmă încheie un joc „al tuturor”.

După cum vom vedea, acești Irozi de seară nu-s altceva decât tot o înfățișare a caprei.

Poporului nu-i prea place să primească Irozii, zicând că aceștia se răstesc cu sulile spre icoanele din casă, ceea ce este un mare păcat. Despre cei ce se fac irozi, se crede că îngerul păzitor nu se apropie 40 de zile.

Astăzi această datină aproape s-a uitat cu totul prin cele mai multe părți. Unul dintre motivele cele mai nebinecuvântate pentru îndepărtarea nu numai a Irozilor, dar îndeobște și a tuturor cetelor de colindători, - este și obiceiul tinerilor de *a se agăța* de lucrurile oamenilor pe unde umblă, și care lucruri „*nu-s puse bine*”.

[go to cuprins](#)

Concluzii

„Colindele sunt fără îndoială gradul cel mai înalt de desăvârșire artistică la care a ajuns poezia românească înainte de a fi scrisă.”

Obiceiurile de iarnă își au originea în aceeași concepție a societăților tradiționale precreștine cu privire la spațiu și timp, concepție în care timpul nu era omogen și continuu, existând perioade sacre (ale sărbătorilor) și spații profane în care se efectuau diferite munci agricole.

Obiceiurile legate de anumite sărbători din ciclul anual al muncii sau de evenimente deosebite din viața oamenilor sunt un domeniu important al culturii populare românești.

În sistemul obiceiurilor tradiționale, obiceiurile calendaristice sau „de peste an” cum se mai numesc, ocupă un loc important. În societatea rurală tradițională, fiecare sezon era însoțit de ritualuri și rituri privind fertilitatea și prosperitatea, constituind un

adevărat calendar. În satele cu viață tradițională intensă obiceiurile au avut un caracter general, prin participarea întregii comunități.

Sărbătorile de iarnă se desfășoară pe durata mai multor zile, de la 25 decembrie până la 8 ianuarie. Desfășurate pe parcursul a 12 zile, obiceiurile din această perioadă reflectă concepția străveche conform căreia, în pragul trecerii într-un an nou „omul poate influența, prin anumite procedee, desfășurarea ciclului naturii pentru a și-l face favorabil: era perioada deciderii dorințelor râvnite, când omul devenea oarecum stăpânul cosmosului, întrucât îi dicta împlinirea unui șir de fapte dorite” (Ovidiu Bârlea).

Crăciunul și Anul Nou sunt elementele centrale ale obiceiurilor de iarnă. Termenul de „Crăciun” provine din latinescul creatio – naștere sau calatio – convocare. La romani funcționa tradiția convocării (calatio) de către preoți, la începutul lumii (zi-ntâi) a enoriașilor, pentru comunicarea zilelor festive ale lunii în curs.

În ciclul obiceiurilor de peste an, obiceiurile de iarnă ocupă locul central, fiind foarte bine încheigate și supraviețuind, în multiple forme, până în momentul actual. Sunt obiceiuri cu vitalitate maximă.

Sărbătoarea nașterii Domnului a născut în timp multe legende. Una dintre cele mai interesante este cea a lui Crăciun, culeasă de folcloristul Simion Florea Marian la începutul secolului al XX-lea, în peste 20 de variante regionale și apărută în cartea “Legendele Maicii Domnului”. Crăciun, care trăia demult, într-un sat, împreună cu soția sa, Crăciuneasa, era un om mânios și bețiv. Pe când soțul Crăciunesei era plecat de acasă, la poarta lor s-a abătut Fecioara Maria care i-a cerut găzduire căci îi venise sorocul să nască. Cu gândul la bărbatul care îi inspira teamă dar milostivă din fire, Crăciunesa o găzduiește pe Fecioara Maria în grajd. După ce se naște pruncul Isus, Crăciun se întoarce acasă, descoperă ce s-a întâmplat, se-nfurie și-i taie Crăciunesei mâinile cu toporul. Maica Domnului o liniștește pe femeia îngrozită și o pune pe aceasta să-și bage mâinile în apa în care fusese îmbăiat pruncul Iisus. Mâinile Crăciunesei cresc la loc, Crăciun nu poate contesta minunea și are muștrări de conștiință. Există credința că el este primul om trecut la creștinism. Aceasta legenda este rezultatul fuzionării cu o alta legenda romană. Și la romani, ca la multe alte popoare, bătrânii s-au bucurat de multa stimă și respect, mai ales în vechime. Respectul față de aceștia s-a păstrat și după moartea lor, într-o asemenea măsură încât unii dintre ei au devenit un fel de semizei a căror amintire a rămas neștersă în memoria colectivă. Un astfel de personaj celebru

este și Crăciun, pastorul mitic, a cărui legenda a fuzionat foarte frumos cu mitul Nașterii Domnului așa cum s-a văzut.

Colindul este o urare versificată ce se cântă întotdeauna la sărbătorile Crăciunului, după datină, având funcția magică de asigura trecerea cu bine în noul an și de asigurarea fertilității și bogăției în noul an în casa celor care au fost colindați și au primit colindul.

Colindele îmbracă mai multe forme artistice și sunt adresate fie copiilor fie cetelor de feciori, sunt cântate, rostite sau jucate.

Colindele sunt de două feluri: religioase și laice. Cele religioase au origine literară, iar subiectele lor se referă de cele mai multe ori la Iisus. Colindele profane (sau lumești) au un caracter liric și, de multe ori, sunt adaptate de colindători la situația celor în fața cărora le cântă.

Colindatul cu motive religioase, deși de origine bisericească, e totuși format tot după modelul colindatului de tip păgân: având de fapt origine comună cu acesta.

Creatorii acestor producții populare sunt diferiți, după cum diferit este și felul colindului:

- Pentru cele religioase, de nuanță creștină, putem socoti că făuritorii sunt preoții, călugării și cântăreții bisericești, dascălii și diecii, fiindcă ei erau cunoscători ai Evangheliilor și ai Vieților Sfinților.

- Cât privește pe cele profane, ca autori definim pe anonimii creatori talentați care au făurit poezia populară. Peste aceasta creație inițială s-a suprapus prelucrarea veac de veac și an de an în obiceiurile și datinile strămoșești, la marile sărbători de iarnă. Evident, rostul unor asemenea discursuri poetice este acela că, prin cuvântul rostit de colindătorii vestitori ai sărbătorii, înzestrați cu forțe magice, viitorul oamenilor să fie pus sub semnul împlinirii, al binecuvântării divine pentru gospodarul pios și vrednic.

Distinct de colindul religios, care are o origine populară, în cadrul sărbătorilor de iarnă un loc aparte îl au cântecele de stea. Cântecele de stea sunt de origine cultă (bisericească) fiind preluate de către popor ("Steaua sus răsare..." este un psalm a lui Dozoftei) prin intermediul bisericii.

Uneori alături de „Stelari” umblă și „Irozii”, alteori aceștia merg separat.

Irozii, Vifleimul sau Vicleimul cum se mai numește, are ca sursa de inspirație literatura bisericească creată pe marginea textelor biblice. Vicleimul păstrează urme

din colindatul cu măști. La noi cântecele acestea au venit pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea fiind **singurul teatru popular**. Alături de Irozi s-a dezvoltat partea laică, păgână: teatrul de păpuși. Astăzi această datină aproape s-a uitat cu totul prin cele mai multe părți. Unul dintre motivele cele mai nebinecuvântate pentru îndepărtarea nu numai a Irozilor, dar îndeobște și a tuturor cetelor de colindători, - este și obiceiul tinerilor de *a se agăța* de lucrurile oamenilor pe unde umblă, și care lucruri „*nu-s puse bine*”.

În prezent obiceiurile de iarnă devin tot mai denaturate și uitate mai ales în mediul urban, unde colindul are un scop preponderent material.

[go to cuprins](#)

... ..

Bibliografie

1. 1. PAMFILE Tudor - „Sărbătorile la romani”, Studiu etnografic, colecția Mythos, Ed. SEACOLUM I.O., 1997
2. 2. POP Mihai, RUXĂNDROIU Pavel - „Folclor literar românesc”, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991
3. 3. BÂRLEA Ovidiu - „Folclorul românesc”, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977
4. 4. HERSENI Traian - „Forme străvechi de cultură populară românească”, Ed. Minerva, București, 1981
5. 5. GASTER M. - „Literatura Populară Română”- Ed. Minerva, București, 1983
6. 6. VULPESCU Mihai - „Cântecul Popular Românesc”, Tiparul Oltenița, str. Imperială Nr.3, 1930
7. 7. PAMFILE Tudor - „Sărbătorile La Români - CRĂCIUNUL”, Academia Română, București, 1914

8. 8. DOBRE Alexandru - „Etnografie și Folclor Românesc”. Sinteze, Ed. Fundației România de Măine, București, 2001
9. 9. ENCIU C. - „Colinde”, Tipografia de „Artă” Dumitru Miricescu, Ploiești, 1946
10. 10. PANN Anton - „Cântece de Stea”, Colecția „Restituiri”, București, 2001
11. 11. BREAZU G. - „Colinde” -Editura Fundației Culturale Române, București, 1993

<http://cornel.nistea.com/scrieri/memorii/craciunul-primiti-colindatori.htm>

Craciunul - Primiti colindatori?

Odată cu terminarea muncilor agricole de bază, aducerea acasă din munte a animalelor și intrarea în iarnă, în valea în care m-am născut și am copilărit începeau pregătirile pentru întâmpinarea Crăciunului, a marii sărbători a Nașterii Mântuitorului. Mai întâi era postul, care se ținea cu sfințenie, primenire a trupului și sufletului, stare de reflecție și sporire a rugăciunii. De acum momentele vesele din șezători se împuținau, ba chiar dispăreau, lor luându-le locul discuțiile serioase despre muncă și familie, dar și colindatul. Căci în serile lungi de iarnă, o parte a obștii se adună într-o casă primitoare în șezătoare, de obicei în jurul unei vetre de foc, unde pe o plită se prăjesc sâmburi de bostan sau fierbe o oală cu boabe de porumb din care vor ciuguli mai apoi cei prezenți. Aici, în șezătoare, după ce se povestesc întâmplări și se discută diferite aspecte din viața obștii, cineva spune: „Acum hai să colindăm”. Era totdeauna acolo cineva care avea voce bună, știa bine colindele și care trebuia să înceapă, de obicei o femeie ce purta harul cântecului sau un moș din casă, care ziceau una sau două colinde, după care colinda întreaga obște prezentă. Colindatul, evocarea nașterii Pruncului Prealuminat, crea o atmosferă magică cuceritoare, de însuflețire și evlavie, uneori colinda căpătând valențe de rugăciune. Mi-aduc aminte primii fiori ai copilului ce eram pe când începusem să deslușesc sensurile lucrurilor mai ales în cazul unor colinde care evocau nu doar nașterea, ci și pătimirile lui Iisus pe când din coasta lui „sfânt sânge și ap-au curs”. Dacă această atmosferă sacră se petrecea într-o șezătoare a torsului, unde munca se prelungea până spre zori, în fiecare familie se colinda, cei mici fiind inițiați în cântecul sacru de către cei mari.

Pregătirile în vederea colindatului din Ajunul Crăciunului se făceau în funcție de vârstă. Copiii mici, care mergeau cu steaua, se asociau câte 2-3, maxim 4, după rudenie și vecinătăți sau prietenii; era apoi grupul copiilor mai mari din pragul adolescenței, care formau echipa melo-dramatică a Irozilor sau Crailor, și-apoi era ceata mare, a feciorilor încă necăsătoriți. Aceștia din urmă învățau colindele, le repetau într-o casă anumită în care se afla o autoritate în materie de colindat și ritual, un om mai vârstnic care asigura păstrarea riguroasă, nealterată a colindei și colindatului, dar și a obiceiului. O atenție deosebită se acorda colindatului pe grupuri în cazul colindelor mai grele, când un grup trebuia să preia și să ducă mai departe colinda și asta nu oricum, ci cu acele inflexiuni și modulații melodice menite să transmită fiorul momentului. Erau adevărate performanțe ale

interpretării specifice pe care se punea mare accent în satul nostru și, cred, pretutindeni la români în vederea îndeplinirii ritualului sacru.

Cu o săptămână sau două înaintea Crăciunului, băieții cei mici, ajutați de părinți, își împodobeau steaua cu hârtie colorată strălucitoare, cu stelute argintii pentru a evoca în rostirea ei Steaua de la Răsărit. Copiii mai mari exersează piesa lor și-și pregătesc coifurile de crai și săbiile pentru confruntarea cu Irod, pentru că, în rest, costumul lor e cel tradițional, cu brâu și panglici tricolore încrucișate peste piept; feciorii mari, după îndelungi repetiții, își arvunesc ceteraș și-și aleg ursul, care să joace și să facă giumbușlucuri pentru înveselirea gospodarilor, desigur o reminiscență a mitului, a arhaicului, dar își angajează și un rob care să ducă desagii cu colaci și alte daruri ce le primeau din casele colindate. În tot acest timp, al colindelor, în casă se desfășurau, mai ales de către femei, tot felul de activități, o muncă asiduă, ele trebuind nu doar să primească și să împodobească casa, ci lucrau zi și noapte la confecționarea hainelor de sărbători ce se puteau face în casă: cămăși, pulovere, ciorapi groși de lână, cioareci, covoare, restul de haine groase, pieptare, sumane și cojoace, încălțările de iarnă fiind făcute de meșteșugari specializați sau se cumpărau făcute gata din târguri pe banii obținuți din vânzarea unor animale. Bărbații aveau grijă de vite, făceau aprovizionarea cu lemne, reparau sălașe, curățau preajma. Pregătirile de Crăciun culminau desigur cu tăiatul porcului și prepararea acestuia în fiecare familie și cu facerea colacilor împlețiți de diferite mărimi, care se dau colindătorilor în funcție de vârstă.

De obicei în preajma Crăciunului în munte se instala o iarnă geroasă cu multă zăpadă, mai rar se întâmpla să fie mai puțin frig și să plouă. Acum bărbații în putere decojeau rude groase de răchită pe care seara le stropeau cu apă, iar dimineața le găseau înghețate. De pe aceste rude strujeau acum cu cuțitoaia lungi fâșii încârlionțate ce în final constituiau un buchet ce putea sugera părul unei ființe magice sau coada unui cal fabulos, ori suflul lui Gerilă. Aceste buchete-panglici, numite colinde, se puneau în grinzile caselor sau pe la blidare, expresie a purității sacre, putând sugera prin fâșiile-spirală și condiția unor destine dar și a desăvârșirii și plenitudinii. Astfel, în seara Ajunului totul era pregătit, iar copiii cei mici porneau cu colindatul de cum apunea soarele. Fiecare familie, până și cea mai modestă, trebuia colindată. Diferențierile sociale însă nu treceau neobservate. Copilul care intra să colinde pentru prima dată într-o casă rămânea toată viața cu acea primă impresie a familiei vizitate, păstrată în minte până la bătrânețe, ca și imaginea colacului primit și a gospodinei, a celorlalți membri ai familiei. Apoi, pentru copii, umblatul prin întunericul nopții, constituia o adevărată încercare, mai ales că trebuiau să treacă locuri cu prăpăstii în care puteau sălăslui necuratul. Copiii dispuneau totuși de câteva modalități de a-și învinge frica: aveau steaua cu cruce și-apoi rosteau unele cuvinte magice: Un *Duru behehe!* și scuturarea din clopoței, la care răspundeau grupuri de copii de pe alte versante și dealuri, aveau darul să alunge duhurile rele și să-i ajute să-și depășească frica.

Dar atmosfera magică a colindatului se desăvârșea prin prezența colindătorilor mari, care făcuseră pregătiri asidue pentru evocarea momentului Nașterii Mântuitorului. La noi, acești colindători soseau târziu, mult după miezul nopții, iar grija mea cea mai mare, copil fiind, era să nu adorm sau, dacă adormeam, să fiu trezit să văd și să ascult colindătorii, care, în sfârșit, soseau. Ei își făceau simțită prezența nu prin hăulituri, cum făceau cu alte prilejuri tinerii, ci prin colinda de la fereastră *Sara Mare*: „Asta-i sara, sara mare, / Doamne Domnului nostru, / Că-i sara născutului, / Doamne Domnului nostru, / Că s-a născut un Domn tânăr, / Domn tânăr ca Dumnezeu...”. Se aprindea lampa în casă, toți ieșeam din așternuturi, ne îmbrăcam să primim colindătorii după cuviință. Apoi colindătorii, după ce-și vor fi terminat colinda de început, care anunța nașterea „Domnului tânăr”, erau primiți în casă. Ceata, frumos îmbrăcată, în haine groase de sărbătoare, cu căciuli de piele de miel pe cap, cu cununi de suseu, părea venită de pe alte țărâmurii de unde aducea *vestea cea minunată*. Feciorii colindători se așezau pe cele 3-4 grupuri pe scaunele și lavițele din jurul mesei și colindau alte colinde: *Ce te-ai, domn bun, veselitu, Ceai Doamnă, Sfântă Mărie* și altele. Ritualul colindatului avea un vârf maxim, când, adunați în jurul mesei pe care se afla colacul și băutura, simboluri ale rodului de peste an, feciorii colindau *Prorocitele*. Colinda, eminamente religioasă, nu ca altele cu inserții din ritualul păgân al rodului, e un fel de *credo* prin care se exprimă condiția creștină a casei și colectivității: „Acum cele prorocite / Se văd toate împlinite, / Căci astăzi ni s-a născut / Domnul Cel fără-nceput, / Astăzi s-a născut Mesia, / Precum zice Isaia, / Din Fecioară Preacurată, / De Domn bun și lăudată”... În casa, devenită sanctuar, împodobită cu icoane, blide, căncee și cu ștergare brodate, colinda creează, prin cuvinte și melodii, prin interpretarea ceremonioasă o atmosferă magică tulburătoare, evocarea transformându-l pe „atunci” în „astăzi” și „acum”, membrii familiei devenind martorii unei noi nașteri virtuale. După urările din final ale colindătorilor, gazda le mulțumește și-i invită să ia loc la masă, să cinstească din bucate și băutură din rodul anului, timp în care femeia gospodină oferă colindătorilor colacii, preluați de către cărauș. În vreme ce se închină și se ciocnesc paharele cu țuică fiartă, se fac alte urări de bine și an bun. Țuica rămasă în sticlă se ia de colindători pentru petrecerea de a doua zi. Totodată ceterașii își acordează instrumentele și începe curând jocul femeilor din casă, și el cu rol magic, inițiativ, mai ales unde sunt fete de măritat în casă.

Întâmplarea minunată a Nașterii Mântuitorului e evocată mai apoi, în ziua de Crăciun, în slujba religioasă de la biserică. Sătenii vin acum cu mic cu mare la Liturghie, mai curați și mai încrezători în viață, convinși că se află sub protecția Divinității invocate în colinde și imnele religioase.

După slujbă urmează *Prânzul Crăciunului*. În sobă duduie focul, iar familia se împărtășește din bucatele special pregătite pentru această zi, de obicei friptura de purcel, însoțită de păhăruțul de jinars făcut în casă și de felia de colac făcut din făină albă cu ouă și mirodenii. Astfel, ziua capătă plenitudine, datorată iubirii și bunătății lui Dumnezeu, a harului Fiului Său Iisus Hristos.

Spre seară, grupul de colindători se adună într-o casă ospitalieră pentru a petrece. Vine uneori aici aproape tot satul pentru a fi martor la manifestarea până dincolo de margini a trăirii și bucuriei...

Colinde din Valea Largă, comuna Sălcium

Sara mare

[se colindă la fereastră]

Asta-i sara, sara mare,

Refren: Domnului, Domnului nostru

[se repetă după fiecare vers]

Că-i sara născutului,

Că s-a născut un Domn tânăr,

Domnul tânăr ca Dumnezeu.

Da nu știm und' s-a născutu,

În ce lume, din ce țară

Și-n ce margine de hotară,

Poate-al meu că se născuse

Ici, ai sus pe vârf salin

În curți dalbe-a lui Crăciun,

În iesle de boi născând;

- Da la iesle ce pari sânt?

- Sunt toți pari d-auriți.

- Da printre pari ce nuiiele?

- Sunt nuiiele de argințele.

Legănaș de păltiniș,

Scutecaș de bumbăcaș,

Fașă dalbă de mătăasă;

Și tot plânge, stare n-are,

Maica Sa din grai grăiare:

Taci, Tu Șiu, da nu mai plângeare

Că, ia, ție-ți mai dare

Două mere, două pere,

Două țâțe dalbe-ale mele.

Bate o boare, să-nșenină

Și Șiu tot nu se-alină.

Taci, Tu Șiu, de a plângeare

Că io țâie ție-oi mai da

Trei râuri în trei chipuri,

Unu-i râu de lapte dalb

Și altu-i râu de vin roșiu

Și altu-i de mi-l botez;

Lapte dalb-apleca-te-om,

Vin roșiu scâlde-te-om,

Mi-l botez boteza-te-om,

La Tata trimite-te-om,

Du-i și Domnul cerului,

Cerul pământului

Fii-mi gazdă veseloasă,

Sara bună a lui Crăciun

Iam scoală-te, hăi Domn bun

[se colindă la fereastră]

Iam scoală-te, hăi Domn bun,

Că nu-i vreme de dormit,

Că nici noi că n-am dormit,

De aseară, de alaltăseară,

Din sara d-ajunului

Până-ntr-a Crăciunului

Și-l căutăm, și-l aflăm
Ici ai sus pe vârful salin,
În curți dalbe a lui Crăciun.
Și ne lasă gazda-n casă
Că afară plouă de vară,
Și-n tindă ninge de frig,
De nu, rămâi gazdă sănătoasă
De la noi cu o colindă
De la Tatăl c-o izbândă.

Ce te-ai, Domn bun, veselit

Ce te-ai, Domn bun, veselitu,

Florile-s dalbe
Bendea-i măru,
[refrenul se repetă după 2 versuri]

Mândră masă ai podobitu,
Mândră masă de mătăasă,
Peste masă grâu răvarsă,
Peste grâu colaci de grâu,
Și printre colacii de grâu,
Pusu-ț-ai vedrici cu vin.
Și printre vedrici cu vin,
Pusu-ț-ai pahare pline,
Și printre pahare pline,
Făclii dalbe ți-ai d-aprinsu,
De lumină lumea toată
Ca soarele cu razele,
Și ca luna cu lumina,
Sus de acesta avem toate,
D' avem ș-alte bucurii
Că v-așteaptă Tatăl Sfânt,
Să pogoare pe pământ
Cu doi, tri sfinții lângă Dânsul,
Da care-s aceștea Sfinți?
Îi luăm și Sântiuân,
Și-ncă Petru cu Sâmpetru,
Să prânzăm, să ajunăm.
Trecem să-i petrecem
În trei zile și-n trei nopți
Pă fața pământului,
Sus la poarta raiului,
De-a dreapta Tatălui.
Și acolo să-i hodinească
Pe cei buni să-i pomenească,
Să-mi șiți, gazdă, veselos,
Pân la anul tot voios.

Ceai doamnă, Sfântă Mărie

Ceai doamnă, Sfântă Mărie,
Domnului Doamne [refren]
Face-n sus și face-n jos,
Face-n ieslea cailor.
Stați voi cai de-a roaderea

Vestea bună ce voi spune
Că aici în ieslea voastră
Am să nasc un Şiu Sfânt.
Caii răi n-o ascultară,
Mai tare se-mbărbătară,
Maica Sfântă-i blestemare:
Şire-aţi voi, cai, blestemaţi
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de Şiul Meu,
Şi voi staţi, să n-aveţi stare
Până-n ziua lui Ispas,
Şi-atunci numa un ceas.
Ceai doamnă, Sfântă Mărie,
Face-n sus şi face-n jos,
Face-n ieslea boilor.
Staţi voi, boi, de-a roaderea
Căci aicea-n ieslea voastră
Vrea Şiu Sfânt să să nască.
Boii blânzi o ascultară,
Lângă iesle se culcară,
Ieslea-n coarne o răzămăre
Şi boii o încălzare
Şi suflară de-ajutară.
Maica Sfântă îi alduiare:
Şire-aţi voi, boi, alduiţi
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de Şiul Meu
Şi voi veţi aveare
De trei ori pe zi mâncare,
Brazdă neagră răsturnând,
Şi pe brazdă rumegând,
Şi grâu roşu revărsând,
Faină holdă răsărind,
Şi la pai cam trestioară,
Şi la spic cam cuvioasă
Şi-mi şiti, gazdă, veselos,
Noapte bună lui Crăciun.

Prorocitele

Acum cele prorocite
Se văd astăzi împlinite,
Căci astăzi ni s-a născut
Domnul cel fără de-nceput.

Astăzi s-a născut Mesia
Precum spune Isaia,
Din Fecioară Preacurată,
De neam bun şi lăudată.

Şi de neam împărătesc,
Precum prorocii vestesc,
S-a născut Emanuel,
Precum spune Daniel.

Nu s-a născut în palat
Îngerul Marelui Sfat,
Ci într-o iesle e culcat,
În scutec înfăşat,

Prunc frumos și minunat,
Domnul păcii-adevărat,
Precum Biserica spune,
Fecioara-n iesle îl pune.

Și acea Sfântă Fecioriță
Îl sărută și-i dă țâță;
Pe Cel ce ne-a dat viață
Îl ține Fecioara-n brațe.

Îngerii în ceruri cântă
Mărirea Domnului Sfântă,
Oamenii pe pământ jos
Măresc pe Domnul Hristos,

Cel ce ridică norii,
Precum fluieră păstorii,
Craii de la răsărit
Precum în cărți au citit.

Iată că s-a împlinit
Ceea ce a fost prorocit:
Steaua lui Iisus Hristos
Strălucea foarte frumos.

Craii văzând strălucirea
Care-a luminat și firea,
Ei se suiră pe cale
Să vadă-Împărat mare.

Călătorind ei frumos
Până la Domnul Hristos,
Craii tare s-au mirat
De acest prunc preaminunat,

Înțelegând că-i Hristos,
S-au închinat până jos,
Daruri i-au adus frumos
Și-n țara lor s-au întors.

O, Doamne, nașterea Ta
Lumea-ntreag-o aștepta,
Știind că ai s-o mântuiești
De păcatul strămoșesc.

Te-ai născut din ce-ai scăpat
Lumea de acest păcat
Și-n veci fie pomenit
Cel ce-n lume Te-a trimis.

Ce sară-i da-i astă sară

Ce sară-i da-i astă sară,
Dă-i Domnului, dă-i Doamne [*refren*]
Asta-i sara, sară mare
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
Sara Sfântă de Ajun
Dă-i Domnului, dă-i Doamne

Dinspre noaptea de Crăciun
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
Când Iisus, Şiu cel Sfânt
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
A venit pe această pământ
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
Pe noi să ne mântuiască
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
De greşeala strămoşească
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
De păcatul lui Adam
Dă-i Domnului, dă-i Doamne
La care părtaşi eram.

În oraşul Viflaim

În oraşul Viflaim (bis)
Veniţi creştini să vedem,
Căci astăzi ni s-a împlinit (bis)
Ceea ce-a fost prorocit.
Că se va naşte Hristos (bis)
Mesia chip luminos,
Din Fecioara Maria (bis)
Şi din neamul lui Aavram.
Trei crai de la răsărit (bis)
Să se-nchine au venit,
Daruri scumpe aducând (bis)
Şi lui Iisus tot cântând:
Culcă-te, Împărat ceresc, (bis)
În sălaş dobitocesc,
Te culcă pe fân uscat (bis)
De îngerii înconjurat.
Şi de acum până-n vecie (bis)
Tuturora să vă fie
Naşterea-ntru bucurie (bis)
Amin, Doamne, slava Ție.

Colo sus şi mai în sus

Colo sus şi mai în susu
Este-o masă rotilată.
Dar la masă cine şede?
Şede, şede Maica Sfântă
C-un pahar galbin în mână
Tot închină şi suspină
Şi la îngerii se închină,
Vin îngerii şi o-ntreabă
De ce plângi, măicuţă dragă,
Dară cum n-oi suspina
Că sunt oameni pe pământ
Când se scoală nu se spală,
Dar se duc la făgădău
Şi-njură pe Dumnezeu.

Colinde "laice" din Pâclisa (judetul Alba)

Soare, soare, domn cel

Colo jos si mai in josu,
Sub o tufa de smolin
Joaca doua faclii dalbe.
Si-asa joaca de frumos,
De se-ntoarce duios.
Nime-n lume nu le vedeare,
Numa sora soarelui.
- Soare, soare, Domn cel mare,
Tu n-ai vaz`t ce-am vaz`t eu;
Soare, soare, Domn cel mare,
Nu te poti apropiare
De mugitu boilor,
De ragitu vacilor,
De zbieratu oilor,
De cantatu cocosilor,
De zvonu albinelor.

Dintr-un fir de busuioc,
S-aveti, gazda, noroc,
Dintr-un fir de iarba creata
S-aveti, gazda, lunga viata.

Joi al mic

Joi al mic mare-o vinit
Si de mare, margini n-are,
Printre brazi printre smolini
Vine lin, vine spre lin,
Vine boul sur`notan,
`-Noata,-noata, -noata.
- Da-n coarne ce poarta?
- Legaier de panhior.
- Da in leagan cine sade?
- Da Lenuta, fata dalba,
Ca-i cuminte si desteapta;
Tot croieste, tindeseste
Chischinaie mari domnesti;
Si-si mai trage-un firicel
Si-si mai cant-un canticel;
Nime-n lume nu-si aude,
Numa dalba-mparateasa.
Pe-o zabruica de fereasta.
- Ce canti, fat,-asa frumos,
Doar nu canti`paratului,
Ca-mparatu nu-i acasa,
Ca-mparatu-i la vanat,
Sus la codru la puscat
Si-i aproape de-nturnat.
- Eu nu-i `paratului,
Ca io cant a muntilor,
De doru parintilor;
Si io cant a florilor,
De dragu surorilor;
Si io cant a rujelor,
De dragu matusilor;
Si io cant a linelor,
De dragu vecinelor.

Cam pe langa mare

Cam pe langa mare,
Pe drumu al mare -
Cete de ficiori,
Dragi colindatori.
- Gazda, buna gazda,
Ce-ti mai trebuieste?
- Doi boi stratori
Cu coarnele-ntoarse
Prin zoari le revarsa.
- Gazda, buna gazda,
Ce-ti mai trebuieste?
- Un miel sugarel
Sa fie-aplecat
La doua miori
In noua primaveri.
- Gazda, buna gazda,
Ce-ti mai trebuieste?
- Laies bucalaies
Tat cu late crete,
Late de argint
Razama-n pamant;
Dunarea opreare,
Oile porneare
Pe picior de munte
Mii si sute.
Unde iarba creste
Si turma sporeste.
In cimci o-mpleteste
Si te-n veseleste.

Pe campu verde-nverz

Pe campu verde-nverzi
Este-un pom mare-nflorit,
Da nu-i inflorit de flori,
`l-nflorit de dalbe oi.
- La oi cine-i pastor?
- Soarele cu sora lui.
Soarele c-o adormit,
Oile ca or pornit.
Grai draga sora lui:
- Scoala, soare, nu dormi,
Ca de cand aiadormit,
Oile c-or si pornit:
De cu sara
Prin sacara,
Dis de noapte
In grane coapte,
De zuori
In camp cu flori.
Grai soare catre sora:
- Du-te, sora, si le-ntoarna
Si le fa tot ciuporele
Si le las-n strungurele;
Mulge doua, lasa noua,
Ca vin doi nori de ploaie
Da aia nu-s nori de ploaie,
Ca is petitorii tai.

Mare esti,
Putin pricepi.;
Vin la mini,
Te cer pe tine
Si cer mult pe langa tine:
Cer o turma de oi,
Pacurarii amandoi,
Cer si-o ciurda de vaci
Si ciurdarii,doi ortaci.

Colinda fetelo

Pe coastele modrului
Grele ploi c-or plouat
Si coastele le-o spalat,
Rosii flori ca si-or dat,
Fetele o alergat,
Florile le-o adunat,
Jutarii le-or cugetat.
- Juta jutareii mei,
Tu ne leaga in dreptate
Si ne spune-n bunatate:
Ce ni-i fata rosioara
Si cosita galbioara?

Rosu soare-o rasarit,
Drept in fata ne-o lovit
Si fata ne-o rumenit,
Cosita ne-o galbenit.

- Doua raze unde-n raza?
- 'Raz-n crucea din fereastra,
Sa vedem boierii din casa
Ce ne-or pune pe masa

**[http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/
reviste_teologie/nr2_2005/pagini/
4adam.htm](http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_teologie/nr2_2005/pagini/4adam.htm)**

***Colindul românesc
- ancestralitate, cultură, tradiție -***

Pr. lect. dr. Domin Adam

La chanson de Noël représente dans son essence le type de chant religieux le plus représentatif chez les Roumains. Bien qu'ils ne soient pas liturgiques, ces chants se trouvent dans la proximité de la spiritualité orthodoxe et ils constituent un genre très aimé par tous les Roumains.

Une analyse profonde de ces chants relève des éléments importants de la culture du peuple roumain. Si dans le domaine de la culture matérielle les recherches ont fait ressortir à la lumière du jour des preuves certes, dans celui de la culture spirituelle il est plus difficile à présenter des arguments crédibles, exacts, à cause de l'oralité de celle-ci. Il est pourtant sûr et certain que l'ancienneté du chant de Noël ne peut pas être remise en question et qu'elle représente l'ethos roumain même.

Colindul românesc reprezintă în esență sa tipul de cântare religioasă cel mai reprezentativ. Chiar dacă aceste cântări nu sunt liturgice, ele se află în imediata apropiere a spiritualității ortodoxe și constituie un gen de cântări foarte iubite de întreaga suflare românească.

O analiză profundă a acestui gen de cântare scoate în relief elemente importante ale culturii poporului român. Dacă în domeniul culturii materiale, cercetările au scos la iveală dovezi certe, în domeniul culturii spirituale este mai greu de adus argumente credibile - exacte din cauza oralității acesteia. Cert este că vechimea colindei nu poate fi pusă la îndoială și că ea reprezintă ethosul românesc.

Noțiunea de etnografie este interpretată ca însemnând descrierea popoarelor. Termenul de „ethnos” provine din limba greacă veche și înseamnă popor, iar noțiunea de „graphein” înseamnă a descrie. În definirea conceptului și a domeniului de etnografie și mai ales de investigare a acestuia, până azi nu s-a ajuns la un consens, specialiștii în domeniu abordând domeniul diferit. *“Problema cea mai mare o constituie folosirea mai multor termeni: etnografie, etnologie și antropologie ce au fost folosiți ca identici sau reprezentând etape distincte ale aceluiași demers științific”.*^[1]

În general etnografia este înțeleasă ca parte a disciplinei ce corespunde primelor stadii ale cercetării: observația în teren, în timp ce etnologia este considerată ca o fază superioară de analiză, comparare și sistematizare a cercetării etnografice.^[2]

Occidentalii optează mai mult pentru folosirea termenului de antropologie socială sau culturală.^[3] Antropologia culturală este consacrată studiului genezei, structurii funcțiunii și dinamicii culturii în perspectiva istoriei umane, pe când antropologia socială are ca obiect studiul structurii, funcțiunii și tipologiei instituțiilor sociale. În ultima vreme aceste terminologii se confundă.

Unii specialiști, ca savantul francez Claude Lévi-Strauss, afirmă că etnografia, etnologia și antropologia nu sunt discipline diferite, ci trei etape ale aceleiași cercetări:

- etnografiei îi aparțin primele stadii de cercetare (observația și descrierea);
- etnologiei îi aparține primul pas spre sinteză;
- antropologiei sociale și culturale îi aparține concluzia etnografiei și etnologiei.

Acești termeni arată doar tipul de cercetare etnografică ce constă în observarea și analiza grupurilor umane (metode și tehnici de cercetare în teren, clasificare și analiza formelor culturale), pe când etnologia compară materialele cercetării etnografice.

În țara noastră noțiunea de etnografie are înțelesul de știință ce parcurge etapele investigației, cuprinzând și etapele considerate de unii ca aparținând etnologiei.

Primele observații etnografice se găsesc în scrierile lui Herodot, Strabo și alții. Aceste observații au apărut din necesitatea cunoașterii modului de viață al popoarelor antice^[4], însă etnografia apare ca știință în secolul al XIX-lea. Inițial etnografia s-a dezvoltat în strânsă legătură cu alte discipline ca: geografia, filologia și istoria.

La începutul secolului al XIX-lea etnografia se ocupa cu genealogia și clasificarea popoarelor.^[5] Pe la mijlocul secolului al XIX-lea etnografia devine o știință ce se ocupă cu descrierea popoarelor izolate cu scopul de a descrie caracterele fizice și de limbă, cercetarea

extinzându-se asupra elementelor caracteristice din viața popoarelor: port, credințe, obiceiuri și **cântece**. Astfel evoluția etnografică este în strânsă legătură cu apariția termenului de etnologie introdus din nevoia de a depăși caracterul dominant al descrierii și a trece la stadiul comparativ al popoarelor.^[6]

Când vorbim de etnografie trebuie să înțelegem că este vorba de cultura materială (civilizație) și cultura spirituală.

Cultura spirituală privită din perspectiva istoriei se referă la fondul arhaic în care intră credințe, obiceiuri și **cântece**.^[7] Dacă în domeniul culturii materiale cercetările au scos la iveală dovezi certe, în domeniul culturii spirituale este mai greu de adus un argument credibil din cauza circulației acesteia pe cale orală.^[8]

Dacă mergem până în timpuri imemorabile găsim dorințele, temerile, bucuriile și durerile^[9] în manifestările (uneori complexe) și obiceiurile fie versificate, fie **cântate** și care au fost și sunt cercetate de specialiștii din domeniile folclorului **literar și muzical**. *“În practica cercetării, **literatura, muzica și dansul** au rămas apanajul folclorului, unitatea domeniului fiind ciuntată de caracterul lor dominant oral și mai cu seamă de existența lor sincretică, cele trei arte îmbinându-se neașteptat de organic și condiționându-se reciproc nu numai în prilejurile de manifestare, ci chiar în modalitățile de structurare care așteaptă să fie puse în lumină.”*^[10]

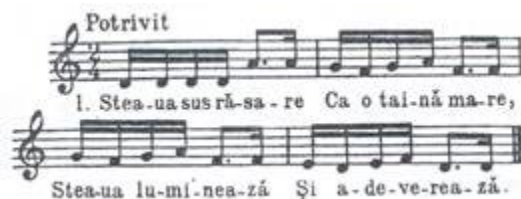
Manifestările **muzicale** cu diferite ocazii au primit un caracter sărbătoresc.^[11] În ciclul sărbătorilor de iarnă pe lângă **colindele bătrânești** (cu caracter laic) apar **colindele religioase**. În creațiile și manifestările populare profanul este strâns legat de sacru^[12], în locul zeilor în ciclul calendaristic creștin sunt așezați sfinții și Praznicele Împărătești a căror semnificație o găsim în literatura cârților de cult. O mare parte din **cântările** acestor sărbători fixate în scris au indicații **muzicale**, fiind cântate pe cele 8 ehuri,^[13] dar au existat și alte **cântări religioase** care s-au cântat în biserică și care s-au transmis pe cale orală. În ambianța mistică a slujbelor, în **cântări** de mare destindere sufletească, obiceiurile poporului român s-au păstrat secole la rând.

Pe lângă **cântările** fixate în scris existau și **cântece** care erau legate în special de sărbătorile de iarnă^[14] și care circulau pe cale orală^[15] și anume **colindele**^[16] de Crăciun și urările de Anul Nou, primele cu tematică religioasă legate de Nașterea Domnului, iar celelalte cu o tematică agrară însoțită în final de urări de belșug și de mulți ani. Ciclul colindelor începea în Ajunul Crăciunului și se încheia la Bobotează, obicei rămas până astăzi.

În Ajunul de Crăciun se umbla cu “Moș-Ajunul”^[17] și cu “Pițăratul”^[18] (obicei întâlnit în special în zona Munților Apuseni)^[19]. Copii adunați în grupuri de câte trei sau mai mulți (uneori chiar cete) umblau din casă în casă aducând vestea Nașterii Domnului^[20]. Tot în Ajunul de Crăciun dimineața (în unele zone din țară) copii umblau cu icoana.^[21] **Colindele** din seara de Ajun se împart în două categorii: religioase (evenimente din viața Mântuitorului: nașterea, minunile, povestiri biblice etc) și lumești^[22], **colindă** de gazdă, flăcău, fată, păstor, plugar etc.^[23]

Cântecele de stea^[24] sunt cântecele pe care copii le cântă din Ajunul de Crăciun până la Bobotează. Aceste **cântece** sunt asemănătoare **colindelor** și au aceeași tematică religioasă.^[25]

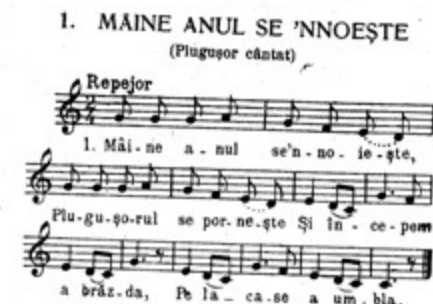

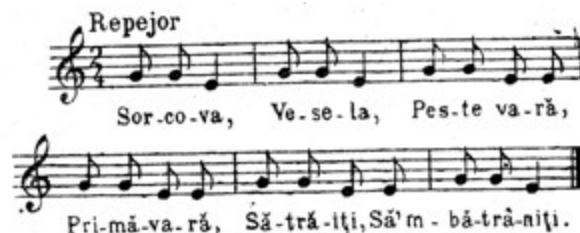
Irozii sau Vicleimul este o piesă populară religioasă în care sunt cuprinse (scene) fapte, adică întâmplări petrecute în vremea când s-a născut Domnul nostru Iisus Hristos.^[26] Din aceste piese se poate vedea diferența dintre păgânii care nu credeau în Hristos și cei care credeau în El (regele Irod și cei trei Crai <magi-regi>). În general această piesă este jucată de flăcăii satelor în casele oamenilor de la Crăciun până la Bobotează.^[27]

Plugușorul este o poezie populară recitată cu tematică agrară în care se urează belșug și sănătate, la finalul fiecărei strofe sunt folosite clopote, pocnituri din bici și sunete emise de buhai. Rostirea textului este făcută de o singură persoană și este întreruptă periodic: „la mai mânați măi. Hăi, hăi, hăi!” strigat de toți în cor. Cu plugușorul se umblă în Ajunul de Anul Nou de dimineața până seara (în unele zone numai seara).^[28]

Sorcova este obiceiul cu care umblă copiii în ziua de Anul Nou dimineața.^[29] Ei ating ușor cu creanga împodobită pe cei pe care-i sorcovesc, urându-le sănătate și tot ce-și doresc în noul an. De obicei Sorcova nu este o cântare propriu-zisă ci o îmbinare între recitativ și incantație^[30], se folosește de obicei un interval muzical simplu cu valori de note combinate în general optimi și pătrimi în măsuri binare pe care-l repetă până se încheie sorcova, apoi în final urează tradiționalul “La mulți ani!”.

Pe lângă **colindele tradiționale** religioase sau laice mai există și alte **colinde** ce se cântă la diferite ocazii, altele decât cele arătate, și anume: Vasilca, Colinde de Bobotează, Colinde de Sf. Ion, Salcia, Lăzărelul, Colinde de Florii și de Paști. Aceste **colinde** nu sunt răspândite peste tot, nici intrate adânc în obiceiurile românilor și nici suficient de numeroase. ^[31]

Cu Vasilca nu umblă decât țigani ^[32] începând din ziua de Crăciun și până la Bobotează, sau în unele zone de la Anul Nou până la Bobotează. **Colindul** cu Vasilca se practică astfel: grupuri cu câte doi-trei țigani poartă pe o tavă un cap de porc ^[33] împodobit cu tot felul de flori de hârtie colorată, ramuri de brad, cercei, mărgelile și cântă Vasilca ce adesea este însoțită de dansuri, precum și alte **cântece** populare de petrecere etc. ^[34]

VASILCA

Colindele de Bobotează sunt mai răspândite în Muntenia și Transilvania și se cântă în ziua de Bobotează, tematica lor este legată de Botezul Domnului (Aghios, La marginea râului etc). În decursul timpului multe din aceste **colinde** s-au pierdut în negura vremurilor. ^[35]

1. AGHIOS, AGHIOS...

Mai există și alte obiceiuri ^[36]: capra, turca și brezaia, care sunt legate tot de sărbătorile de iarnă. ^[37] Cu aceste obiceiuri merg flăcăii satelor, iar numele acestor obiceiuri este purtat de flăcăul mascat.

Turca este un cap de oaie cu piele de iepure pe barbă, cu urechi de iepure și coarne de lemn împodobite cu panglici și zurgălăi. Botul se închide și se deschide clănțănind din el pentru că are o ață de care se trage. Omul nu se vede, i se văd numai picioarele, pentru că este acoperit cu o pânză multicoloră. Doi colindători pornesc înaintea turcașilor care-i colindă mai întâi pe oamenii de vază ai satului, apoi trec pe la toată comunitatea. ^[38] Atât turca, cât și

brezaia și capra sunt obiceiuri populare laice cu un substrat păgân și diferă de la o zonă la alta.

Cât privește **genul muzical** de colinde putem spune că el nu este numai specific sărbătorilor iernii^[39], el este un ceremonial mai complex, organizat de o ceată constituită special ce transmite prin texte cântate un anumit mesaj religios sau laic.^[40] Unele cete de colindători în special cele ale feciorilor sunt active tot timpul anului nu numai la sărbătorile de iarnă.

Cetele, în special cele care poartă o mască cu ele sunt însoțite de muzică interpretată la diferite instrumente. Textele colindelor de regulă sunt cântate de membrii cetei de colindători, aclamate (plugușor, sorcovă) sau strigate etc. Colindatul se încheie cu primirea darului.

O analiză atentă a **colindei** și o confruntare a acesteia cu obiceiul, cu documentația din teren și cu toate datele deținute, “baza etnografică a numeroase imagini devine evidentă”^[41]. Putem chiar afirma că presiunea exercitată de schema versificației și de tiparul melodic^[42] în textul **colindei** s-a menținut în mare parte intact față de obicei, care s-a diluat sau chiar pierdut. În general **colinda** se cântă, doar formele finale de urare se recită^[43]. Cu unele mici excepții se poate afirma că textul fuzionează deplin cu **melodia**. În încercările de a obține de la colindători dictarea textului colindei, specialiștii se lovesc de dificultățile “izolării celor două limbaje indisolubil legate prin tradiție”^[44].

Executarea **colindelor** diferă de la o zonă la alta. În general ea se cântă de un singur grup, însă acolo unde există obiceiuri de a cânta antifonic (două cete de colindători) aduce discrepanță de nuanță interpretativă față de colindul firav al copiilor și al celorlalți colindători. Colindele tradiționale de grup sunt cântate pe o singură voce și sunt pline de energie vocală.

Colindatul cu întregul său complex de manifestări oscilează ca durată și dată. La fel el se exercită prin intermediul unui grup numit “ceată” sau simplu “colindători” și care după organizare este alcătuit de persoane cu statut social și vârstă diferită.^[45]

Analiza **colindelor religioase** ne pune în postura arheologului care descoperă în materialul de construcție al vechilor basilici piatra templului păgân. Impunându-se ca religie universală, creștinismul a contribuit la stabilirea unor contacte între culturi populare diferite. Prezența unor elemente din folclorul bazinului Mării Mediterane și al Asiei Mici în diferite puncte de pe glob se datorează creștinismului cu rolul său de vehicul al unor credințe (și legende) originare din centrul său de iradiație^[46]. De pildă în **colinda** atât de răspândită, este înfățișată Maica Domnului ostenită, înfățișare ce derivă dintr-o veche legendă creștină impregnată în atmosfera Orientului^[47].

Elemente de folclor preluate de **colindă** din scrierile apocrife pot fi atribuite zonelor în care creștinismul la începuturile sale s-a propagat “pe etape și la nivele diferite, miraculosul creștin s-a întrepătruns cu elemente proprii culturilor populare în care s-a implantat”^[48]. Acest proces creează dificultăți în încercările de a distinge în repertoriul **colindei** stratul creștin de fondul mitologiei locale.^[49] Folosirea acestei terminologii impune un examen critic: **colindele laice** mai păstrează prin componentele lor mitologice legătura cu planul sacru, iar pentru a circumscrie **colindele creștine** sfera religiosului este mult mai largă. Chiar dacă ne referim la termenii care definesc caracterul **colindei** găsim unele inadvertențe. Nu trebuie uitate textele apocrife ce au influențat **colinda** prin latura de fabulos care provine din infiltrarea unor elemente folclorice în stratul creștin.

Se presupune că primele forme de adaptare a **colindei** la creștinism au constat în introducerea unor formule finale și a unor refrene. Ca să emitem o asemenea ipoteză ne bazăm pe faptul că am putut urmări îndeaproape un proces asemănător în creația populară

contemporană. S-a constatat că substituirile de termeni și adaosurile intervin la începutul și încheierea unor **cântece**, însă în esența lor ele păstrează vechile motive tradiționale.^[50]

Cel mai vechi dintre refrenele creștine inserate **colindei** se pare că este cuvântul “haleluia” devenit prin deformare “Leru-i Ler.”^[51] Generalizarea acestui refren și întâlnirea lui atât în **colindele laice** cât și **religioase** ne determină să credem că arhetipul “Leru-i Ler”^[52] a intrat de foarte mult timp în **colinde**.^[53]

Gazdele și colindătorii constituie o primă categorie de personaje. Acestora, pentru că apar cu predilecție în categoria protocolară a **colindelor**, le revine rolul de a întruchipa modele ale competenței ceremoniale.

O altă categorie de personaje ale **colindei** sunt sfinții, mai ales cei care polarizează în jurul unor legende și care în ochii poporului au un rol însemnat. Astfel, alături de Mântuitorul și Maica Domnului întâlnim în colinde pe Sf. Petru, Sf. Ioan, pe bătrânul Crăciun, Iuda și alții.

Alte refrene arată etapele, adresanții sau actele ceremoniale constituind sub acest raport un pandant. Unele refrene specifică momentul execuției: “Dimineața lui Crăciun”, “Ziurel de zi”, “Sara-i bun-a lui Crăciun” etc.

O categorie de refrene au pătruns în colindele religioase arătând locul: “Domn din cer”, “Gana Galileii” etc. Ce trebuie reținut însă, este faptul că nu toate refrenele creștine au păstrat legătura de sens cu sursa lor. De pildă refrenul “Leru-i Ler” s-a desprins de multă vreme de rădăcina sa creștină și a devenit în contextul colindei purtătorul unor sensuri ceremoniale, fiind asociat adesea cu referință la adresanții colindatului sau la practici adiacente acestuia: “Ler d-oi Ler”, “Ler flori dalbe, flori de măr”.

Începuturile de **colindă** variază în funcție de clasa de texte sau de tipul pe care-l introduc. La unele colinde incipit-urile se axează pe actul colindatului, pe relațiile și prescripțiile ceremoniale: “Noi umblăm și colindăm”, “Sculați gazde nu dormiți”, “Asta-i sara de Ajun”.^[54]

Multe **colinde** încep cu precizarea unei locații a acțiunii: “La marginea râului”, “Colo sus pe lângă lună” etc. Acestea creează impresia distanței, a neobișnuitului, faptele petrecându-se undeva departe.

Urările din finalurile de colinde sunt numeroase, cele mai multe fiind adresate gazdelor: “O-nchinăm cu sănătate”, “Tot de bine s-aveți parte”, “Rămâi gazdă sănătoasă” etc.

Din punct de vedere literar nu trebuie uitate dese metafore, alegorii și hiperbole utilizate. Stilul colindei și al folclorului uzează în general repetiții și tautologii.

Stilistic vorbind **colinda** nu are un aspect omogen în toată țara. În Ardeal, de pildă, **colinda** este mai scurtă, pe când în Muntenia este mai lungă. Ca orice text popular, textul **colindei** desprins din **melodia** pe care **se cântă** este de formă nestrofică, adică se prezintă ca o continuă înșirare de versuri de la început până la sfârșit.^[55]

Pe plan muzical versului îi corespunde rândul melodic, silabei- unitatea ritmică, iar piciorului metric-celula ritmică. Combinarea dintre text și **melodie** atrage consecințe multiple. De exemplu, pentru a pune de acord un vers plin cu un rând melodic catalectic (cu 5 sau 7 unități ritmice) se elidează silaba finală^[56]:

Dar/ la/ me/ se/ ci/ ne-mi/ șa/ de/

Dar/ la/ me/ se/ ci/ ne-mi/ șad’/^[57]

În contextul tradiției populare românești **colindul** reprezintă un vechi sediment cultural pentru că sub forma **colindei** ni s-au transmis mituri cosmogonice și fragmenturi de rituri preistorice. Deci am putea vorbi din acest punct de vedere despre **colinde** ca despre o posesoare de valori documentare. Unele **colinde** chiar dacă sunt cunoscute cu variante poetice aproape identice, au fost înveșmântate diferit din punct de vedere **muzical**.^[58] În

ambele cazuri însă ele constituie un fond educativ și formativ spiritual.^[59] Chiar dacă aceste **cântări** nu sunt liturgice, ele se află în imediata apropiere a spiritualității ortodoxe și constituie un gen de **cântări** foarte iubit de întreaga suflare românească. Caracterul de ritual cu **funcții de natură liturgică** pe care îl are **colindatul** în istoria noastră poate fi sesizat în ceremonialul răsplătirii colindătorilor.^[60]

Fondul primar creștin al colindelor trebuie raportat la vremea inițierii noastre în creștinism. În structura narativă a acestora găsim ideea convertirii și asumarea unei noi spiritualități care veneau să se altoiască pe tradiții vechi de origine precreștină. Astfel putem afirma că prin **colinde** s-a evanghelizat neamul românesc

Fondul narativ al colindelor se constituie într-un sistem complex de formare și pedagogie creștină. **Colinda** este, dacă vrem, cea mai veche relicvă spirituală prin care datinile au avut continuitate. În **colindă** au fost strânse vorbele bune și nădejdea celui cu suflet credincios. Colindele Crăciunului au fost prima Evanghelie a neamului românesc. Ele sunt legate de învățătura Bisericii și constituie învățătura creștină formatoare. Colinda mărturisește credința strămoșilor,^[61] în noaptea de Crăciun când depărtarea dintre cer și pământ este anulată, arătându-ne că avem șansa cea mai concretă, de maximă apropiere de Dumnezeu. Nu trebuie omise de asemenea elementele vieții liturgice din colinde: lumânarea, tămâia, ceara, busuiocul, veșmântul și mănăstirea și în mod deosebit cele legate de lucrarea harismatică a Tainelor de inițiere a Bisericii: apa, untdelemnul, mirul, grâul și vinul.

Popularitatea acestor **cântări** i-a determinat pe mulți specialiști ai folclorului muzical să întreprindă o amplă acțiune de culegere și notare a acestora. Dintre aceștia merită amintiți, în perioada interbelică, Sabin Drăgoi^[62], George Breazul^[63], George Dima, Augustin Bena și alții. În perioada comunistă au apărut alte culegeri^[64], iar în ultimii 15 ani această îndeletnicire a adus la lumină alte volume.^[65]

Colinda se impune la noi ca o mărturie a încreștinării românilor și ca o devenire a noastră ca popor în istorie. Colindatul reprezintă o dovadă a continuității românești într-un spațiu geografic bine determinat.

Numărul mare de **colinde de Crăciun** în toate regiunile românești poate constitui un poem al istoriei și credinței noastre. Prin ele ne înprospătăm memoria și încercăm să devenim fii adevărați ai lui Dumnezeu, plămădiți din bunătate.

Arhaicul din **colindele românești de Crăciun** nu anulează caracterul creștin al acestora, ci împlinește funcția unor mijloace de exprimare pentru conținutul Evangheliei ori pentru sentimente sau trăiri care țin de fondul originar al omului.

Ca o concluzie se poate spune că având o funcție de inițiere în credința creștină, **colindele** au ajutat la înțelegerea Evangheliei. Secole la rând ele au fost străjerul credinței, din această cauză destinul **colindei** s-a împletit în istorie cu destinul neamului. Când nădejdea părea spulberată, colinda era lumânarea ce licărea și-i chema spre Lumină pe toți. Când s-a încercat oprirea acestor datini^[66], creștinii au argumentat că sunt strămoșești și că ele reprezintă o parte din patrimoniul național,^[67] deci au continuitate tradițională și cultică. Fondul lor de bază este al unei **teologii populare** fără nici o abatere de la dreapta credință.

[1] Ioan Prahoveanu, *Etnografia poporului român*, București, Ed. „Paralela 45”, 2001, p.13.

[2] *Ibidem*.

[3] Americanii optează pentru utilizarea termenului de antropologie culturală, în timp ce în Anglia este folosit termenul de antropologie socială.

[4] Ioan Prahoveanu, *op. cit.*, p. 15.

[5] Cu ajutorul filologiei comparate, etnografia arată elementele de înrudire între popoare.

[6] Ioan Prahoveanu, *op. cit.*, p. 16.

- [7] Valer Butură, *Cultura spirituală românească*, București, Ed. "Minerva", 1992, p. 18.
- [8] În cele mai multe cazuri sunt simple supoziții.
- [9] Valer Butură, *op. cit.*, p. 26.
- [10] Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc*, vol. I, București, 1981, p. 18.
- [11] Cum sunt cele din ciclul sărbătorilor de iarnă: colinda, plugușorul, sorcova etc.
- [12] Ovidiu Bârlea, *op. cit.*, p. 44.
- [13] Cărțile de cult: Minee, Octoih, Triod, Penticostar etc.
- [14] Ulterior și acestea s-au fixat în scris.
- [15] Pr. Vasile Grăjdean, *Oralitatea cântării bisericești din Ardeal*, Sibiu, Ed. Universitară "L. Blaga", 2004, p. 15.
- [16] Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, București, Ed. "Saeculum I. O.", 1997, p. 298.
- [17] *Ibidem*, p.271.
- [18] Pițara este o bucată de lemn de salcie tăiată pe măsura fiecărui copil curățată de scoarță de pe care se rad în sensul invers al fibrelor lemnului, bucle de lemn cât mai bogate; în unele zone este numită colinduță.
- [19] Pr. lect. dr. Domin Adam, *Colinde și tradiții de pe Valea Arieșului*, în „Credința Ortodoxă”, VIII, nr.2, Alba Iulia, 2003, p. 296
- [20] Ilie I. Miclea, *Carte cu colinde și cântece de stea, plugușoare, vicleime și sorcove*, București, Ed. "Cugetarea", 1940, p. 18.
- [21] Prin unele părți cu icoana merg cântăreții bisericești, iar în unele sate merg grupuri de flăcăi ce cântă **troparul Nașterii Dnului**.
- [22] Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi și la alte popoare*, București, Ed. "Minerva", 1983, p. 15.
- [23] *Ibidem*, p. 20.
- [24] Tudor Pamfile, *op. cit.*, p. 344.
- [25] Petru Caraman, *op. cit.*, p. 50.
- [26] Tudor Pamfile, *op. cit.*, p. 364.
- [27] Ilie I. Miclea, *op. cit.*, p.67.
- [28] *Ibidem*, p.106.
- [29] Sorcovă se numește o crenguță de brad sau o nuia bogată în ramuri împodobită cu flori făcute din hârtie colorată sau uneori cu panglici de mătase colorată.
- [30] Ilie I. Miclea, *op. cit.*, p.125.
- [31] *Ibidem*, p. 133.
- [32] *Ibidem*, p. 134.
- [33] În credința populară se spune că porcul este aducător de noroc și câștig.
- [34] Ilie I. Miclea, *op. cit.*, p.134.
- [35] Grigore Tocilescu, *Cuvânt înainte*, la *Materiale folclorice*, apud Barbu Lăzăreanu, *Folclor*, vol I, București, Ed. "Cultura românească", 1936, p. 12.
- [36] Acestea diferă de zone, vezi Domin Adam, *art. cit.*, p. 295.
- [37] Tudor Pamfile, *op. cit.*, p.368.
- [38] *Ibidem*.
- [39] Ion Ghinoiu, *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Ed. "Elion", 2003, p. 150.
- [40] *Caracteristicile colindelor descrise de muzicologi și folcloriști sunt următoarele: sunete puține (oligocordii) organizate în scări modale formate din 3-4, până la 7-8 sunete cu ancadrament precis în modurile populare fie majore, fie minore; vezi Emilia Comișel, București, Folclorul în România*, vol IX, 1973, p. 325.
- [41] Monica Brătulescu, *Colinda românească*, București, Ed. "Minerva", 1981, p. 19.
- [42] *Ibidem*.
- [43] *Ibidem*, p.20.
- [44] Când colindătorul este pus să rostească textul spune că-i este mai greu să-l rostească decât să-l cânte.
- [45] Monica Brătulescu, *op. cit.*, p. 21.
- [46] *Ibidem*, p. 58.
- [47] *Ibidem*, p. 59.
- [48] *Ibidem*, p. 58.
- [49] Colindele laice sau profane sunt numite uneori păgâne.
- [50] Descântecelul s-au dovedit permeabile la influența exercitată de creștinism doar în formulistica finalurilor.
- [51] Monica Brătulescu, *op. cit.*, p. 61.
- [52] Alte refrene se referă direct la actul colindării care numit și repetat capătă relief: "corinde", "daicorinde", "haicorinde"; Monica Brătulescu, *op. cit.*, p.87.

- [53] Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimii româno-moldo-vlahilor*, p. 34 spune că în acea vreme refrenul “Leru-i Ler” exista.
- [54] Grigore G. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, vol I, București, Ed. “Tiparul corpului didactic”, 1908, p. 148.
- [55] Monica Brătulescu, *op. cit.*, p. 97.
- [56] Nicolae Râșteiu, *Folclor din Țara Moșilor*, în “Țara Moșilor” (studii, articole, comunicări), vol IV, Cluj-Napoca, Ed. “Clusium”, 1992, p. 140.
- [57] Sabin Drăgoi, *303 colinde*, Craiova, Ed. “Scrișul românesc, 1925, p. 250.
- [58] Viorel Munteanu, Viorel Bârleanu, *Strop de Ier*, vol I, Iași, Ed. “Mitropoliei Moldovei”, 2000, p. 6.
- [59] *Ibidem*, p. 7.
- [60] Arhid. Prof. Ioan Brie, *Colinde*, Cluj-Napoca, Ed. “Patmos”, 2000, p. 9, prefață semnată de pr. dr. Ioan Bizău.
- [61] Colinda poate fi numită Catehism sau Dogmatică populară.
- [62] Sabin Drăgoi, *op. cit.*
- [63] George Breazu, *Culegere de colinde*, Craiova, Ed. “Scrișul românesc S. A.”, 1938- retipărită de Ed. Fundația culturală română București, 1993.
- [64] Pr. Ion Brie, *73 de colinde*, Cluj-Napoca, 1980.
- [65] Pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu, *Antologie de colinde pentru cor mixt*, București, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1999.
- [66] George Breazu, *Patrium Carmen - Contribuții la studiul muzicii românești*, Craiova, Ed. “Scrișul românesc”, 1941, pp. 32-34 (este vorba de pastorul Andreas Mathesius din Cergăul Mic, jud. Alba, care spunea despre colindele românești ortodoxe, dimpreună cu obiceiurile sărbătorilor de iarnă că sunt nelegiuite, însă credincioșii ortodoksi spuneau că ei le au de la moșii și strămoșii lor).
- [67] David Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol II, București, Ed. “Științifică și enciclopedică”, 1984, p. 619 (el spune în această carte că în timpul lui Horea autoritățile Principatului Transilvănean au interzis colindele).

Colinda romaneasca

Originea colindelor :

- Cuvântului “colind” sau “colindă” provine din latinescul “Calendae”, nume ce se da vechilor sărbători păgâne de Anul Nou, când era obiceiul să se facă urări de fericire și noroc pentru anul ce începe.

Deci noi punem cuvântul “colind” sau “colindă” în legătură cu sărbătoarea păgână “Calendae Ianuarii” și cu urările ce se făceau pentru Anul Nou, cum și cu împărțirea darurilor, de unde avem și noi obiceiuri de a se împărți copiilor colindători: colăcei, cunoscut sub numele de colindețe sau bolindețe în unele părți, fiind făcuți din grâu curat, măcinat proaspăt. Românescul “colindă” nu vine direct din latinescul “Calendae”, ci prin intermediul cuvântului bulgar “Koleda”,

- Colindele **religioase** sînt de origine bisericească, deci slavă.

Colindatul este obiceiul cel mai bine păstrat. Rezistența acestei datini se datorează împrejurărilor că românii conlocuiesc cu ucrainenii și rușii la care această datină este foarte însemnată. Cu colindatul umblă copiii, flăcăii (în unele sate și bărbați însurați). Seara, până nu a asfințit soarele, umblă copiii; după asfințitul soarelui, băieții, iar mai târziu, după miezul nopții, umblă flăcăii. Tipul colindatului cu motive pur **religioase** în legătură cu nașterea lui Iisus Hristos - deși de origine bisericească, e totuși format tot după modelul colindatului de tipul păgîn, deci avem de fapt aceeași datină.

Astfel întâlnim:

- **Colindele Domnului** (În drum spre Betleem, Nașterea Domnului, Vestirea păstorilor, Sfătuirea păstorilor, Închinarea păstorilor, Pornirea magilor după stea,

Închinarea magilor, Tăierea pruncilor, Numele Domnului, Patimile Domnului, Vînzarea și Răstignirea, Coborârea de pe Cruce).

- **Colindele Sfinților** (Colindul Crăciunului, Sf. Vasile, Sf. Nicolae , Sf. Ion etc.).

Colindele poartă prin veacuri cuvântul tainic al Nașterii Sfinte. Ele sunt o sinteză a spiritului creator și religios al poporului nostru.

Creștinilor, noi astăzi

Creștinilor, noi astăzi
Un praznic mare avem.
Ca să-l putem cunoaște
Veniți la Viflaim!

Pe paie întreite
Iisus este străin
Să-i ducem ăi noi daruri
Veniți la Viflaim!

Că a născut în lume
Pe-acel ce-l așteptăm
Maria, Maica sfântă.
Veniți ca să- vedem!

Creștinilor, noi astăzi
Degrabă s-alergăm,
Spre-a noastră mîntuire
Veniți la Viflaim!

http://hymnology.ro/arhiva/lucrari/2006/papana_ro.php

FENOMENUL RELIGIOS OGLINDIT ÎN COLINDUL TRADIȚIONAL ROMÂNESC.

Dr. Papană Ovidiu

Colindatul este una din cele mai complexe manifestări artistice întâlnite în cultura noastră orală. Existența colindului se pierde în negura vremurilor, el fiind practicat (ca mai toate manifestările cu substrat ceremonial) încă din perioada primitivă de existență a omenirii. Din acest motiv, colindul, ca gen, nu se justifică decât în forma sa de prezentare sincretică în care muzica, versul, invocarea magică și cadrul ambiental sunt integrate într-o manifestare cu un pronunțat caracter spectacular, având reguli și funcții bine determinate.

Pe parcursul timpului, colindul a suferit o serie de metamorfozări care l-au făcut să ajungă până în zilele noastre sub diverse forme de prezentare. Diferențierile sunt legate de tematică, mijloace de expresie poetico-muzicale, formă arhitectonică, structuri sonore sau chiar de raportul care se stabilește între text și muzică, în cadrul repertoriului general. Există de asemenea și forme diverse de prezentare a colindului în teren (cu sau fără instrumente tradiționale) la care se adaugă și o recuzită diferențiată zonal.

Colindatul, în momentul de față, este considerat a fi o manifestare culturală amplă inclusă în cadrul obiceiurilor de iarnă. El este practicat de un grup de tineri (de obicei bărbați, care pot fi colindători până la vârsta căsătoriei). Perioada colindatului are ca repere calendaristice cele două date importante ale anotimpului hibernal: Crăciunul și Anul Nou. Inițial, colindatul a apărut ca o practică precreeștină legată de cultul vegetal. În timp, el a primit și o serie de conotații religioase, odată cu consolidarea creștinismului ca religie oficială. Nu întâmplător cele două date calendaristice sunt considerate ca repere ideatice supreme în cultura populară. Anul nou reprezintă punctul de demarcație al unui nou ciclu vital (în care elementul primordial este considerat a fi de factură vegetal-agricolă). El reprezintă momentul simbolic al renașterii perpetue a naturii în care omul este integrat organic. În același context, Crăciunul pentru creștini reprezintă o altă formă de renaștere – cea spirituală, sărbătorită ciclic prin data nașterii Domnului Isus Cristos.

Una din principalele caracteristici ale colindului este faptul că în toate ipostazele sale tematice, el este o expresie a sacrului. Invocarea de factură magică, urarea simbolică, făcută la finalul manifestării (indiferent de conținutul tematicii literare prezentate în cadrul colindului propriu-zis) este principalul argument care ne îndreptățește să susținem această idee. Putem spune că datorită șlefuirii sale în timp, colindul ca gen, a sintetizat într-o formă unică întreaga concepție umană legată de relația: bine – rău; om – divinitate (sau supranatural); real – imaginar.

O sistematizare atotcuprinzătoare a tematicii colindului tradițional este foarte greu de făcut datorită formelor diferite în care această tematică se regăsește în plan zonal. Spicuiind diversele lucrări de specialitate care abordează acest gen am întâlnit de cele mai multe ori următoarele teme principale:

- colinde protocolare;
- colinde legate de ocupațiile profesionale;
- colinde de pețit;
- colinde familiale;
- colinde de supărare și necaz;
- colinde de cătanie și război
- colinde cosmogonice;
- colinde religioase și apocrife;

De asemenea, în practica interpretativă, sub aspectul construcției pieselor, mai există și alte forme poetico-muzicale intermediare, care se abat de la tipul inițial de colindă: colindă-cântec, colindă-baladă etc. Colindul cu tematică religioasă nu se deosebește de formele laice ale colindului tradițional decât prin subiectele abordate. Prezentarea lui este integrată organic în cadrul obiceiului propriu-zis. Astfel, în timpul manifestărilor tradiționale nu s-au semnalat forme ale colindatului care să conțină delimitări tematice.

În cadrul obiceiului se mai întâlnește însă și o altă formă de expunere a subiectului religios (înrudită cu colindul, dar apărută mult mai recent) denumită „Cântec de stea”. Cântecul de stea a fost introdus în cultura orală prin intermediul bisericii oficiale fiind interpretat la început de preoți sau de cantori ai bisericilor. Mai târziu el a fost promovat și în școli prin intermediul învățământului religios. Cântecul de stea se deosebește de colindul tradițional sub aspectul construcției și organizării poetico-muzicale precum și al modului în care este prezentat subiectul religios. Forma practică de execuție a acestui gen artistic este și ea oarecum diferită (colindătorii au ca recuzită o stea simbolică, mai mult sau mai puțin ornamentată). La Cântecul de stea, tematica biblică este prezentată oarecum doctrinar, ea respectând mult mai fidel limbajul folosit în scrierile bisericești. Aici, spre deosebire de colindul tradițional, versurile sunt încadrate în strofe bine conturate, ele nefiind însoțite de refren. Sistemele sonore folosite la Cântecul de stea sunt de factură apuseană (la fel și modul de alcătuire al liniilor melodice), ritmul pieselor este divizionar iar forma arhitectonică este mult mai amplă, respectând structurile întâlnite în muzica de factură cultă a Europei apusene.

Pentru o persoană care nu este familiarizată cu specificul creațiilor orale, colindul cu tematică religioasă pare a fi greu de înțeles. Nu întâmplător în cadrul prezentărilor tematice s-a făcut mențiunea existenței a două tipuri de colinde: cele cu subiect religios și cele apocrife (inspirate din scrierile religioase nerecunoscute de biserică). Colindul este o interpretare a fenomenului religios la nivelul mentalităților patriarhale și nu o replică aproape identică a acestui fenomen (prezentată spectacular), așa cum este cazul teatrului religios. Pe de altă parte, forma de transmitere orală a acestor producții artistice își lasă puternic amprenta chiar asupra creației în sine. Cultura orală nu cunoaște modalități de exprimare imuabile, aici actul creator este transmis de la o generație la alta, el fiind supus unui proces de metamorfozare lentă, dar continuă. Varianta (elementul generator esențial al creației de factură orală) se impune și în acest caz determinând în mod hotărâtor evoluția sau schimbarea treptată a actului cultural. Oralitatea a oferit șansa ca producțiile folclorice să fie în deplină concordanță cu perioadele istorice de timp pe care le parcurg. Datorită acestui fapt, colindul cu tematică religioasă are un specific aparte. El se detașează mult de producțiile cu același subiect din creația scrisă, cât și de formele oficiale în care este întâlnit fenomenul religios propriu-zis. Aparent naivă, tematica literară a colindului cu subiect religios a sintetizat în timp o concepție filozofică de factură creștină, marcată de o gândire echilibrată și în același timp deosebit de profundă.

Iată câteva din trăsăturile caracteristice ale colindului cu tematică religioasă.

1. în toate formele de prezentare ale subiectului religios din cadrul colindului, accentul principal este pus pe **morală** creștină și nu pe **dogma** propriu-zisă;
2. cadrul de prezentare al acestor subiecte este plasat în lumea reală (de obicei a satului) ele fiind raportate la mentalitățile respective;
3. deseori prezentarea subiectelor pendulează între concret și fantastic (în cel de al doilea caz, acțiunile sunt descrise după modelul basmelor tradiționale);
4. personajele biblice sunt prezentate într-o formă umanizată: Dumnezeu este însoțit de unul dintre sfinți (de obicei este menționat Sfântul Petru sau Sfântul Ion); prezența lor în lumea patriarhală este justificată prin faptul că au menirea de a verifica sau de a corecta (într-o formă mai mult sau mai puțin severă) mentalitatea oamenilor în raport cu valorile creștine;
5. limbajul folosit în prezentarea subiectelor colindelor este ancorat în viața de zi cu zi a omului de rând, această formă directă de comunicare neavând nici o tangență cu exprimarea rigidă folosită în practicile religioase oficiale;
6. elementele primordiale de factură magică ale vechiului cult vegetal nu sunt excluse din colindul cu subiect religios, ele se întrepătrund, conviețuiesc cu practicile creștine;
7. în plan ideatic există o contopire a celor două forme de celebrare a renașterii: cea fizică și cea spirituală.

În acest sens, voi comenta câteva texte ale unor colinde, la care se pot observa în mod pregnant caracteristicile tematice expuse anterior.

Colindul „Pogorât-au pogorâtu” (Ovidiu Papană, „Colinda din Mehala O restituire necesară”, piesa Nr. 8).

În partea de început a colindului, venirea Domnului Isus Cristos cu Sfântul Petru este prezentată sub aspect literar după modelul basmelor tradiționale (personajele biblice coboară pe o scară de ceară, care se topește odată cu venirea luminii). Scopul lor este de a poposi la „casa bogatului”, apoi la „casa săracului”, pentru a observa cinstea și omenia unor persoane care provin din clase sociale diferite. De remarcat este prezența refrenului „Zorile-s d'albe, Florile-s d'albe”. Acesta nu are nici o tangență cu subiectul colindului inițial, el fiind o reminiscență a manifestărilor magice din cultul precreștin.

Pogorât-au pogorâtu

Zorile-s d'albe, florile-s d'albe

Cine mi s-au coborâtu

Pe-o scară 'naltă de ceară?

Dumnezeu și Sfântu' Petru.

Sfântu' soare când răsare,

Scara 'naltă mi-o topiare.

- Haida Petre să plecăm

În mijlocul satului,

La casa bogatului.

Acolo când ajungea,

Cu bātu-n poartă bătea,

Bogatu' afară ieșea.

Dumnezeu din grai grăia:

- Gata-i cina să cinăm?

- Cina noastră nu-i de voi,

Ci de bogătași ca noi.

- Haida Petre să plecăm

La casa săracului.

Acolo când ajungea,

Cu bātu-n poartă bătea.

Săracu-afară ieșea.

Dumnezeu din grai grăia:

- Gata-i cina să cinăm

Săracu-n casă-i pofta,
Cu dă toate-i omenea.

Colindul „Bună sara gazdo-n casă” (Ovidiu Papană, „Colinda din Mehala O restituire necesară”, piesa Nr. 2).

La o masă festivă de tip patriarhal sosesc câțiva oaspeți (definiți destul de vag în text) care îl caută pe Domnul Isus Cristos, pentru a-l boteza. Interesantă este justificarea dată de noii veniți pentru alegerea numelui de botez: iarbă verde, călăpăr, busuioc și în final Isus Cristos.

Bună sara gazdo-n casă

Ș-al meu dragu Dumnezeu

- Mulțumim la dumneavoastră
- Pofțiți dragilor ședețiu.
- Noi n-am venit să ședemu.
Ci-am venit să vă-ntrebămu.
- Nu-i născut fiuț p-aicea?
- Noi umblăm să colindămu.
Pe fiuțu să-l d'aflămu.
Să-l d'aflăm să-l botezămu.
- Nu știm nume cum să-i punem?
- Hai să-i punem iarbă verde,
Da ni frică că l-om pierde.
- Hai să-i punem călăpăru.
Da-l iau fetele de păru.
- Hai să-i punem busuiocu.
Da-l iau fetele la jocu.
Hai să-i pun' Isus Cristosu.
Că 'lai nume mai frumosu
Șă tot omu-i bucurosu.

Colindul „Sus în poarta ceriului” (Pamfil Bîlțiu, Gheorghe Gh. Pop. „Sculați, sculați boieri mari! Colinde din județul Maramureș”, piesa Nr. 353).
La o masă festivă, Sfântul Ilie îi spune lui Dumnezeu că ar vrea să primească puterea de a provoca tunete și fulgere. Dumnezeu îi satisface dorința dar în același timp îi atrage atenția că fulgerul trebuie să fie stăpânit și folosit cu multă reținere și chibzuință. Și în acest caz refrenul colindului este oarecum în discordanță cu tematica propriu-zisă (Dimineața lui Crăciun).

Sus la poarta ceriului

Dimineața lui Crăciun

Este-o masă rotlată,
De înjei înconjurată.
Da la masă cine șede?
Șede, șede Dumnezău,
Cu toț' sfință pângă el.
Ilie din grai grăie-lu:
- Dă-m', Doamne, ce-oi cere eu!
Dă-m' tunu și fuljeru-lu.
- Io Ilie ță le-oi da,
Numa li-i ști purta-lu.
Când îi mere pân noros,
Tună rar, fuljeră des,
Când îi mere pân răzbun,
Tună rar, fuljeră lin.

Colindul „Maica Sfântă-a lui Hristos” (Pamfil Bîlțiu, Gheorghe Gh. Pop. „Sculați, sculați boieri mari! Colinde din județul Maramureș”, piesa Nr. 323).

Într-un peisaj patriarhal nelocalizat, Maica Sfântă își caută un loc unde vrea să nască. Poposind la un grajd cu cai, Ea este deranjată de comportamentul agresiv și nestăpânit al cailor și îi blestemă pentru felul lor urât de a se manifesta. Oprindu-se la un alt grajd cu boi, aceștia (prin contrast) sunt blânzi și o încălzesc cu suflarea lor. Boii sunt binecuvântați de Maica Sfântă pentru bunătatea de care au dat dovadă.

Maica Sfântă-a lui Hristos,
Rătăcind în sus și-n jos,
Cată loc să se-odihnească,
Și pă Fiul Sfânt să-l nască.
La un grajd cu cai să-oprește
Și acolo poposește.
Caii-s răi fac tropot mare
Maica Sfântă pace n-are.
- Cailor fiți blestemați!
În lume să n-aveț' saț!
Num-o dată la Ispas
Și-atuncea numai on ceas.
Ea de-acolo s-o luat,
Mai departe o plecat,
La on grajd cu boi s-oprește,
Și acolo hodinește.
Boii-s blânzi, la ea privesc,
Suflă și o încălzesc,
- Bovilenilor iubiți!
Binecuvântați să fiți,

De Dumnezeu și de mine,
Și de Pruncul care vine.

Colindul „Mă suii în vârf de munte” (Pamfil Bîlțiu, Gheorghe Gh. Pop. „Sculați, sculați boieri mari! Colinde din județul Maramureș”, piesa Nr. 338).

Într-un cadru sătesc nespecificat destul de clar, Maica Sfântă își caută Pruncul. Descrierea Fiului (Isus Cristos) este făcută de Maica Sfântă după profilul tipic al unui copil obișnuit de la țară (părul blond, cu trei rânduri de păr creț). Interesantă este și mențiunea din refren prin care ni se spune că: Domnului, ochi-s negri.

Mă suii în vârf de munte
Domnului ochi-s negri
Văzu-i Maica-mblând pân curte,
Tăt umblând și întrebând,
N-aț' văzut pe Fiul Sfânt.
- Poate că l-am și văzut,
Bine nu l-am cunoscut.
Pruncul-a-ț' și cunoaște,
Că la păr îi gălbineț'
Cu tri rânduri de păr creț,
Pă la brâu, fir de mătăasă
Împletită-n cinci și-n șasă,
De mână, de-mpărăteasă.

Colindul „Sus la poarta cerului” (Pamfil Bîlțiu, Gheorghe Gh. Pop. „Sculați, sculați boieri mari! Colinde din județul Maramureș”, piesa Nr. 304). Colindul are o funcție moralizatoare. La poarta cerului, la un pom din rai (în postura de judecător suprem al oamenilor) Maica Sfântă suferă, văzând cum păcătuiește un om pe pământ. Acesta uitând de morala creștină se îmbată, nu frecventează biserica și înjură personajele biblice. Interesant este finalul colindului care în mod aparent nu are nimic comun cu textul inițial (Rămâi gazdă vesel, bun, C-ai ajuns sfântul Crăciun). Cele două versuri își păstrează funcția de urare întâlnită la majoritatea colindelor tradiționale, dar ele conțin în același timp și un avertisment „voalat” la adresa persoanelor imorale.

Sus la poarta cerului,
Este-on pom a raiului,
Da' sub pomuț cine șede?
Șede, șede Maica Sfântă
Co-n pahar de-argint în mână,
Tăt închină și suspină.
- Ce suspini, hăi, Maică Sfântă?
- Cum, biata n-oi suspina,
Este-on om ca și acela
Dimineăta când se scoală,
Nici pe obraz nu se spală.
Mere-n cârșmă și să-mbată,
Biserica îi uitată,
Vine-acasă suduiește
Pă Dumnezău pomenește,
Pă mine pă Dumnezău,
Mai tare pă fiul său.
Rămâi gazdă vesel, bun,
C-ai ajuns sfântul Crăciun.

Colindul „Coborât-o coborât” (Pamfil Bîlțiu, Gheorghe Gh. Pop. „Sculați, sculați boieri mari! Colinde din județul Maramureș”, piesa Nr. 345). Dumnezeu și Sfântul Petru coboară pe pământ pentru a vedea ce s-a întâmplat cu moralitatea oamenilor. Supărat de faptul că toți oamenii sunt păcătoși și nu mai cred în nimic, se hotărăște să îi pedepsească, provocându-le un „război”. De fapt, prin această pedeapsă cumplită, Dumnezeu atrage atenția oamenilor că, în situația în care sunt, numai cunoscând suferința, ei vor reuși să prețuiască din nou pacea sufletească și bunăstarea pe care au avut-o.

Coborât-o coborât
Dumnezău cu Petrea Sfânt,
Să vadă la fiecare,
Care ce credință are.
Dumnezău o văzut bine,
Că credință nu-i la nime.
Nu-i la mic și nu-i la mare,
Nu-i la-ntreaga adunare.
Vai săracilor de voi!
Cum voi trimite-on război.
S-a bate fată cu mamă
Și s-a bate lumea-ntreagă.
Și apoi v-it' aduce aminte
Că și-n ceri aveț' părinte.

Concluzionând exemplificările prezentate, aș încheia cu o frază care poate fi luată drept „motto” pentru acest material: „Dacă toate cultele ar interpreta fenomenul religios la nivelul de sinteză pe care îl atinge cultura populară, atunci nu ar mai exista decât un singur fel de creștini”.

http://www.leonardo.snsa.ro/romania/traditii_craciunul.htm

SĂRBĂTORILE DE IARNĂ SI OBICEIURILE SPECIFICE

Sarbatorile si obiceiurile populare, grupate in preajma solstitiului de iarna (20 decembrie - 7 ianuarie), poarta numele generic de sarbatori de iarna. Perioada este deschisa si inchisa de sarbatori prefatate de ajunuri, atat Craciunul, cat si Boboteaza, si intersectate la mijloc de noaptea Anului Nou. principalele sarbatori ale ciclului de iarna - Craciunul, Anul Nou, Boboteaza - au functionat de-a lungul vremii ca momente independente de innoire a timpului si de inceput de an. Romanii folosesc, pe langa calendarul oficial, recunoscut de stat si Biserica, un calendar neoficial - calendarul popular - creat de popor si transmis folcloric. Spre deosebire de calendarul bisericesc oficial si de calendarul civil, care constituie un simplu tabel al zilelor grupate pe saptamani si luni, calendarul popular indica timpul optim pentru arat si semanat, pentru petit si logodit, pentru mostenirea stramosilor sau aflarea ursitei etc. Sarbatorile si obiceiurile populare, care au loc in decurs de o zi sau de mai multe zile, diurne sau nocturne, cu data fixa sau mobila, dedicate divinitatilor calendaristice, oamenilor, animalelor, pasarilor, plantelor, fenomenelor terestre si cosmice sunt cunoscute si respectate, in unele zone etnografice, pana astazi. Unele au preluat numele sfintilor crestini, altele nu au nici o legatura cu crestianismul ("Caloianul", "Paparuda", "Dragaica" etc.) sau sunt pe cale de a fi asimilate, precum Craciunul, de crestianismul carpatic. Divinitati mostenite de la substratul autohton, trac si greco-dac, cele imprumutate si similare de la greco-romani si popoarele orientale, cat si creatiile mitice stramosesti si romanesti alcatuiesc un original panteon.

• **Ignat** este divinitatea solara care a preluat numele si data de celebrare a Sf. Ignatie Teofanul (20 decembrie) din calendarul ortodox, sinonim cu Ignatul Porcilor - in zorii zilei de Ignat se taie porcul de Craciun - si cu Inatoarea. Potrivit calendarului popular, Inatoarea, reprezentare mitica a panteonului romanesc, pedepseste femeile care sunt surprinse lucrând (torc sau tes) in ziua de Ignat. Animalul sacrificat in aceasta zi este substituit al zeului care moare si renaste. Impreuna cu timpul, la solstitiul de iarna. In antichitate, porcul a fost simbol al vegetatiei, primavara, apoi sacrificiul lui s-a transferat in iarna.

• **Colindatul** este un scenariu compus din texte ceremoniale (colinde), formule magice, dansuri, gesturi, interpretat in casa, pe ulite, de o ceata sacra. In calendarul popular, acest fenomen apare sub diferite denumiri zonale in perioadele solstitiului de iarna. ("Steaua", "Plugusorul", "Sorcova"), echinocliului de primavara, solstitiului de vara si echinocliului de toamna. Colindele transmit urari de sanatate, rod bogat, implinirea dorintelor in noul an. Colindatul este cea mai raspandita traditie a romanilor. Cand persoanele colindate nu primesc colindatorii, inchid usile sau nu ofera daruri, efectele magice sunt opuse, ei incalcand regulile acestui obicei.

· **Craciun** este un zeu solar, de origine indo-europeana, specific teritoriilor locuite de geto-daci, indentificat cu zeul roman Saturn si cu zeul iranian Mithra. Timp de peste un mileniu, crestinii sarbatoreau Anul Nou in ziua de Craciun. Determinativul de "mos" arata varsta zeului adorat, care trebuie sa moara si sa renasca, impreuna cu timpul calendaristic, la Anul Nou. In legatura cu Mos Craciun au circulat multe legende. Prin tot ce face, Craciun se opune sau impiedica nasterea pruncului crestin Iisus, deoarece venirea pe lume a acestuia inseamna moartea Mosului. Tradiitiile contemporane despre "sfantul" Craciun, despre Mosul "darnic si bun", "incarcata cu daruri multe" sunt influente livresti care au patruns in cultura populara de la vest la est si de la oras la sat. Sarbatorile de Craciun dureaza, in sens restrans, trei zile (25-28 decembrie), sau, in sens larg, 19 zile (20 decembrie - 7 ianuarie).

· **Pomul de Craciun** este un brad impodobit, substitut al zeului adorat in ipostaza fitoforma, care moare si renaste la sfarsit de an, in preajma solstitiului de iarna, sinonim cu Butucul de Craciun. Impodobirea bradului si asteptarea de catre copii a "Mosului", numit, in sud-estul Europei, Craciun, care vine cu daruri multe, este un obicei occidental care a patruns de la oras la sat, incepand din a doua jumatate a secolului al XIX-lea. Pomul de Craciun s-a suprapus peste un mai vechi obicei al incinerarii Butucului (zeul mort) in noaptea de Craciun, simbolizand moartea si renasterea divinitatii si a anului la solstitiul de iarna, Obiceiul a fost atestat la romani, aromani, letoni si sarbo-croati.

· **"Steaua"** este un colind care incepe din prima seara a Craciunului si se incheie la Boboteaza.

CRĂCIUNUL - Nasterea Domnului (25 Decembrie)

Dumnezeu, vazand ca neamul omenesc este asuprit de diavol, S-a milostivit si L-a trimis pe Arhanghelul Gavril sa vesteasca Fecioarei Maria nasterea, prin puterea Duhului Sfânt, a Fiului lui Dumnezeu, facut om, Iisus Hristos. Fiul lui Dumnezeu s-a nascut intr-o peștera din Bethleem si a fost pus, infasat, de catre Nascatoarea de Dumnezeu, in ieslea dobitoacelor, El Cel care venise sa ne mantuiasca pe toti de pacatele noastre. Nasterea unui mare Imparat fusese prorocita de mult de Vrajitori, care spuneau ca "Stea din Iacov va rasari si va zdrobi stapaniile lui Moab". Trei magi, cunoscand aceasta prorocie, cercetau cand o sa apara aceasta stea si cand au vazut steaua lui Hristos au urmat-o si, cazand in genunchi, I s-au inchinat Lui si I-au adus daruri, aur, tamaie si smirna. Irod, imparatul iudeilor, temandu-se ca va pierde tronul prin nasterea lui Mesia, a poruncit ca toti pruncii din Bethleem sa fie ucisi. Asa au murit 14.000 de copii, dar Iosif si Maria au reusit sa-L salveze pe Fiul Domnului, vestiti de un inger, figund in Egipt. Dumnezeu s-a facut om pentru a nu ne mai vedea cazuti in rele si nenorociri, pentru mantuirea pacatelor noastre.

Craciunul, ziua Nasterii Domnului Iisus Hristos, este cea mai mare sarbatoare a creștinismului. La romani, sarbatoarea Nasterii Domnului se sprijina pe un fond stravechi, legat de cultul solstitiului de iarna, al lui Craciun, personaj mitic dacic, dar si pe datinile romane legate de zilele "Soarelui Invingator" si Saturnalii. Pentru ca acum, la sfarsit de decembrie, este ziua cea mai mica a anului, Soarele trebuie ajutat, prin tot felul de elemente magice, sa nu moara. In vechiul mit al ciobanului Zeu-Mos se introduc elemente crestine si astfel se contureaza povestea ciobanului Craciun. Acesta refuza sa o primeasca pe Fecioara Maria sa-si nasca pruncul. In ascuns, sotia sa o gazduieste si-l moseste pe Iisus. Craciun o pedepseste taindu-i mainile. Fecioara Maria infaptuieste o minune lipindu-i mainile la loc, lucru ce il converteste pe Craciun la creștinism. De bucurie ca nevasta sa a scapat cu bine, Craciun aprinde un rug din lemne in jurul caruia se incinge o hora. Dupa joc, Craciun ii face daruri Fecioarei Maria si pruncului si, astfel, se produce transfigurarea lui Craciun in sfantul care aduce daruri copiilor de ziua Nasterii lui Iisus. Este demn de remarcat ca cei mai multi cercetatori romani afirma ca apelativul de Craciun deriva din cratio, - onis care, in latineste, inseamna nastere. Mai mult, Petru Caraman sustine ca numele de Craciun se gaseste numai la romani. In afara granitelor romanismului, termenul nu se regaseste decat la slavii din imediata vecinatate, care l-au imprumutat de la romani. Sarbatoarea de Craciun imbină o multime de obiceiuri. Dominanta este componenta creștina care marcheaza nasterea lui Hristos si ea se vede in colindele religioase "Steaua" si "Irozii" s.a. Craciunul marcheaza insa si un nou ciclu de viata, inceputul unui nou an roman. Obiceiurile au semnificatii multiple. Pe de o parte, se intrevește urarea menita a prevedea, a provoca indeplinirea dorintelor omului si ale comunitatii, dar si protejarea fata de fortele raului. Colindul, in acest context, incepe nu intamplator seara si dupa reguli bine stabilite. In seara de Ajun colinda doar copiii, simboluri ale puritatii, ale curateniei fizice si morale. Abia in ziua de Craciun colinda flacaii, femeile fiind excluse. Ceata de colindatori se organizeaza pe vecinatati si merge din casa in casa pentru ca urarea lor este socotita de bun augur. Arsenalul lor format din clopotei, bete, bice are menirea ca, prin zgomotul facut, sa alunge fortele malefice. In acelasi cadru trebuie amintite jocurile cu masti: capra cu variantele sale - camila si

chiar girafa, ursul, calutii, dar si ceata de mascati, care are menirea de a stigmatiza toate racilele din comunitate. Sunt reprezentate, de asemenea, si profilurile ocupationale: crasmarul, caldararul, agricultorul etc. Din costum nu lipseste niciodata siragul de zurgalai, care are aceeaasi menire - de a indeparta fortele raului. Craciunul este marcat si printr-o masa bogata, din care nu trebuie sa lipseasca colacii, cornurile, fructele, pestele, dulciurile si, bineinteles, bautura. Tot ce se pune pe masa are o trimitere clara la ocupatiile traditionale ale comunitatii romanesti. De pe masa nu pot lipsi nucile si ouale, care au o simbolistica mai complexa, cu trimitere la rezistenta in timp, la samanta care nu se pierde. Sarbatorile de iarna, incepute de Craciun odata cu Nasterea lui Iisus, se incheie abia la Boboteaza cand in lumea satului au loc alte petreceri unde, intr-un cadru special, sunt prezentate comunitatii viitoarele cupluri si astfel viata isi reia ciclul firesc, odata cu renasterea naturii.

COLINDELE

Începând cu noaptea de 23 spre 24 Decembrie, de la miezul noptii si pâna la revarsatul zorilor ulitele satelor rasunau de glasul micilor colindatori. În orase întâlnim colindatori odata cu lasarea serii si pâna în miez de noapte. Cu traista dupa gât, cu bâta în mâna si caciula pe urechi, colindatorii merg din casa-n casa si striga la ferestrele luminate:

"Buna dimineata la Mos Ajun,
Ne dati ori nu ne dati",

si daca cei din casa întârzie a le deschide usa spre a le împarti colindeti, încep sa cânte mai departe:

"Am venit si noi odata
La un an cu sanatate,
Si la anul sa venim
Sanatosi sa va gasim.
Ne dati, ne dati,
Ori nu ne dati"

Cu acest prilej gazda le împarte colindete: covrigi, nuci, mere, colacei de faina framântati si copti chiar în acea noapte a Mos Ajunului.

În ajunul Craciunului, ca si în ajunul Anului Nou în toate provinciile românești copiii formeaza grupuri si pornesc pe la casele gospodarilor cântând cântece ce au refrenuri ca: "Florile dalbe", "Lerui ler", "Ziurel de ziua", ori "Valerim" si "Veler Doamne".

În afara de seara mare a colindelor se mai colinda si în seara Sfântului Vasile, paralel cu Plugusorul sau Uratul, precum si de Florii si Paste.

Sub numele de colind si colindat trebuie sa înțelegem vechiul obicei pe care-l întâlnim în sarbatorile susmentionate când copiii, ca si flacaii satelor, merg din casa în casa, cântând cântece pentru a ura sanatate si fericire gazdelor ce-i asculta, de la care primesc daruri (colindete) în bani sau în natura: nuci, covrigi, mere, colaci, etc.

Colindele sunt de doua feluri: religioase si laice. Cele religioase au origine literara, iar subiectele lor se refera de cele mai multe ori la Iisus. Colindele profane (sau lumesti) au un caracter liric, si de multe ori sunt adaptate de colindatori la situatia celor în fata carora le cânta.

Colindatul cu motive religioase, desi de origine bisericeasca, e totusi format tot dupa modelul colindatului de tip pagân: având de fapt origine comuna cu acesta.

Astfel întâlnim:

Colindele Domnului (În drum spre Viteim, Nasterea Domnului, Vestirea Pastorilor, Închinarea Pastorilor, Pornirea Magilor dupa stea, Închinarea Magilor, Taierea Pruncilor, Numele Domnului, Patimile Domnului, Vânzarea si Rastignirea, Coborârea de pe Cruce);

Colindele Sfintilor (Colindul Craciunului, Sf. Vasile, Sf. Nicolae, Sf. Ion, etc.);

Colindele Omului (Colind de copil mic, de fata mare, de flacau, colindul omului bogat si milostiv, colind de preot, de cioban, de vânator, de pescari, de marinari, colind de viteaz, de familie, de însuratel, etc.)

Creatorii acestor productii populare sunt diferiti, dupa cum diferit este si felul colindului:

pentru cele religioase de nuanta crestina putem socoti ca fauritorii sunt preotii, calugarii si cântaretii bisericesci, dascalii si diecii, fiindca ei erau cunoscatori ai Evangheliilor si ai Vietilor Sfintilor. Cât priveste

pe cele profane, ca autori definim pe anonimii creatori talentati care au faurit poezia populara. Peste aceasta creatie initiala s-a suprapus prelucrarea veac de veac si an de an în obiceiurile si datinile stramosesti, la marile sarbatori de iarna. Steaua

De la Craciun si pâna la Boboteaza copiii umbla cu steaua, un obicei vechi ce se întâlnește la toate popoarele crestine.

Acest obicei vrea sa aminteasca steaua care a vestit nasterea lui Isus si i-a calauzit pe cei trei magi. Cântecelul despre stea provin din surse diferite: unele din literatura bizantina ortodoxa, altele din literatura latina medievala a Bisericii Catolice, câteva din literatura de nuanta Calvina si multe din ele, chiar din traditiile locale. Micul cor al stelarilor, care intra în casa în zilele Cracinului, cânta versuri religioase despre nasterea lui Isus: "Steaua sus rasare"; "În orasul Vitleem"; "La nunta ce s-a întâmplat"; "Trei crai de la rasarit".

VICLEIMUL

În unele locuri în noaptea Cracinului putem întâlni si cântarea religioasa cunoscuta sub numele de Vicleimul sau Irozii, la care participa copiii. Aceasta drama religioasa ne înfatiseaza misterul Nasterii Domnului în toate fazele sale. Personajele dramei sunt Irod si ceata sa de Vicleim, un ofiter si soldati îmbracati în portul ostasilor romani, trei crai sau magi: Melchior, Baltazar si Gaspar, un cioban, un prunc si în unele parti o paiata.

Vicleimul apare la noi pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Originea lui este apuseana si se leaga de misterul celor trei magi ai evului mediu. Introdus de timpuriu în Germania si Ungaria, a patruns la noi prin sasii din Transilvania. Din prima forma a Vicleimului, prezentarea magilor si dialogul lor, s-au dezvoltat pe rând, prin activitatea micilor carturari, trei tipuri principale, în cele trei mari tinuturi: Muntenia, Moldova si Ardeal. Alaturi de partea religioasa a Irozilor, s-a dezvoltat mult timp, poate chiar si astazi, partea profana, jocul papusilor. Într-o cutie purtata de doi baieti este înfatisata gradina lui Irod si o parte din piata orasului. Mos Ionica, îngrijitorul curtii si o paiata dau nastere la o serie de scene care satirizeaza întâmplari si obiceiuri prin care sunt ridiculizati hotii, fricosii ori femeile ce se sulemenesc. Vechi de tot, teatrul papusilor a fost o petrecere placuta chiar în palatele Domnitorilor tarii.

CAPRA

Începând cu Ignatul si sfârșind cu zilele Craciunului, prin alte parti începând cu zilele Craciunului, iar prin altele obisnuindu-se numai în ziua de Sfântul Vasile, exista obiceiul ca flacai sa umble cu turca, capra sau brezaia. Ca si în celelalte jocuri cu masti practicate în timpul sarbatorilor de iarna, si în jocul caprei si-au facut loc, pe lângă mastile clasice (capra, ciobanul, tiganul, butucarul), mastile de draci si mosi care, prin strigate, chiote, miscari caraghioase, maresc nota de umor si veselie, dând uneori o nuanta de grotesc.

Jocul "caprei" (omorârea, bocirea, înmormântarea, învierea) la origine a fost, desigur, un ceremonial grav, un element de cult. În cadrul sarbatorilor agrare jocul a devenit un ritual menit sa aduca rodnicie anului care urmeaza, spor de animale în turmele pastorilor, succesul recoltelor - invocat si evocat de boabele care se aruncau de gazda peste cortegiul "caprei".

Aceasta se pare ca își are originea în obiceiurile romanilor si elinilor: fie în jocurile si cântecelul desfasurate în jurul altarelor pagâne de preotii sau cântaretii travestiti în dobitoace cu ocazia sarbatorilor date pentru cinstea zeilor, ori în versurile satirice contra generalilor ce repurtau vreun triumf, fie în amintirile vagi despre dansurile cunoscute la greci sub numele unor pasari rapitoare.

Capra joaca dupa fluier, iar la terminare, unul din flacai; apropiindu-se de masa unde sunt membrii familiei, începe sa vorniceasca. Flacaii joaca pe stapâna casei, pe fete si chiar servitoare, daca sunt în casa, si apoi multumind se îndeparteaza

<http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/ISTORIE/Daruri%20de>

[%20Craciun%202007%20-%20Colinde-Colinde%20de%20Julia%20Maria%20Cristea.htm](#)

Cred că nici o sărbătoare creștină, nu este atât iubită ca și Crăciunul. Nu numai darurile pregătite în taină și așteptate de mic și de mare. Nu numai miracolul Pomului de Crăciun, care în "Noaptea sfântă" răspândește acea atmosferă magică, care te transpune într-o lume feerică, de visare, de pace și liniște sufletească, de poveste mirifică trăită aievea...deși a doua zi, magia dispare, asemenea Las Vegasului fără feeria de culori din timpul nopții...

Eram copil, și-n apropierea ajunului, zile întregi pândeam, cu urechea pe la uși, încercând să aflu dacă se pregătește ceva, ce se întâmplă, vine sau nu Moș Crăciun, și dacă vine, cum reușește să aducă așa, dintr-odată, coșcogea bradul plin cu bomboane învelite în hârtie de mătase și lanțuri din șiclu (cum se spunea în Ardeal la hârtia lucioasă, colorată), ce atingea cu vârful tavanul. Și cum nu rămâneau afară

urme în zăpada pufoasă?

- Vine cu sania, din cer și lasă bradul prin coșul casei, ne spunea bunica. Asta era prea de tot, nu era de crezut dar ne temeam de orice erezie, să nu afle bunul Moș și să-l întoarcem din drum. În ajun, nouă copiilor nu ne mai ardea nici de mâncare, nici de "bulgăritul cu zăpadă" nici de săniuș. Eram în așteptare și orele se târau ca lunile, până se înnopta. Noroc cu cetele de colindători, care ne scoteau din tensiunea aproape dureroasă.

Întâi veneau copiii, cu frații mici, ce post mai mult de figuranți, ce-și ștergeau cu mâneca hainei, nasul mult prea curgător. Steaua, modestă, în cinci colțuri, făcută artizanal dintr-un ciur și stinghii din lemn, totul învelit în hârtie lucioasă și ormanentat cu poze religioase, lanțuri de "sclipici", după talentul și priceperea "meșterului", înfiptă într-un par, era săltată în ritmul muzici. Colinda erau mereu aceași: "steaua sus răsare / ca o taină mare, / steaua strălucește / și lumii vestește / și lumii vestește, /că astăzi curata,/ prea nevinovata / fecioara Maria, / naște pe Mesia/...și drama religioasă în versuri populare continua până la ultima strofă,

căci niciodată părinții nu i-au lăsat să stea afară în gerul cumplit, ci îi primea în casă, la căldură focului de lemn și în aroma îmbietoare a cozonacilor. După ce-și luau răsplata cântecului și urărilor - covrigi pe care-i puneau pe un băț, și nuci, și mere, și

bani (ce-i ascundeau într-o traistă vărgată din cânepă, purtată de cel mai mare dintre ei), plecau grăbiți, să apuce să colinde pe la cât mai multe case.

Veneau apoi țăranii din Veza, Sâncel, Spătac, Ciufud, Pănade, Jidvei, Mânărade, Micăsasa, Tiur, Bucerdea și care or mai fi fost, sate aflate în apropierea Blajului. Corul lor era mai altfel, și colindele parcă mai puțin religioase, nu pricepeam cum în toiul iernii se vorbea de “florile dalbe, flori de măr”. Dar îmi plăceau costumele lor identice, cioarecii (pantalonii) din stofă de lână bătută la pui, și cămășoia albă, cusută în cruciulițe la gât și mâneci, și brăcinarul din piele cu care erau încinși și mirosul de oaie udă ce ieșea din bunzile (cojoacele) lor și din căciulile pe care le țineau cu sfioșenie în mână.

Urmau la rând studenții, blăjenii plecați la facultățile din Cluj sau Timișoara, care întotdeauna se întorceau să petreacă în familie, cea mai frumoasă sărbătoare.

Ca în încheiere să vină teologii ce urmau seminarul în “Mica Romă”, pentru a deveni preoți. Corul și colindele lor erau aceleași în fiecare an, dar atât de frumoase. Mă impresionau atât de mult încât, le-am învățat pe dinafară și, niciodată mai târziu, colinde ca la Blaj, în acei ani ai copilăriei, nu am mai ascultat. Poate ceva similar ca notă emoțională, la St. Petersburg, cântate de un fantastic cor bărbătesc de bași profunzi.

Mi le amintesc și acum: Ce-ați văzut păstori; O ce veste minunată; La nunta ce s-a întâmplat în Cana Galilei; Trei păstori se întâlniră...

Dar, cea mai așteptată era Ghiuroaie, o țigancă bătrână, bătrână, neagră, uscată și boțită, care, indiferent când venea, avea “prioritate” și ceilalți așteptau să-și termine “repertoriul”, de fapt un singur cântec, cu unele cuvinte ininteligibile și cu “aromă” puternică de palincă. Au trecut nenumărate decenii, dar nu l-am uitat, cel puțin parțial: “Este-o ceță și-o verdeță, / Bună sera lu Crăciun / Dar nu-i ceță, nici verdeță / Bună sera lu Crăciun / Că-i un mândru curcubeu, / Bună sera lu Crăciun / Cu turma lui Dumnăzău, / Bună sera lu Crăciun. / Dar turma cine-o păzește? / Bună sera lu Crăciun / O păzește Sfântul soare / Bună sera lu Crăciun / Cu soru-sa cea mai mare / Bună sera lu Crăciun / Cu soru-sa mândra lună / Bună sera lu Crăciun ...

După ce treceau pe rând toți aceștia, auzeam clopoțelul care vestea venirea lui Moș Crăciun. De fapt numai bradul. Atunci, dădeam buluc în salonul, aflată în penultima porțiune a casei vagon, și găseam pomul enorm, împodobit și luminat feeric, iar sub el, maldăre de pachete. Niciodată nu ne-a trecut prin gând că în timpul concertelor colindătorilor, o “întreagă armată” – familiile țăranilor, era mobilizată să aducă, monteze și ornamezeze în timp record bradul, apoi să vină la colindat, așa încât totul să fie credibil, nimeni nu lipsea din cei ai casei și deodată bradul împodobit apărea ca din cer...

Bunul Moș Crăciun. Ce vremuri fericite... Ce vise împlinite...Și ce păcat că Moș Crăciun nu există cu adevărat, să ne împlinească doar o singură dorință. Cea mai irealizabilă, dar mai arzătoare...

Tradiția colindei

În cartea sa “Universul mitic al românilor”, V. Kernabach arată că denumirea de **colindă** derivă din cuvântul latin **Calendae** (Ianuariae), de unde s-a răspândit sub forme asemănătoare: la francezi – **chalendes**; la albanezi – **kolendre**; la slavii orientali – **koleadka**. În mitologia slavă – **Koleada**, „divinitate folclorică agrară” a devenit simbolul comun al colindelor de Crăciun și de Anul Nou.

Un manuscris din sec. XIII, inclus într-o amplă lucrare a lui Charles du Fresne Du Cangea, apărută în 1678, descrie mai amplu sărbătoarea romană **Saturnalia**, care

avea loc la Roma între 17 și 23 decembrie. Așa cum se relatează, în zorii zilei, doi copii, mergeau din casă în casă, cu ramuri de măslin și sare, făcând urarea: „*Gaudium et laetitia sit in hac domo; tot filii, tot porcelli, tot agni*”(bucurie și veselie să fie în casa asta, câți copii, atâția porci, atâția miei)

Se regăsește aici „tiparul” clasic al colindelor de Moș Ajun, din Oltenia: „Atâția miei / atâția porci / atâția boi / atâtea oi / atâtea vaci / atâtea turmaci / atâtea bighiolite / atâtea cârlănițe”.(P.Caraman)

Simion Manguia. în studiul intitulat: “Colinda, originea și însemnatatea ei astronomică și calendaristică”, consideră că: “Originea colindei romane nu poate fi altceva decât un cult de soare... Colinda este un zeu de soare care umbla jur-imperejur prin zodiac și în a cărui onoare se colindează în solstițiul de iarnă, în 25 decembrie, deoarece păgânii au serbat atunci dies natalis solis invietii”. În sprijinul acestei afirmații vine textul colindului: “Că vă vin colindători / Florile dalbe / Noaptea pe la cântători / Și v-aduc pe Dumnezeu / Florile dalbe / Să vă mântuie de rău / Florile dalbe / Un Dumnezeu nou născut / Cu flori de crin învâscut / Dumnezeu adevărat, / Florile dalbe / **soare-n raze luminat** (V.Alexandri – culegere).

Deci, așa cum s-a întâmplat ulterior cu toate tradițiile – păgâne, datorită creștinismului, s-a făcut “un implant” al noii religii pe vechile tipare, în acest caz, colindele împărțindu-se în **laice** și **religioase**.

Prof. Univ. Ivan Evseev, afirmă la rândul său: “colindatul este un ritual străvechi, cu funcționalitatea magico-simbolică foarte complexă: augurală, apotropaică, de stimulare a fertilității solului și fecundității oamenilor, de inițiere a tinerilor, o manifestare artistică sincretică, o îmbinare a textului cântat cu recitative, muzică instrumentală, gestică etc. cu caracter propriu fiecărei zone folclorice în parte”.

R.Vulcănescu emite premiza asemănării colindului românesc cu “Daharma indiană”(legea nescrisă indiană), care se recita public, sau chiar cu imnurile vedice. Tot domnia sa a concluzionat că “în colindele străvechi daco-romane, elementele creștine s-au introdus în ultimele trei secole ale erei noastre”, citând ca exemplificare “cuvinte cu substrat de colind” precum:”C-așa-i legea din bătrâni,/ din bătrâni din oameni buni,/ Să se dea la sânt Crăciun,/ un colac și-n vânat bun...

Textele – majoritatea cu caracter laic, inspirate din legende și mituri, confirmă premiza existenței acestui ritual tradițional, încă dinaintea creștinismului.

Colindele, gen spectacol ritual, în care se îmbină sincretic, muzica, recitativele, versurile cu dansul, cum sunt **Turca, Cerbuțul, Bourița, Capra, Plugușorul, Ursul, Vasilca** practicate în zilele premergătoare Crăciunului, de Anul Nou sau de Bobotează, sunt ceremoniale de factură păgână, laică.

S-au scurs râuri de cerneală, analizându-se acest aspect, cu argumente pro și contra, cu clasificări, cea mai clar conturată, pe înțelesul tuturor, fiind explicația dată de Prof. Univ. Ion Ghinoiu:

“Colindatul, este scenariul morții și renașterii divinității adorate împreună cu timpul anual sau sezonier ce-l reprezintă, compus din texte ceremoniale (colinde, formule magice, dansuri, scenete, gesturi, recuzită rituală și sacrificii, interpretat din casă în casă, pe ulițele sau în anumite locuri din vatra și moșia satului, de o ceață sacră. În **calendarul** popular, fenomenul Colindat, apare sub diferite denumiri zonale în perioadele **solstițiului de iarnă** (Bocetul Andreiului, Boura, Cerbul, Colindatul Feciorilor, Colindatul copiilor, Chiralleisa, Iordănitul, Îngropatul lui Moș Vasile, Plugușorul, Semănatul, Steaua, Sorcova, Turca, Ursul, Vasilca), **echinocțiului de primăvară** (Blojul, Colindatul cu Joimărica, Colindatul cu Toaca, Cucii, Junii Brașoveni, Lăzărița, Sulu), **solstițiului de vară** (Boul Înstruțat, Călușul, Dansul Drăgaicei) și

echinocliul de toamnă (Căntecele de Săntămărie sau de pelerinaj, Focul lui Sămedru). De la formele preistorice ale ceremonialului sacru, în care substituitele Zeitei Mamă neolitice și Zeului tată indo-european, în ipostazele lor fitomorfe, zoomorfe sau antropomorfe, mureau și renășteau (...) s-a ajuns la colindatul de astăzi, care aduce credincioșilor numai vestea Nașterii Fiului lui Dumnezeu la solstițiu de iarnă, întrucât părinții bisericii, au fixat moartea, înhumarea, Învierea și Înălțarea Domnului la echinocliul de primăvară. **Colindatul este cea mai răspândită și mai complexă tradiție a românilor**".

Mi-am permis să citez un paragraf atât de întins, deoarece consider că este deosebit de interesant de cunoscut rădăcinile acestei tradiții, a unei "complexe religii folclorice românești, sacră prin apărarea datinilor și profană prin absența dogmelor rigide, înlocuite cu simple interdicții tabuale". (V. Kernabach).

Cercetările specialiștilor, au arătat interferanța elementului profan – ținând de datinile ancestrale și elementul religios – sărbătoarea Nașterii Mântuitorului, mai mult chiar, unele texte din Psaltirea în versuri a lui Dosoftei, începând din sec. XVII au fost cântate ca și colinde.

Monica Brătulescu afirmă că ar exista 74 de tipuri de colindă răspândite pe ambele versante ale Carpaților.

Am atins doar tangențial acest subiect atât de vast, de interesant, al colindelor românești. S-au scris zeci de cărți și tratate, e greu să faci un «summum» al tuturor, în câteva rânduri.

Prin analogie cu acestea, vreau să arăt câteva similitudini în alte țări europene.

Vechea tradiție din **Bulgaria** a colindătorilor bătrâni, trecuți cu mult de vârsta maturității, este pe cale de dispariție. Acum copiii și tinerii necăsătoriți, umblă în ajunul Crăciunului din casă în casă, cântând "**Koledari**" și urând gazdelor sănătate, bogăție și mulțumire. Ca răsplătă ei primesc bani, mici cadouri și un "**kravai**", aceasta fiind o pâine mică, rotundă, cu o gaură la mijloc, făcută special pentru a putea fi pusă pe un băț. (identic ca și covrigii oferți la români).

În **Polonia** și țările din fosta **Biellorusie**, căntecele de Crăciun poartă denumirea de "**Kolędowanie**" și ritualul colindatului din casă în casă, este asemănător.

În **Ungaria**, în prima zi de Crăciun, tinerii, costumați în păstori, Maria, Josef și Magii, merg din casă în casă, reconstituind mici scene din "drama" de la **Bethléem** – tradiție asemănătoare cu cea a **Vicleimului** românesc, sau **Irozilor**. Evident, sunt răsplătiți cu mâncare, băutură și bani. Sunt doar câteva exemple.

Ceea ce mi se pare elocvent, este felul în care colinda, "izvorăște" din sufletul colectiv, ca o reacție, un mod de a răspunde prin cântec în anumite împrejurări, specific poporului nostru.

"Prin părțile Bucovinei, exista o veche credință, prin care oamenii își cam uitaseră de Dumnezeu. Acesta însă le-a dăruit colindele, ca, în fiecare an la Nașterea Mântuitorului, să-și amintească de Dumnezeu și astfel să nu mai păcătuiască. Tot aici se spune că atunci când nu vor mai exista colindele pe pământ, dracii și diavolii vor ieși din bârloguri și lumea va încăpea pe mâna lor". (N.Voronca)

Colinda reprezintă culmile, intensele trăiri ale sufletului românesc, felul cum vibrează și se exprimă prin cântec și versuri, toate laolaltă constituie un panoptic spiritual al creativității unui popor, un numitor comun de "ardere lăuntrică" și simțire, ele fiind anonime, ieșite direct din suflet, prin trăirea intensă ca dragostea, și nu "travaliul" specialiștilor, căutători să respecte legile armoniei, melodiei, contrapunctului etc.

Ele sunt oglinda sufletului românesc, atât de plin de nuanțe ca și infinitele culori ale anotimpurilor, de prospețime și bogăție, fertil, creator, așa ca și pământul pe care-l iubește cu pasiune.

Nu dintr-un exces de patriotism – întâlnit mai ales la aceia care plecând, au nostalgia cumplită a locului de care aparțin, a propriei identități, pot să afirm că asemenea colinde ca la noi, nu vei găsi nicăieri. Poate prin faptul că sufletul nostru a fost modelat în focul trăirii intense din Noaptea Sfântă, a amintirilor de neșters, iar pe tărâmurile străine, acestea dor

Julia Maria Cristea

din volumul Sărbători, tradiții, ritualuri, mituri

<http://www.crestinortodox.ro/diverse/colindele-viata-spiritualitatea-credinciosilor-romani-69361.html>

Colindele in viata si spiritualitatea credinciosilor romani

Sărbătorile creștine ale [Nasterii Domnului](#), Anului Nou și Bobotezei au în [viata credinciosilor](#) o semnificație aparte. Ele trezesc rezonanțe afective de înaltă sensibilitate și de puternică intensitate, creând o atmosferă de bucurie și un farmec cu totul specific în trăirea religioasă. La aceasta contribuie în cea mai mare măsură tradiția veche și scumpă a colindelor, care infatisează evenimentul de extraordinară importanță al venirii în lume a [Fiului lui Dumnezeu](#) întrupat, într-un nimb de deosebită frumusețe și duiosie.

Ca parte integrantă a folclorului religios, colindele prezintă o valoare nepretuită prin originea și mai ales prin vechimea lor. Ele reprezintă cantecele nostru strămoșesc și una din cele mai vechi forme de manifestare a folclorului [religios românesc](#). Oricare ar fi părerea specialistilor în această privință, un lucru este sigur și anume că ele sunt foarte vechi, formându-se odată cu [poporul român](#) și cu răspândirea creștinismului pe meleagurile noastre. Prezenta în colindele și plugusoarele noastre a numelui lui "Badica Traian" ne amintește de timpul formării [poporului român](#) și de strămoșii neamului nostru. După părerea unora, cele mai vechi colinde ar fi acelea care au refrenul "Lerui Doamne" sau "Alilerui Doamne", care ar fi forma arhaică, pe cât se pare, a cuvântului bisericesc "Aliluia".

Colindele, "aceste minunate creații populare", s-au pastrat din generație în generație și au răsunat în fiecare an, fără întrerupere, în casele creștinilor, în [noaptea sfântă](#) a Nasterii Domnului, sub luceafărul de argint al păcii, în seara de Anul Nou și la alte sărbători, îndatinându-se, răspândindu-se și fiind nelipsite din manifestările religioase ale credinciosilor noștri.

Sub raportul măiestriei artistice a versului și a melodiei, colindele ocupă un loc de seamă în creația poporului nostru. Ele formează un tot unitar cu doinele, baladele populare și cantecele de vitejie, cu basmele, ghicitoriile, proverbele și zicatoriile. Venind din lumea obștilor sătești, colindele pastrează, fără îndoială, unele din ele mai vechi realizări poetice românești. Ele exprimă, sub forma poeziei populare florile alese ale simțămintelor noastre creștinești în fața tainei celei din veac ascunse, precum și binefacerile ce s-au revarsat asupra omenirii prin [intruparea Fiului lui Dumnezeu](#).

Putine popoare din lume au însoțit minunea venirii Fiului lui Dumnezeu cu o îmbrățișare așa de caldă și de duioasă și au exprimat-o așa de bogat în forme artistice, cum a făcut-o poporul român. În colinde, simplitatea, ușurința și cursivitatea versului popular, exprimă o mare bogăție de idei, într-o formă plină de frumuseți artistice, în care figurile de stil abundă, comparațiile se întrec una pe alta, iar epitele și mai ales diminutivele nu lipsesc aproape din nici un vers. Este, de altfel, tot ceea ce da gingașie, frumusețe, farmec și duiosie colindelor.

În vremea noastră colindele se situează, prin valoarea lor literară și muzicală, în constelația artistică europeană.

Dar, colindele românești sunt păstrate, gustate și apreciate pentru valoarea lor teologică. Ele sunt înmiresmate de parfumul cel mai ales al evlaviei noastre [creștinești și strămoșești](#), sunt o transpunere în formă populară cântată a credinței noastre ortodoxe. Ele sunt inspirate din [Sfânta Scriptură și din Sfânta Tradiție](#), din slujbele divine și din iconografie. În ele respiră puternic duhul creștin și se păstrează ceva din fragezimea [creștinismului primar](#). În versurile

lor duioase si pline de credinta se descifreaza [sensurile adanci](#) ale unei traiiri religioase autentice, bazate pe marturia de nezdruccinat a [dreptei credinte](#).

Ele prezinta ascultatorilor dogma ortodoxa invesmantata in straiul idilic si naiv al versului popular al colindei. Nici una din invataturile de baza ale [credintei crestine](#) nu este uitata sau nefolosita in colindele noastre romanesti. In ele se rasfrange [invatatura crestina despre](#) pacatul stramosesc, intruparea si nasterea Mantuitorului, rascumpararea oamenilor prin moarte si Invierea Sa, supracinstirea [Maicii Domnului](#), cinstirea Sfintilor, Sfintele Taine, invatatura despre rai si iad si judecata viitoare.

Majoritatea colindelor au in centrul lor persoana [Mantuitorului nostru Iisus Hristos](#), descriind mai ales intruparea si nasterea Lui cea mai presus de minte, pe care o exprima in mod simplu, fara speculatii teologice subtile, ci cu sentimentul traiirii unui mare [adevar de credinta](#). Fiul lui Dumnezeu s-a nascut:

"Din [Fecioara Maria](#)
Din neamul lui Avraam,
Din saminta lui David,
Din Duhul Sfint zamislit"

caci :
"Dumnezeu fiind din fire,
Ai luat chip de omenire
Si te-ai dat spre rastignire,
Pentru a noastra mantuire".

Iata cum este redata, de exemplu, invatatura [despre judecata](#) universala in colindul urmator:

"Tu, Fiule, nu mai plange,
Ca eu tie ti-oi aduce
Un scaun de judecata,
Ca sa judeci lumea toata.

Sa dai dreptii la dreptate
Si strambii la strambatate,
Sa iei ceru-n stapanire,
Pamantul in mostenire".

Maica Domnului, care ocupa un loc central in evlavie si in [cultul ortodox](#), este prezenta la tot pasul in colindele romanesti, alaturi de Fiul sau iubit, Mantuitorul Hristos. Credinciosii o numesc pe [Maica Domnului](#) "Curata", "Preanevinovata", "Fecioara Maria", "Lumina preasfinta", "Precista blagoslovita":

"Ca astazi curata,
Prea nevinovata,
Fecioara Maria
Naste pe Mesia".

Colindele noastre religioase infatiseaza pe Maica Domnului ca mijlocitoare pentru credinciosi si rugatoare pentru neamul omenes in versuri de o rara frumusete si de o putere intuitiva vrednica de admirat.

Dar toate invataturile de credinta exprimate in colinde sunt in legatura cu aceea de mantuire, foarte frecventa si ea in aceste creatii, accentul punandu-se pe frumusetea cadrului spectacular al Nasterii si pe bucuriile luminoase ca soarele, pe care aceasta nastere le picura in sufletele crestinilor. La evenimentul Nasterii sunt de fata toate planurile creatiei si ale firii: cerul reprezentat prin ingeri, lumea cuvantatoare a pamantenilor, infatisata prin pastori si lumea necuvantatoare, infatisata prin plante si animale de tot felul. Total insusi coboara din ceruri sa binecuvinteze lumea. Totul se petrece ca intr-o slujba cereasca asemanatoare [Sfintei Liturghii](#), pe care credinciosii o asculta in fiecare Duminica:

"De-auzi gazda ori n-auzi
Toaca-n cer si slujba-n rai,
Toaca-n cer cum o batea,
Slujba-n rai cum o facea,
Dumnezeu cum cuvanta,
Maica Sfanta se ruga.

Si sa stai sa tot privesti

Cum facea slujbe ceresti
Ingerii tinand stalpari
Cantau sfintele cantari".

Colindele au avut si marele rol de a pastra si apara [credinta ortodoxa](#) atunci cand prozelitismul eterodox incerca sa rupa [unitatea de credinta](#) a ortodocsilor, pentru a dezmembra, in acelasi timp si unitatea lor nationala. Pastrand si marturisind aceleasi adevaruri de credinta, colindele s-au numarat printre mijloacele populare cele mai eficace de aparare a ortodoxiei, dovedind unitatea sufleteasca a credinciosilor nostri ortodocsi de pe tot intinsul patrie. Documente vrednice de incredere marturisesc ca romanii transilvaneni preferau sa cante de Craciun colindele invatate din strabuni, in locul canteceilor care li se impuneau de cei straini de legea lor.

In acelasi timp, colindele scot in evidenta legatura stransa a stramosilor cu Ortodoxia si, in special cu [Patriarhia ecumenica](#) facand ca in versurile lor sa rasune numele orasului Constantinopol:

"La poarta la Taringrad,
S-a nascut mare-mparat".

Colindele noastre romanesti sunt deosebit de valoroase pentru bogatele idei morale si sociale pe care le exprima. Pe langa mesajul ceresc al mantuirii, colindele au format si o scoala de imbarbatare, de nadejde si de virtuti morale in viata credinciosilor, exprimand dragostea de oameni, facerea de bine, smerenia, ascultarea si bunatatea, cinstea, dragostea de tara, eroismul, bucuria sarbatorilor, dorinta de prosperitate, belsug si pace, ca idealuri nepieritoare si caracteristici esentiale ale sufletului poporului nostru. In ele eticul s-a imbinat in chipul cel mai armonios si mai fericit cu esteticul.

Actualizand in fiecare an amintirea Nasterii Mantuitorului [nostru Iisus Hristos](#), colindatorii duc cu ei la casele credinciosilor voia buna, cinstea si dragostea, asa cum se vede din aceste urari:

"Troscotel de p-anga drum,
Voie buna cui ma-nchin!
Troscotel de p-anga cale,
Cinste si dragoste-n fata Dumitale!"

Colindele reflecta bunatatea proverbiala a romanului, credinciosii avand pilda de bunatate pe [Mantuitorul Iisus Hristos](#), care in colinde apare ca un Domn "prea bun":

"Sus in curtea lui Craciun,
S-a nascut un domn prea bun".

Luand ca pilda aceasta bunatate a Domnului si Mantuitorului Hristos, colindele indeamna pe credinciosi ca si ei sa fie buni mereu, dar mai ales acum, cand s-a nascut "Pastorul cel bun":

"Acuma pe la Craciun,
Tot omul sa fie bun".

Bunatatea aceasta a romanului, cunoscuta pretutindeni sub numele de ospitalitate, este rasplatita de urarile de la sfarsitul colindelor:

"Busuioc verde pe masa,
Ramai gazda sanatoasa.
La multi ani cu sanatate
Domnul sa va dea de toate!"

Alaturi de bunatatile care izvorasc din [Iubirea de Dumnezeu](#) si de aproapele, colindele reflecta o calitate si o virtute tot asa de specific pentru credinciosii nostri si anume cinstea. Pentru poporul roman cinstea este tot asa de valoroasa si de scumpa ca si dreptatea si libertatea, iar colindele au fost un indemn permanent la pastrarea ei.

Colindele preamaresc virtutea cumpatariei, si strans legat de ea, postul din care, de altfel, izvoraste, laudand pe cei ce postesc:

"Ferice de cei postelnici,
Care-mi postesc posturile
Si-mi ajuna ajunurile".

Cadrul virtutilor infatisate de colinde se intregeste si cu aceea a darniciei, adica a intr-ajutorarii aproapelui, a celui lipsit de ajutor, atunci cand el este in suferinta si in necaz. Ea este reflectata astfel intr-un colind in care "Domnul bun, cest, Domn bun si Om bun":

"Cati flamanzi imi trec
Pe toti ii satura.
Cati setosi imi trec
Pe toti ii adapa.

Cati goli ii venea
Toti ii imbraca.
Cati desculți venea,
Pe toti ii incalta".

De asemenea, virtutea barbatiei, de care este legata rabdarea, este oglindita in colindele noastre romanesti.

In opozitie cu lauda virtutilor, colindele condamna pacatele si [patimile omenesti](#) sau viciile, pentru urmarile lor nefaste. Astfel, minciuna este infierata in colinde, indemnand pe cei care o practica sa se lepede de ea. Patima inselatoriei, opusa cinstei si corectitudinii, este biciuita in colindele cu caracter social, ca si [patima betiei](#), ca izvor al altor patimi si pacate.

Dintre ideile sociale cea mai des intalnita in colinde este aceea de pace, poporul roman fiind un popor iubitor de pace. Aceasta se potriveste cu firea lui buna si blajina, cu dragostea si cu generozitatea sa. Poporul nostru, care a cunoscut ororile razboiului, si-a dorit siesi si la toata lumea pacea, ca pe bunul cel mai scump si mai indispensabil vietii sale, ca aceea care conditioneaza bunastarea materiala si spirituala a oamenilor. In colinde, taina [intruparii Fiului lui Dumnezeu](#) este slavita pentru ca ea a adus lumii impacarea cu Dumnezeu, pentru ca Pruncul nascut in pesteră este "Domn al pacii" si fiindca nasterea Lui a fost salutata cu imnul ceresc al slavei lui Dumnezeu si al pacii oamenilor. Aceasta pace se instaureaza odata cu venirea in lume a Mantuitorului Hristos, a carui imparatie este o imparatie a pacii. Iata cat de frumos reda aceasta idee un colind de vanatoare:

"Ho, ho-ho! Nu va-narmati!
Ca pe cer azi s-a ivit
Un luceafar stralucit.

Ca astazi Fiul cel Sfant
Pace-aduce pe pamant
Sange azi sa nu mai curga,
Lacrimi azi sa nu se scurga.

Vanatorii ca-mi cadeau
In genunchi si se rugau,
Din sageti cruce faceau".

Pacea adusa de Mantuitorul este o pace vesnica si universala:

"Intru cei de sus marire
Si pe pamant paciuire,
La toti oamenii sa fie
De acum pana-n vecie".

"Marire intru cei de sus,
Si pace pan-la Apus".

Munca se reflecta si ea din plin in colindele noastre romanesti. Versurile lor amintesc de toate categoriile de varsta si de ocupatii cintind insusirile care trebuie sa impodobeasca [sufletul unui crestin](#): destoinicia in munca, harnicia, indemanarea si curatenia. Munca pamantului, grija pentru unelte si animale, cresterea vitelor, pescuitul, albinaritul, moraritul si, mai ales, vanatoarea, sunt descrise maiestrit in colinde. Prin acestea ele scot in evidenta doua din caracteristicile esentiale ale neamului nostru: munca si harnicia.

Alaturi de pace si de munca, din colinde desprindem ideea de dreptate. Colindele infiereaza pe cei care o calca in picioare pagubind pe semenii lor prin furt, inselaciune sau in alt chip. Prin colinde, poporul pretuind la justa ei valoare functia sociala a dreptatii, a luptat continuu impotriva abuzurilor si nedreptatii.

Colindele noastre romanesti sunt valoroase si pentru ideile patriotice pe care le exprima. Originea, viata, graiul si obiceiurile poporului roman, dragostea pentru tara si jertfirea pentru ea, frumusetile patriei, vitejia si eroismul poporului raman doar cateva din aceste idei care se oglindesc in colinde. Astfel, in unul din ele, tara noastra este numita "mosie dumnezeiasca" si "asezare stramoseasca". Prin intruparea si nasterea, Mantuitorului, Dumnezeu coboara in lume ca sa o binecuvinteze. Printre altele, El binecuvinteaza si tara noastra. Iata cum descrie aceasta scena un colind de prin partile Albei:

"Dumnezeu s-a desteptat
Mana stinga-a scuturat,
Trei inele i-au picat.

Randuneaua le-a luat
Si le-a dus in departare,
Sa le-aseze pe hotare
Unu-n tara Nilului
Altu-intr-a Iordanului
Unu-n Tara Romaneasca,
Asezare stramoseasca".

Pe aceasta mosie se preumbla Dumnezeu cu [Sfantul Petru](#), iar Maica Domnului, urmarita de mana ucigatoare a lui Irod, gaseste scapare si adapost, impreuna cu Fiul sau in muntii romanesti in casa unui roman care ii primeste la caldura vetrei lui.

Frumusetile Carpatilor nostri cu bogata lor fauna si flora, sunt prinse cu maiestrie in tezaurul colindelor. Caprioarele, cerbii si iepurasii sunt doar cateva din vietuitoarele lor, iar "Cetinita cetioara" si "Coroana de trandafiri" sunt buchete din resursele naturale ale patriei. Copiii care colinda traiesc o lume de basm:

"In poiana muntelui,
Iese cerbul Domnului".

sau:

"Sus in [varful muntelui](#)
Pe la crucea bradului,
Pe o scara de argint
Se coboara Domnul Sfant".

Colindele infatiseaza si pilde de patriotism si eroism din trecutul nostru istoric, preamarind, de exemplu, figura legendara a voievodului Moldovei, Stefan cel Mare, in colindul "La [poarta lui Stefan Voda](#)":

"Atunci [Stefan Domn cel Sfant](#)
Despre ruga auzind,
El pe data a plecat
Si cu toti s-au inchinat".

Ele amintesc de lupta poporului pentru independenta nationala si pentru apararea pamantului stramosesc si jertfirea pentru patrie:

"Cand cu turcii ne-am batut,
Bulzul marii ne-o-imbulzit,
Multi voinici s-or prapadit".

Ele scot in evidenta vitejia poporului roman care, lasand totul acasa, pornea la razboi pentru a apara tot ce avea mai scump si pentru a alunga si a invinge pe dusmani:

"Vifor la razboi pornea,
Pe dusmani mi-i prapadea
De-o mers vestea-n tara noua,
Cum va colindaram voua".

Din istoria contemporana a neamului, colindele mai noi amintesc lupta pentru reintregire, asa cum vedem din cantecul soldatului care isi cara pe mormant:

"Busuioc, margaritar,
C-a murit pentru Ardeal.
Pe plaiul muntilor,

In desimea brazilor,
In mijlocul florilor
Aparand un tricolor".

In felul acesta, colindele au avut si un rol de manifestare si de intarire a unitatii si solidaritatii dintre toti fiii neamului nostru, de pe ambele versante ale Carpatilor. Ele dovedeau continuitatea populatei romanesti pe meleagurile patriei noastre si unitatea de neam si limba intre Moldova si Banat, intre Transilvania si Dobrogea, intre Tara [Romaneasca si Maramures](#). Pentru romanii transilvaneni, colindele trezeau rezonante deosebite, vestindu-le unitatea lor cu moldovenii si muntenii. Fie ca s-au cantat la Suceava sau la Caransebes, la Oradea sau Dorohoi, la Sibiu sau la Iasi, la Brasov, Bucuresti, sau Constanta, in satele de munte sau in campie, cu toata gama varietatii cuvintelor sau melodiilor, ele au vestit aceeasi bucurie si au chemat pe toti credinciosii romani sa-l preamareasca pe Dumnezeu in acelasi grai.

Colindele au si marele rol de a uni generatiile intre ele si de a intari sentimentul comuniunii cu stramosii nostri. De aceea, asa cum frumos arata P.F. [Parinte Patriarh Teoctist](#), "aceste colinde, creatii de gen, sunt socotite drept marturii fara asemanare, marturii nepretuite pentru adeverirea existentei noastre ortodoxe si pentru continuitatea noastra neintrerupta pe firul traditiei, pe aceasta vatra de dezvoltare a poporului roman. Aceste creatii sunt si raman, impreuna cu fondul spiritual romanesc, in galeria comorilor de credinta si de [viata pe care Biserica](#) noastra le asaza la loc de cinste. Ele sunt si raman margaritare izvoditoare de cultura cu care s-ar mandri orice popor. Ele sunt bunuri bisericesci si modalitati eficiente de activitate pastorală, prin care preotul intretine dragostea de Biserice, dezvolta interesul pentru invatatura de credinta si promoveaza cintarea bisericeasca pe care credinciosii o iubesc si astazi foarte mult".

Pentru toate acestea, colindele, aceste nestemate ale [folclorului romanesc](#), sunt pastrate cu sfintenie, ca niste adevarate rituri ale unui cult mostenit de la stramosi, purtand suflet din sufletul strabunilor si seva din glia noastra stramoseasca.

Pentru noi, slujitorii de azi si de maine ai [Bisericii noastre](#) stramosesti, ele vin din pridvorul vechilor [biserici romanesti](#), impartasind un aer arhaic de cronica si cazanie. Ele pastreaza nealterat duhul autentic crestin pe care il exprima in uluitoare frumuseti de stil si [limba romaneasca](#). Lucrate parca in filigran, colindele vadesc arta unui mare sculptor de cuvânt, care s-a identificat, trup si suflet, cu creatia sa, punand in opera sa amprenta vesniciei si atmosfera sfanta a sarbatorilor.

Prin frumusetea lor stilistica, prin farmecul arhaic, prin simplitatea exprimarii, prin duhovniceasca legatura a [omului cu Dumnezeu](#), colindele raman icoane vechi in altarul spiritual al fiilor Bisericii noastre [Ortodoxe Romane](#), la care ne inchinam si ingenuncherii si noi cu evlavie, legandu-ne astfel cu duhul crestin ortodox, cu credinta stramosilor, cu credinta [primelor veacuri](#) crestine.

Transparenta de cristal a constructiei lor melodice ca si atmosfera lor de o calda si rara duiosie, ne poarta nostalgic pasii pe aripile amintirilor copilariei noastre, la anii fericiti ai sufletelor neprihanite, ai inimilor calde si pline de bucurie, cand in ciuda nametilor de zapada, plecam in cete pe la casele crestinilor, cu vestea cea buna a Nasterii, cu urarile de pace si belsug pentru noul an care se apropia.

In noaptea sfanta si plina de taina a Craciunului, acest "praznic luminos", in fata acestor podoabe minunate ale [sufletului romanesc](#), care ne aduc mesajul maririi lui Dumnezeu, al pacii si infratirii intre oameni, portile inimilor noastre se deschid mai larg pentru a canta, dupa datina strabuna, "colindul sfant si bun" si pentru a primi bunele [vestiri ale colindelor](#) si urarile lor, impreuna cu Mantuitorul Hristos care vine, odata cu solia lor:

"Sa se nasca si sa creasca,
Sa ne mantuiasca."

Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula

<http://spiritromanesc.go.ro/Sabina%20Ispas.html>

O TAINA INCIFRATA INTR UN TEXT DE COLIND SAU O RECONSODERARE PE TEMEIURI AUTENTICE A VIZIUNII

Este un act temerar acela prin care specialistul se abate de la regula ultimilor zeci de ani, căutând noi direcții de interpretare și noi valențe ale fenomenelor folclorice, repunând în discuție aspecte teoretice acceptate aproape unanim de specialiști și folosite, adesea, drept bază de referință în multe analize.

Materialul pe care îl prezentăm face parte dintr-un grupaj de studii realizate dintr-o altă perspectivă decât cea familiară folcloristicii românești din ultimele decenii. Vom renunța la căutarea acelor mult discutate și comentate „rădăcini”, sisteme arhaice, care, la noi, cel mai frecvent, premERG perioada de formare a limbii și poporului român și care au fost urmărite de specialiști în materializările lor în diferite epoci, mai apropiate sau mai îndepărtate de timpul contemporan; vom căuta să relevăm semnificațiile pe care le au motivele, elementele componente ale acestora, eroii și acțiunile lor în textele de colind propriu-zis, din perspectiva simbolicii și semnificațiilor creștine, așa cum se desprind ele din cercetarea textelor patristice și dogmatice.

Într-una dintre lucrările sale P. Zumthor afirma cu convingere: „Poezia medievală ține de un univers care ne-a devenit străin”.¹ Considerăm că textele din repertoriul cetelor de feciori care merg cu colindatul cu prilejul sărbătorii Crăciunului își au originea într-o asemenea poezie medievală românească și credem că ele ar trebui analizate și dintr-o asemenea perspectivă. Același autor observă atunci când „cineva din secolul nostru se înfruntă cu o operă din secolul al XII-lea, durată despărțirii denaturează, până la suprimare, relația care se stabilește de obicei între autor și cititor cu ajutorul textului: abia de se mai poate vorbi de relație [...] - spune autorul - suntem siliți să proiectăm asupra textului istoria și cultura noastră cu scopul de a ni-l apropia într-un fel oarecare”. Dar „cel puțin această proiectare să evite primejdia analogiilor simplificatoare și a justificărilor mitice”.² Observațiile pe care le face P. Zumthor privind situația textelor epopeilor medievale ni se par cu atât mai caracteristice pentru textele colindelor noastre de ceată; în calitate de texte rituale ele se situează într-un context particular, care le conferă un statut aparte față de alte specii versificate cântate. Alături de epica versificată cântată - eposul eroic și balada - colindatul acesta ne introduce în medievalitatea europeană căreia îi era integrată, atunci, cultura română, medievalitate care a fost foarte puțin studiată de folcloriștii români.

S-a invocat, în unele studii efectuate asupra colindatului, atitudinea „ostilă” a Bisericii față de fenomen, aceasta fiind un argument pentru susținerea acelor

„rădăcini păgâne” ale obiceiului pe care Biserica le-ar fi cunoscut și le-ar fi condamnat. Atragem atenția că s-au întreprins foarte puține studii asupra textelor colindatului propriu-zis și că, atunci când ele s-au făcut, s-a pornit, totuși, de la această adevărată prejudecată privitoare la originea neapărat „păgână” a colindatului și, implicit, a textelor conținute în ritual.

Singura lucrare dedicată exclusiv, cel puțin în intenție, studiului colindelor „religioase” este a lui Al. Rosetti și datează din 1920.³ Nu credem că este potrivită denominarea unei anumite părți a colindatului drept „religioasă”, întregul colindat fiind „religios” datorită funcției sale de ritual. Cele mai multe referințe bibliografice pe care specialiștii le au în vedere atunci când discută „rădăcinile” colindatului provin din secolul trecut sau de la începutul secolului nostru, alt material documentar fiind destul de firav reprezentat. Sunt invocate mărturiile lui G. Heltai din 1552,⁴ și ale pastorului Andreas Mathesius, din Cergăul Mic, județul Alba, care în memorialul din 1647 se plânge că enoriașii săi bulgari, trecuți la luteranism, practică colindatul lor „nelegiuit”.⁵ Este o luptă interconfesională, luptă dată între pastorii protestați și populația română ortodoxă despre care am amintit. Toți cei care au studiat impactul protestantismului cu celelalte religii creștine tradiționale știu că un comandament prioritar pentru protestanți a fost eradicarea tuturor practicilor și obiceiurilor populare de esență ortodoxă sau catolică. Pentru ei cântările ortodoxe erau „diavolești” și chiar practica colindatului, cu tot fastul și complexitatea, era o revărsare de exuberanță și fericire care contravenea flagrant „sobrietății” preceptelor protestante. În majoritatea comunităților protestante de astăzi credințe, obiceiuri, cântece de orice fel au fost reorientate spre noile concepte, iar folcloriștii care studiază aceste comunități cunosc istoria unora dintre ele și o explică astfel. Esența ortodoxă a multora dintre textele colindatului românesc a făcut pe pastorii străini să pornească ofensiva împotriva obiceiului considerat de ei „păgân”.

Specialiștii prezintă, în cele mai dese situații, colindatul ca pe un obicei unitar, termenul generic fiind folosit fără nici un fel de nuanțare. Dar colindatul este alcătuit din mai multe secțiuni care au izvoare, semnificații și funcții diferite.⁶

Cât de larg răspândit era obiceiul colindatului pentru toate categoriile sociale, cu prilejul sărbătorilor de Crăciun și Anul Nou, ne arată și unele texte din cronici.⁷

Cu alte prilejuri am prezentat punctul nostru de vedere privitor la capacitatea unităților care alcătuiesc textul folcloric de a păstra înmagazinate diferite semnificații, întreaga simbolistică pe care au putut-o acumula de-a lungul sutelor de ani de circulație.

Diferite comunități, în diferite epoci istorice, folosesc unele și aceleași unități cu valori și semnificații diferite. Unitățile acestea sunt purtătoarele unui evident polisemantism. Dacă semnificațiile străvechi, ale căror rădăcini merg spre era precreștină, au fost și continuă să fie scoase la lumină și analizate, semnificațiile pe care creatorii le-au putut da aceluiași unități, din perspectivă creștină ortodoxă, în ultimii cca. 1500 de ani, nu par să-i fi preocupat prea mult pe folcloriști. În cazul colindatului nu s-a ținut cont nici de tipul eminamente ritual al speciei, care este practică la dată fixă și deține un foarte bogat și unitar repertoriu de texte în circulație orală.

Este știut faptul că memoria colectivă funcționează în limitele a 150-200 de ani și, din această perspectivă, ar părea cel puțin neobișnuită menținerea unei asemenea unități și a vitalității de care specia încă dă dovadă, dacă nu am accepta că la baza fenomenului stau tocmai elementele de creștinism ortodox despre care am amintit. Nu intenționez să discutăm acum datele furnizate de arheologie și istorie referitoare la vechimea și continuitatea creștinismului pe teritoriul României. Cei interesați pot consulta atât tratatele de istorie a bisericii românești și universale, cât și documentele arheologice, filologice, istorice de care dispun disciplinele astăzi. Este suficient să specificăm atestarea Episcopiei de Tomis în secolul al III-lea d.Hr., etimologiile latine ale cuvintelor de bază care deservește cultul creștin la români, atestarea documentară a sfinților și martirilor, încă din primele secole ale creștinismului, pe teritoriul românesc pentru a susține impregnarea culturii noastre tradiționale orale cu concepte și elemente de simbolică creștină. Nu se poate trece cu vederea nici întreaga perioadă medievală a culturii românești care a stat, în toate unitățile ei componente, sub semnul ortodoxiei.

Fapt cunoscut astăzi și atestat încă din secolul trecut, colindatul este legat, la români, de sărbătorile Crăciunului și Anului Nou, sărbători care, de cel puțin un mileniu și jumătate, sunt exclusiv creștine, indiferent dacă data aniversării a fost schimbată, în timp, din necesități de calendar sau din rațiuni teologice.⁸ Este evident că până în prezent studiile nu au urmărit descifrarea acestor legături și semnificații creștine, mai ales la nivelul textului literar, cel mai accesibil și, totodată, cel mai încărcat de asemenea specificitate. Considerăm că textele de colind, departe de a alcătui un fel de „bloc unitar”, pe ansamblul repertoriului, aparțin mai multor straturi succesive, a căror ordine de apariție, în timp, ar putea fi stabilită cu un oarecare grad de aproximație. Primul strat, cel mai vechi, dezvoltă o simbolică creștină legată de credința din începuturi, din perioada imediat următoare apostolatului mergând până prin secolul al IX-lea. O a doua perioadă acoperă întregul ev mediu și perioada de medievalitate târzie, de la noi, perioadă care deține o doctrină teologică încheiată, unitară, în care se puteau încadra toate conceptele fundamentale ale existenței. În sfârșit, cea de a treia perioadă este cea a ultimilor 200 de ani, care a produs texte ușor de identificat și analizat. Pentru descifrarea și înțelegerea textelor din prima perioadă sunt necesare subtile și

profunde cunoștințe teologice, unele din domenii foarte specializate ale teologiei.

A fost o veche strădanie a noastră aceea de a încerca să descifrăm acele ciudate mecanisme prin care s-ar fi putut păstra în preajma unei atât de mari sărbători creștine, cum este Nașterea Domnului, într-o țară cu tradiție apostolică, semnificațiile păgâne, arhaice, nealterate, nemodificate, neîmbogățite de adâncă schimbare pe care a adus-o creștinismul în concepțiile privind modul de viață al omului, în conceptele fundamentale referitoare la viață, moarte, destin, suflet, creație, liber arbitru, Dumnezeu, mântuire, păcat etc. Și, în cele din urmă, singurul răspuns acceptabil a fost acela că cercetătorii au neglijat, din motive care își află explicația în istoria trăită, tocmai simbolica și semnificațiile creștine ale multor practici, credințe și obiceiuri și, între acestea, și ale colindatului, obicei legat de una dintre cele mai mari sărbători creștine, celebrată de aproape 1500 de ani.⁹

Lucrarea lui Al. Rosetti, citată anterior, analizează și elucidează, parțial, o serie de probleme privind colindatul creștin, dar este departe de a clarifica toate aspectele acestui proces complex și a răspunde tuturor întrebărilor referitoare la acest subiect. Am ajuns la concluzia că cea mai eficientă modalitate de abordare a unui subiect atât de vast ar fi, într-o primă etapă a cercetării, analiza pe grupe tematice, grupe ordonate în conformitate cu motivele ca alcătuiesc textele de colind. Fiecare text de colind este purtătorul unei simbolici specifice și semnificative, care se concentrează de obicei, fie în jurul unui personaj, fie într-o serie de elemente sau acțiuni care aduc în componența textului semnificații bine precizate în teologia creștină.

Pentru analiza de față ne-am propus să luăm în discuție un grupaj de texte de colind în care, credem noi, sunt „citate” în fața celor colindați trei din cele șapte Taine ale Bisericii: Tainele Botezului, Mirungerii și Sfintei Euharistii. Credem că asemenea texte aveau rolul să realizeze acea comuniune care caracterizează biserica creștină, integrând comunitatea colindată în misterul nașterii, vieții și morții Mântuitorului.

Istorisirea vieții Fiului lui Dumnezeu, de la naștere la răstignire, este, de fapt, Liturghia oficiată în timpul slujbelor religioase, iar colindatul reface, prin toate momentele lui, uniunea comunității creștine înaintea desfășurării serviciului sacru, în cadrul bisericii, mediază participarea comunității colindate la misterul nașterii. Sfânta Liturghie este slujba în timpul căreia se pregătește și se aduce jertfa Sfintei Euharistii și are în componență istorisirea vieții Mântuitorului sub formă simbolică.¹⁰

Șapte sunt marile Taine ale Bisericii creștine ortodoxe: Botezul, Mirungerea, Euharistia, Pocăința, Hirotonia, Nunta și Maslul. Cele șapte taine au oferit subiect pentru savante dispute teologice în urmă cu câteva sute de ani și

trebuie citată, din nou, cunoscuta lucrare a Mitropolitului Varlaam, al Moldovei, autorul *Cărții românești de învățătură* (Cazania, 1643), despre cele *Șapte taine ale bisearicii*, răspuns împotriva catehismului calvinesc, alături de savanta dizertație a învățatului boier moldovean Nicolae Mileseu-Spătarul despre transubstanțierea trupului Domnului.

Din ciclul vieții Mântuitorului, care credem că alcătuiește substanța simbolică a colindatului „de ceată”, din ajunul Crăciunului, trei grupaje de texte, conținute în câteva tipuri, încifrează cele trei taine menționate anterior: Botezul, Mirungerea și Sfânta Euharistie. Cele despre mirungere și euharistie se grupează în secvențele tematice ale răstignirii, în tipologia colindei la tipul 187, „Originea grâului, vinului și mirului” și la tipul 151, „Disputa plantelor: grâu, vin și mir”; cele despre botez, în secvența scaldei în cele trei râuri minunate, în tipul 173 și în „Omul bun în preajma sfinților”, tip 160 a.¹¹

Taina, în conformitate cu teologia dogmatică și simbolică¹² este „o lucrare sfântă, instituită de Dumnezeu întrupat, prin care într-o formă văzută se împărtășește primitorului harul divin nevăzut”. Botezul este o „acțiune sau un rit de purificare în multe religii; numai în creștinism este o Taină și a rămas ca atare numai în Biserica Ortodoxă”. Noul Testament amintește de botezul lui Ioan, sau „botezul pocăinței”, botezul lui Hristos, care ridică păcatele lumii și este o epifanie și „botezul creștin”, taină și botez al Sfintei Treimi, condiție a intrării în împărăția cerească. Considerăm că în colindele noastre sunt menționate toate cele trei forme de expresie a botezului.

În *Evanghelia lui Ioan* (3,5) citim cuvintele Mântuitorului: „Adevărat zic ție, de nu se va naște cineva din apă și din Duh nu va putea să intre întru împărăția lui Dumnezeu”. Materializarea acestei Taine se face prin cufundarea în apă în numele Sfintei Treimi, pentru curățirea de păcatul strămoșesc, de toate cele făcute până la botez și nașterea întru viața spirituală nouă, când cel botezat devine membru al Bisericii lui Hristos, care este „trupul tainic al lui Dumnezeu”. Conform *Catehezelor* Sfântului Chiril al Ierusalimului cufundarea în apă de trei ori este îngroparea cea de trei zile a lui Hristos. „În aceeași clipă ați și murit dar v-ați și născut, iar acea mântuitoare apă v-a fost și mormânt și mamă”.¹³ Botezul nu dă numai „iertarea păcatelor”, ci și „harul înfierii”. Este ceea ce în *Epistola către romani* este numit „asemănarea morții”. Hristos s-a spălat în râul Iordanului, a „împărtășit apele cu buna mireasmă a dumnezeirii” și apele curgătoare s-au sfințit în acest chip. Iată un fragment din textul colindului:

„În bătătura cestui domn, /Nouă peri și nouă meri./ 'N vârș de nouă meri și peri/ Mi-arde nouă lumânări,/ Pică nouă picături,/ Ruptu-mi-s-au trei râuri:/ Râu de vin și-altu de mir,/ Și-unu-i râu lui Iordan./ În vale de dumnealor/ Coborâ-tu-le-au Hristos./ S-a scâldat și s-a-mbăiat,/ Mi-a ieșit, S-a limpezit”; urmează să se boteze: Maica Domnului, Crăciun, Sfântul Ion, sfinții și...

„Domnul cestor curți/ S-a scădat și s-a-mbăiat,/ A ieșit, s-a limpezit,/ Cu sfânt mir s-a miruit,/ Lui Hristos i-a mulțumit”.¹⁴

Sunt multe semnificații creștine încifrate în aceste texte, în care fiecare secțiune aduce o nouă informație. Astfel, atingerea apelor curgătoare (râu de apă limpejoară) de trupul lui Hristos (Dumnezeu), cel dintâi care se scaldă în râul Iordan, face ca acestea să ia cu ele sfințenia Lui și să intermedieze contactul celor care, prin intrarea în apele botezului, vor lua parte la cunoaștere. Hristos, cel dintâi care se botează în apa Iordanului sau în „apă limpejoară” este o „recapitulare a întregului neam omenesc”, persoană divină și natură umană. Izvorul celor trei râuri - de apă, de vin și de mir - este „lumina” închipuită prin lumânările aprinse ce-și scutură substanța în cele trei elemente menționate. Lumina aceasta are, de fapt, o semnificație spirituală, este „sensul spiritual sau figurat prin care este numit Dumnezeu care este lumină”. Hristos este numit „lumina lumii”, creștinii se numeau „fii ai luminii” și pentru aceasta ei trebuie să fie „îmbrăcați în Hristos”.

Spiritul este în credința creștină culmea de lumină a părții materiale a omului, parte superioară a viețuirii. Acest text citat al *Colindului mare* este o formă clară de exprimare a tuturor semnificațiilor majore ale botezului creștin. Cifra trei și multiplul de trei este cifră sacră: trei zile și trei nopți a stat Mântuitorul în groapă, trei cufundări în apa botezului.

Colindul discutat este numit fie *Colindul lui Dumnezeu*, fie *Colindul mare*, *Cântec dumnezeiesc*, *Colindă dumnezeiască*, *Colinda curții* și este răspândit în zonele geografice: Buzău, Vrancea, Brăila, Galați, Dobrogea, Ialomița, Prahova, Argeș, Dâmbovița, Tulcea, Ilfov, București, Teleorman. Este o colindă muntenească, reprezentată în tipologia colindei prin 34 de variante.¹⁵

În textul citat omul care se scaldă în apa sfințită, alături de Dumnezeu, se și miruiește. La botez, într-o altă variantă, este miruit și pruncul Iisus care este, în același timp și izvor al mirului:

„Mititel, înfășeșel,/ *Curge mirul după el*”.¹⁶ Texte numeroase amintesc originea mirului. Ele se pot grupa în două unități tematice: cele despre disputa florilor și cele ale *Colindului răstignirii*. În toate la originea mirului se află sudoarea care scaldă trupul Mântuitorului în timpul patimilor de pe cruce: „Cum Lui că-i puneare/ Cunună de spini,/ Spin mă răcinos,/ Cununa-L strângeare,/ Sudoare-L treceare,/ Pe pământ cădeare,/ Mirul se făceare,/ 'N lume trimeteare,/ Fini-ș botezare”;¹⁷ „Cunună de spini/ Și-n cap mi-o puneă,/ Sudoare-mi curgea/ Și unde-mi cădea,/ Sfânt mir se făcea,/ Creștinii venea / Și se miruia”.¹⁸

Sfântul Mir este untdelemn amestecat cu mirodenii, fiert după o rânduială anumită în fiecare an, în primele trei zile din săptămâna patimilor și sfințit de

patriarh în Joia Mare. Ungerea cu acest mir este semnul darului Sfântului Duh care s-a pogorât, în chip văzut, asupra Mântuitorului și a apostolilor și se dă oamenilor, după botez, în chip nevăzut, cuvântul grec Χριστός însemnând „uns”.¹⁹ Scriind despre mirungere același Chiril al Ierusalimului spune:

„Untdelemnul exorcizat era simbolul participării la grăsimea lui Hristos; el pune pe fugă orice urmă a lucrării celei potrivnice [...] ca o flacără foarte puternică arde și alungă pe demoni [...], curățește toate urmele păcatelor”.²⁰ Motivul despre „originea mirului” prezent în textele de colind - între care și în [colindul despre disputa florilor](#), care se continuă, adesea cu *Colindul răstignirii* menționează, de fapt, cea de a doua taină, despre care am amintit anterior. Considerăm colinda despre disputa dintre florile grâului mirului și vinului anterioară celei despre răstignire. Credem că ea aparține perioadei anterioare și, pierzându-se semnificația care era încifrată în simbolica florilor, s-a simțit nevoia unei „decodări” a acestei taine într-un text mai direct, mai puțin criptic.

Cea de a treia taină, a Sfintei Euharistii, este simbolizată de imaginea grâului, aici într-un sens metaforic, figurat, pâinea preînchipuind Biserica, trupul lui Hristos, alcătuit din mai multe mădulare ca și pâinea din grâu. Grâul reprezintă pe cei drepti, credincioșii care se mântuiesc în ziua dreptei judecăți. Taina Sfintei Euharistii a fost așezată, conform învățaturii de credință creștină ortodoxă, de însuși Mântuitorul la Cina cea de taină. El este numit încă înainte de patimi „pâinea vieții”, pâinea cea vie care s-a pogorât din cer. Sfânta Împărtășanie este și jertfă, ea continuă și săvârșește jertfa de pe Golgota.

Pâinea ca jertfă apare în Cina cea de Taină când s-a instituit Sfânta Euharistie, care reproduce, „tainic și nesângeros jertfa Lui sângeroasă”.²¹ Sfântul Chiril spune că El „n-a intrat cu sânge de țapi și de viței, ci cu propriul Său sânge și a găsit răscumpărare veșnică”.²² Textul colindului spune următoarele:

„Și unde-mi bătea/ În mâini și-n picioare/ Cuie și piroane,/ Sângele pornea/ Și unde cădea,/ Vin că se făcea/ Și se aduna./ Și când îmi făcea/ Un brâu de măcieș/ Și când mă-ncingea,/ Carnea-mi curgea/ Și unde-mi cădea,/ Sfânt grâu se făcea,/ Creștinii venea/ Și se hrănea”.²³

„În chipul pâinii ți se dă trupul, iar în chipul vinului ți se dă sângele ca să ajungi prin împărtășirea cu trupul și sângele lui Hristos unit într-un singur trup și sânge cu el. Astfel ajungem „purători de Hristos”, ajungem „părtași firii dumnezeiești”.²⁴ Sfântul Ignatie o numește „leacul nemuririi”. Liturgiile Sfinților Vasile și Ioan Gură de Aur exprimă acest lucru. În Vechiul Testament erau „pâinile punerii înainte”, dar odată „cu legea cea nouă” ele au luat sfârșit.

Euharistia, în greacă, înseamnă „mulțumire”, iar împărtășania semnifică „a avea parte de ceva împreună cu alții”, „un bun comun” prin care cei ce se împărtășesc devin „părtași”. Taina aceasta contribuie la înfrățirea sau unirea tuturor membrilor Bisericii.²⁵ Textul *Colindului răstignirii* are ca temă centrală tocmai această taină a Sfintei Euharistii.²⁶

Demonstrația pe care ne-am străduit să o facem este, de fapt, o tentativă de a-i sensibiliza pe specialiști în speranța că vor acorda atenție deosebită acestui capitol neglijat din istoria culturii orale - prezența elementului creștin în formele de manifestare ale culturii noastre populare.

Variantele colindului despre cele trei flori sfinte care își dispută întâietatea, motiv continuat, adesea, cu motive din *Colindul Răstignirii* sunt foarte numeroase - 57 de variante răspândite în zonele: Bihor, Cluj, Satu Mare, Mureș, Covasna, Timiș, Arad, Hunedoara, Alba, Harghita, Sibiu, Brașov, Maramureș, Bistrița Năsăud - cf. M. Brătulescu, *op. cit.* Credem că acest colind este complementar cu tipul 153, *Judecata florilor*, reprezentând o evoluție mai recentă a motivelor, a cărei analiză nu intenționăm să o facem acum. El este răspândit în restul țării: Ilfov, Dâmbovița, Argeș, Gorj, Brașov, Botoșani, Galați, Teleorman, Ialomița, Vaslui. Cel de al doilea tip, numit de noi *Colindul răstignirii* care tratează despre originea grâului, vinului și mirului este răspândit în toată țara, este deosebit de unitar și este atestat prin 93 de variante - cf. M. Brătulescu, *op. cit.*

¹ Paul Zumthor, *Încercare de poetică medievală* Traducere și prefată de Maria Carпов, București, 1983, p.41.

² *Ibidem*, p. 42.

³ Al. Rosetti, *Colindele religioase la români*, București, 1920.

⁴ Ovidiu Bârlea, *Folclorul românesc*, I, București, 1981, p. 267; Ion Mușlea, *Șcheii de la Cergău și folclorul lor*, p. 254; Simeon Manguica, *Colinda. Originea și însemnătatea ei astronomică și calendarică*, în «Călindariu Julianu, gregorianu și poporală română [...] cu comentariu pe anul 1882; Petru Caraman, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*, Iași, 1931.

⁵ Ovidiu Bârlea, *op. cit.*, p. 267; Ovidiu Bârlea, *Colindatul în Transilvania*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1965-1967”, p. 247-304.

⁶ Ovidiu Bârlea, *Folclorul*, I, p. 267-382.

⁷ *Condica ce are întru sine obiceiuri vechi și noi a Prea înălțaților Domni* care s’au făcutu din porunca Prea înălțatului, luminatului și iubitorului de Hristosu Domnului meu și oblăduitorului a totă Moldova. Io Grigorie Ión V.V. Care s’au alcătuitu și s’au scrisu de mine prea plecată slugă Gheorghaki, alu duoilea Logofetu, aici în orașul Iașului la anii 1762 Noemvrie 5, în Michail Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei séu*

Letopiseștele Moldaviei și Valahiei. A doua edițiune [...], Tomu III, București, 1874, p. 290-333.

⁸ Preot prof. dr. Ene Braniste, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească*, [...] București, 1985, p. 102-204.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Învățătura de credință creștină ortodoxă*. Tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod Bisericii Ortodoxe Române și cu binecuvântarea și purtarea de grijă a înalt Prea Sfințitului Justinian, Patriarhul României, București, 1952, p. 254-284.

¹¹ Monica Brătulescu, *Colinda românească*. The Romanian Colinda, București, 1981; tip 151: **Grâul, vinul și mirul își dispută întâietatea. Uneori intervine și Dumnezeu (Iisus) cu rolul de arbitru și pacificator** - cf. p. 264; tip 160 A; **Ca răsplată pentru faptele sale bune, un om ajunge să se scalde laolaltă cu Dumnezeu (Sfinți)** - cf. p. 272; tip 173; **Iisus este botezat de către Sfântul Ion (înger, Maica Domnului, Sfânta Vineri, Sfânta Duminică, dus în coarnele boilor, purtat de porumbei) în trei râuri de lapte, vin, mir (în Iordan, într-o fântână)** - cf. p. 290; tip 187: **Iisus explică sfinților originea grâului, vinului și mirului: când a fost răstignit, carnea i s-a prefăcut în grâu, sângele în vin și sudoarea în mir** - cf. p. 306.

¹² *Învățătura* [...], p. 285-307; Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, Partea II. Traducere de Preot D. Fecioru, București, 1943; Preot dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament. A-Z* [...], București, 1984, p. 474-476; Arhimandrit Ilie Cleopa, *Despre Credința Ortodoxă* [...], Ediția a doua revăzută și adăugită, București, 1985.

¹³ Sfântul Chiril, *op. cit.*, p. 551.

¹⁴ Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor (A.I.E.F.), fg. 176 a: informator - Mihail Olteanu, 39 ani din localitatea Poenari - Vulpești - Ilfov; culegător, C. Brăiloiu; data, 31.XII. 1930.

¹⁵ Monica Brătulescu, *op. cit.*

¹⁶ Gh. Cucu, *200 colinde populare* culese de la elevii Seminarului Nifon în anii 1924-1927, București, 1936, p. 23.

¹⁷ A.I.E.F. fg. 320-324; informatori - A. Moța, A. Moraru din localitatea Mada - Hunedoara; culegător, C. Brăiloiu; data, 6.XII.1931.

¹⁸ A.I.E.F. fg. 4 b; informator - Rozalia Bucur din localitatea Sincel-Târnava Mică; culegător, C. Brăiloiu; data, 11.VI.1931.

¹⁹ *Învățătura* [...], p.289.

²⁰ „Tatăl [...] L-a uns prin Sf. Duh [...] undelemnul spiritual al bucuriei”. Prin această ungere cu mir se ajunge părtaș al lui Hristos - *op. cit.*, p. 550-551; p. 556-557.

²¹ Preot dr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 234-235.

²² Sfântul Chiril, *op. cit.*, p. 348.

²³ A.I.E.F., fg. 4 b.

²⁴ Sfântul Chiril, *op. cit.*, p. 562

²⁵ *Învățătura* [...] p. 157-160; Preot dr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 234-235; Arhimandrit Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 147-152.

²⁶ Monica Brătulescu, *op. cit.*

<http://spiritromanesc.go.ro/>

Părintele DUMITRU STĂNILOAE (1903-1993)

- DESPRE DOR ȘI CÂNTEC -

Există trei elemente reprezentative pentru spiritualitatea românească, fără echivalență în cultura altor popoare: colinda, doina și dorul.

Dorul este un sentiment greu de definit. El nu e numai gândirea cu plăcere la ființa iubită, dar depărtată; nu e numai simțirea unei necesități de a fi cu ea; nu e nici numai transfigurarea chipului ei, datorită distanței și trebuinței de ea. Ci în dor e prezentă într-un fel propriu și în grad foarte intens o duioșie, un sentiment indescriptibil, în care inima se topește de dragul ființei iubite.

Dorul e apropiat de tandrețe, dar are un caracter mai spiritual decât aceasta.

Dorul e duioșia distanței, frânată de meditație.

Dorul e mărturia comuniunii adânci, duioase și lucide, în care trăiește poporul român.

„Cântecul de dor și jale” e cântat de român când e singur. Cântarea lui în cor e pentru spectacol, nu din pornirea spontană de a da glas dorului real.

Neamțul nu cântă când e singur. Pentru el, cântarea e un lucru organizat, un cor, o chestiune ritmic-estetică și de distracție. El cântă solo, în cor, pentru același efect armonic estetic. Rusul cântă și singur, cântă și în cor, cu toți, sau solo. Când cântă în cor, cu toți, sau solo, urmărește efectul armoniei și al puterii care depășește persoana. Căci solo-ul lui e depersonalizat prin încadrarea precisă în ordinea armoniei. Grecul și reprezentanții popoarelor mediteraneene cântă când sunt singuri, dar cântecele acestea n-au în ele nostalgia dureroasă a dorului, ci sunt prea declamatorice ca să exprime acea

nostalgie.

În cor, românul nu cântă solo, ci cântă cu toții, dar într-un mod că se aude vocea fiecăruia fără să se piardă armonia. Românii cântă pe rând, când cântă împreună, dar nu solo, adică acompaniat de cor. Cântă împreună pentru bucuria de a fi împreună, fără să se piardă într-o armonie impersonală. Umanul e mai mult decât armonia impersonală. Sau cântă pe rând pentru a se remarca fiecare, modulând fiecare într-un chip propriu o cântare comună. Românul e personal în cântecul dorului și în cântecul executat în comun, sau pe rând, dar persoana este legată de celelalte persoane.

Dorul românesc stă în legătură cu personalismul comunitar al poporului nostru, și poate cu al popoarelor din Estul și Sud-estul Europei, părtășe la aceeași spiritualitate traco și slavo-bizantină.

Din lucrarea „Reflecții despre spiritualitatea poporului român”

Ce este cântatul?...

Cântatul este o necesitate. Omul dacă nu ar cânta ar muri. Este un har, este un dat transcendent, este un noroc de la Dumnezeu. Cele mai profunde versuri care s-au spus vreodată despre muzică sunt:

*”Am noroc că știu cânta,
Că-mi astâmpăr inima.
Horile-s de stâmpărare
La omu’ cu supărare.”*

Cântecelor li se spun hori: hore în grumaz, înturnată, adâncată, moroșenească.

De ce cântă omu’?... Pentru că așa îi vine: de pildă, de osteneala bătrâneților.

Când cântă omul?... Când îi vine.

Care este diferența dintre muzica tradițională românească și

muzica lăutărească țigănească?...

Muzica românească exprimă un sentiment: de dragoste, de dor, de înstrăinare, de jale; muzica de mahala exprimă exaltare trupească.

Țăranul cânta pentru a-și exprima un sentiment, lăutarii o fac pentru a câștiga bani.

Unii se slujesc de folclor, alții slujesc folclorul.

Pe pământ avem două șanse: credința și arta.”

Cuvinte rostite de Grigore Leșe în cadrul unei discuții cu tinerii.

Constantin Brăiloiu, vorbind tinerimii interbelice despre poporul nostru spunea:

„Numai prin cultura noastră țărănească vom însemna și noi ceva în lumea asta mare. Cu armele Occidentului nu vom bate niciodată Occidentul și va trece multă vreme până vom înceta a mai fi o caricatură sau, în cel mai bun caz, o copie fără importanță a Apusului.”

Martin Opitz, demnitar german și om de cultură umblat prin lume, spunea la 1620:

„Când aud un cântec românesc, îmi vine să cred că muzica e anume creată pentru român și românul pentru muzică.”

Pentru românul de odinioară muzica se împletea cu însăși viața și avea valoare sacră. Atunci când el cânta, o făcea din toată ființa, nu mințea.

Ciobanul Horpin Gherasim, de 72 de ani, din Vădeni-Soroca, Basarabia, spunea la 1939:

„Doina ciobanului nu o pot cânta oricând, ci numai când îmi vine, și atunci o cânt cu suflet, că o dau lumii. E pomană mare s-o cânti.”

Horea cu noduri ([horea lungă sau doina maramureșeană -cum este cunoscută printre etnomuzicologi](#)) este o manieră de interpretare prin care țăranul își mărturisește cele mai profunde trăiri.

Este „cântecul de unul singur” și se cântă pe deal, în cătănie, la nuntă sau în șezători. Din păcate, se mai păstrează doar în câteva sate din Maramureș și Țara Lăpușului.

Accentul personal, lipsit de armonii gratuite, apropie această muzică de cea bisericească -psaltica bizantină (care, de fapt, a avut la origine muzica tradițională din Asia Mică și Balcani).

Grigore Leșe, sau Grigore a li Ion Opreș, cum îi spun țăranii din Stoiceni (Lăpuș), deși a urmat Conservatorul din Cluj, a păstrat această manieră interpretativă învățată în satul său.

„Sunt mândru că sunt absolventul unui institut de folclor care se cheamă Țara Lăpușului; -ne mărturisește Grigore Leșe- cine sunt de fapt profesorii

acestui institut?... Sunt oamenii minunați pe care i-am întâlnit de-a lungul anilor acolo, și care aveau în sufletul lor niște cântece deosebite, pe care le consider a fi cele mai reprezentative pentru spiritualitatea noastră românească: doinele, horile cu noduri, și alte cântece din ceremonialul de nuntă, de cătănie, din viața păstorească, și așa mai departe.”

Dar Grigore Leșe este înainte de toate prin ceea ce face, un redevabil luptător pentru păstrarea autenticității în folclor și împotriva contrafacerilor de orice fel:

„De-a lungul anilor am căutat să interpretez cântecele care se găseau în sufletul oamenilor, ori cântece de acest fel sunt foarte puține; de aceea pot spune că nu am un repertoriu foarte vast, căci mai presus de orice am vrut să păstrez calitatea; eu nu scot muzică pe bandă rulantă.

Cariera: este un drum; eu am ales acest drum; din păcate unii au confundat cariera artistică cu publicitatea artistică; publicitatea artistică a creat false valori. Unii au vrut ca din folclor să facă avere, dar eu spun că folclorul nu trebuie exploatat pentru a se face din el avere.

Unii au privit folclorul ca pe o relaxare, dar eu spun că folclorul nu este o relaxare. Actele artistice fără valoare sunt la fel de păgubitoare, grave pentru societate, ca infracțiunile și ar trebui pedepsite ca atare.” -spune Grigore Leșe.

În ultimul timp, asistăm la o degenerare a folclorului; în scop comercial, orice cântec vechi serios suferă modificări: este pus pe un ritm săltăreț (nu de puține ori doine au fost transformate în chip barbar în așa-zise "cântece de joc") și cântecul devine în acest fel uniformizat, plat (folclorul fiind de regulă caracterizat prin variații de măsuri în cadrul unui cântec).

O altă problemă este înlocuirea textului cu versuri ce nu au nici o legătură cu folclorul autentic, ajungându-se la mutilarea gravă a semnificației inițiale a mesajului. Cântecul devine astfel superficial, lipsit de profunzime și sărăcit în esența sa, ajunge în ultimă instanță, o non-valoare.

Dar care să fie cauza acestei decăderi? : e însăși degenerarea sufletului omului, sărăcirea sa spirituală, cântecul fiind oglinda sufletului. Cum e omul așa-i și cântecul.

Deși și înregistrările audio își au rostul lor, vă asigur că impactul pe care îl are o ascultare a lui Grigore Leșe „pe viu” este neînchipuit de puternic.

Recitalul său se cheamă „La Obârșii” și promovează muzica tradițională românească: „Niciodată nu vom fi cunoscuți cine suntem cu adevărat noi românii până nu vom demonstra în lume ce înseamnă dorul, ce înseamnă doina, adică o muzică fără acompaniament. Consider că cel mai reprezentativ cântec este „horea de unul singur”, pe care omul o horește în intimitate, căci întotdeauna actul folcloric se petrece în intimitate. Dacă ne gândim că neamul românesc a fost atât de încercat în decursul istoriei, cred că aceste „hori de unul singur”, sunt cele mai potrivite căci vorbesc

de înstrăinare, de jale.” -spune Grigore Leșe.

Un concert Grigore Leșe este -fără exagerare- o adevărată revelație; concertele sale sunt concepute ca un tablou ce prezintă etapele vieții omului, cu rânduieșile sale, cu [tregerile](#) sale: nașterea (reprezentată prin cântecul de leagăn), [cătănia](#) (prin cântecul de cătănie, ca și prin cântece vechi ce erau interpretate pe diferite fronturi de război), [nunta](#) (cântece din ceremonialul de nuntă cum ar fi horea miresii), bătrânețea, [moartea](#) („[Miorița](#)”, bocetul), precum și viața spirituală legată de sărbători (cum ar fi de pildă corinzile).

Redutabil interpret al acestor unice hori cu rezonanțe ancestrale, Grigore Leșe este și un desăvârșit cunoscător al [instrumentelor tradiționale](#) cum ar fi [fluierul](#) (diferite sale feluri), cavatul, [tilinca](#), [toaca](#).

În cazul anumitor melodii este acompaniat de un trio transilvan compus din ceteră (vioară), contră (violă) și gordună (contrabas).

Dacă cântecul izvora din însuși modul de viață al țăranului, și, datorită acestui lucru este de înțeles că folclorul adevărat se definește prin însuși faptul că se manifestă în mediul său natural, iar o adaptare scenică poate denatura actul artistic autentic într-un fel sau altul, transpunerea pe care o face Grigore Leșe este cât se poate de naturală, absolut departe de a avea ceva nefiresc în ea, atât în interpretare cât și în decor -câteva obiecte tradiționale sugerează atmosfera din lumea satului românesc de altădată.

Bunul gust -aș spune bunul simț, și calitatea sunt atribute firești și totodată garanții ale unui concert Grigore Leșe.

Concertele sale pot fi caracterizate prin sobrietate, o sobrietate atât de caracteristică muzicii noastre tradiționale.

Înainte de toate, un concert Grigore Leșe crează o imagine; o imagine a dorului, o imagine a dealurilor, o imagine a vieții țăranului român anonim de odinioară. Dar atenție: nu o imagine cu iz de exponat de muzeu; crează o imagine vie, mai exact spus crează o atmosferă, o atmosferă care deșteaptă sau răscolește în tine cele mai profunde sentimente; este o stare.

Este un cântec care rezistă; un cântec care poate fi pus alături de oricare din marile creații și capodopere ale lumii; o mărturie a unui neam dăruit de Dumnezeu cu mult har; a unui neam cu adevărată vocație de creator...

MIORITA INTERPRETATA SI CULEASA DE GRIGORE LESE

***sau HOREA PĂCURARULUI
interpretată de GRIGORE LEȘE
culeasă de acesta de la Lucreția Horț din Groșii
Țibleșului - Maramureș***

Sus la verdele din munți În strunguța oilor

La iarbă până-n jenunți	Da' pi, în tărcuțu'
Sun' tri-lei păcurărei,	mieilor
	Da' pă mine pământ nu
	puneți
Hei, cei mai mari îs veri	Da' pi, numa' guba
primari	sânguré
Da' pi cel mai mic ii	Și-un fluier după curé
străinel	Susuoară de-a dreapta
Ca și-o lună de inel	Voi să-mi puneți tilinca
Da' pi tăt îl suie și-l	Când vânt mare a sufla
adună	Tilinca a tilinca
Cu oile la pășună	Fluieru' a fluiera
Da' pi tăt îl suie și-l	Oile tăte-or zdiera
scoboară	
Cu oile la izvoară	
Facu-i lerjea să-l	Hei, oi, oi, oi mândre
omoară	bălăi
Tu țâie ce moarte-ți vrei	Da' pi, mândru mi-ți
Vrei de pușcă-mpușcat	cânta pă vâi
Or' de sabie dimnicat	Oi, oi, oi mândre
	cornute
	Da' pi, mândru mi-ți
Frațâlor, fârtațâlor	plânje pă munte
Voi dacă mi-ți omorî	Oi, oi, oi mândre săine
Pă mine să mă-ngropați	Da' pi, mândru mi-ți
	plânjă pă mine
	Și mămuca-auzi
	Ș-a veni și m-a jăli
	Cu cină caldă pă masă
	Și cu apă răce-n vasă
	Să-i vie slujbuca-acasă.

Colind

De la Wikipedia, enciclopedia liberă

Salt la: [Navigare](#), [căutare](#)

Colindele (sau **colindurile**) sunt niște cântece tradiționale românești, anume felicitări (urări) de tip epico-liric, având în general între 20 și 60 de versuri. Colindele sunt legate de obiceiul colindatului, datină perpetuată din perioada precreștină^[1]. *Colindele* nu trebuie confundate cu *cântecele de stea*, specifice sărbătorilor creștine de iarnă, și nici *colindatul* cu *umblatul cu steaua*^[2]. Colindele se cântă în preajma [Crăciunului](#). Unele dintre ele au o sumedenie de variante și versiuni, potrivit diferitelor regiuni și graiuri.

Cuprins

[[ascunde](#)]

- [1 Origini](#)
- [2 Funcții și tipologii](#)
- [3 Desfășurarea ritualului](#)
- [4 Antologii sonore de colinde](#)
- [5 Referințe](#)
- [6 Bibliografie](#)

[[modifica](#)] Origini

Inițial, colindele aveau o funcțiune rituală, anume aceea de urare pentru fertilitate, rodire și belșug. Acest obicei era legat fie de începutul anului agrar (adică de venirea primăverii), fie de sfârșitul său (toamna, la culegerea recoltei)^[3]. Pe de altă parte, un scop des întâlnit al colindelor era acela de alungare a spiritelor rele și de reîntâlnire cu cei plecați pe tărâmul celălalt. În acest sens, ele moștenesc funcțiunea sărbătorilor păgâne ale *Saturnaliilor*, *Calendelor* lui Ianuarie și a *Dies natalia Solis Invicti*. Peste timp, din semnificația inițială a colindelor s-a păstrat doar atmosfera sărbătorească, de ceremonie, petreceri și urări^[4].

[[modifica](#)] Funcții și tipologii

Colindele se clasifică în general după sfera lor tematică. În practică, se deosebesc anumite funcții, corespunzătoare destinatarului colindei (de fată, de băiat, de negustor, de tineri însurăței, de logodiți), a locului de desfășurare (la intrarea și la plecarea din

casă, de fereastră), sau a momentului (de doliu, de zori). Pornind de la rolul normativ binecunoscut al acestora, se pot descifra mai multe funcții secundare subordonate funcției de bază, care este urarea. Între funcțiile secundare cele mai des întâlnite sunt cele de: comunicare, inițiere, întărire a coeziunii grupului social, protecție, normare, manifestare a sacrului și experimentare a acestuia, onomastice sau catharetice^[5].

Peste unele colinde s-a suprapus și elementul creștin, regăsibil mai ales la refren, însă acest fapt s-a petrecut abia în [Evul Mediu](#), sub influența [Bisericii](#). Acestea conțin o sumedenie de scene apocrife, suprapuse peste elemente mai vechi^[6].

În ceea ce privește tipologia colindelor, nu există o împărțire strictă pe categorii. Iată două dintre acestea:

Cercetând vastul material din domeniul colindelor, adunat de etnologul [Nicolae Ursu](#), cercetătoarea Rodica Giurgiu realizează următoarea clasificare^[7]:

[Doina Bocșa](#) oferă o clasificare puțin diferită^[8]:

- Colinde protocolare
 - Colindătorii
 - Gazda trezită de colindători
 - Gazda și colindătorii
 - Rugămintea de a fi primiți în casă
 - Cererea darurilor
 - Gazda plecată la vânatoare
 - Cerb împodobit cu daruri
 - Alte subiecte
 - Colinde profesionale
 - Ciobanul sătul de ciobănie și/sau răsplata oilor
 - Ciobanul care și-a pierdut oile
 - Miorița
 - Pescarul și vidra
 - Colinde de vânători
 - Colinde de agricultori
 - Colinde de fată
 - Fata și cei trei pețitori
 - Soarele își pețește sora, pe Lună
 - Seceriș funest
 - Alte subiecte
 - Colinde de flăcău
 - Junele și calul
 - Junele și însurătoarea
 - Colinde satirice
 - Alte subiecte
 - Colinde familiale
 - Jupânul și jupâneasa
 - Colinde edificatoare/moralizatoare
- Colinde de gazdă
 - Colinde profesionale
 - Colinde de june
 - Colinde de fată
 - Colinde de pețit
 - Colinde familiale
 - Colinde cosmogonice, mito-religioase
 - Colinde religioase, apocrife
 - Colinde religioase cărturărești
 - Colinde diverse (provenite din alte categorii folclorice sau distractiv-satirice)

- o Disputa dintre grâu, vin și mir
 - o Gazda ospitalieră și minunile
 - o Alte subiecte
- Colinde de trecere
 - o Anul vechi și cel nou
 - o Ziua și noaptea
- Colinde-baladă
 - o Ilincuța Șandrului
 - o Mireasa moartă
 - o Soacra rea
 - o Maica bătrână
 - o Milea
- Colinde-cântece
 - o Colinde de război
 - o Cucul și turtureaua
 - o Călugărul și călugărița
 - o Ciobanul și mielul
- Colinde neîncadrabile
- Plugușoare și urări de Anul Nou

[[modifică](#)] Desfășurarea ritualului

Pentru detalii, vezi: [Colindat](#).

În ceea ce privește felul colindatului, [Emilia Comișel](#) și Ovidiu Bîrlea identifică trei mari categorii^[9]:

- Colindatul celor mici
 - o Pițărăii sau mersul cu Moș Ajunul - cu caracter agricol, prin care se urează belșug la grâne și animale. Se încheie cu solicitarea darurilor.
 - o Sorcovitul - prin care se urează sănătate
- Colindatul cu mască
 - o Mersul cu capra (sau turca, țurca, brezoaia) - rămășiță a culturilor [dionisiace](#)
 - o Mersul cu ursul - rămășiță a cultului totemic al ursului
- Colindatul propriu-zis, al cetelor de flăcăi sau fete

În vremurile precreștine, ritualul era zgomotos, dura mai multe zile, iar festivitățile cuprindeau ofrande vegetale și animaliere, mese comune, dansuri și reprezentații dramatice. Toate acestea se desfășurau primăvara sau toamna. După mutarea Anului Nou la 1 ianuarie, în vecinătatea Crăciunului, aceste ritualuri au fost serbate numai în vremea celor două sărbători creștine.^[10]

„Ritualul se desfășoară de obicei începând din Ajunul Crăciunului (24 decembrie), până dimineața zilei următoare. Grupul de șase până la treizeci de tineri (colindători) aleg un vâtaf, care cunoaște obiceiurile tradiționale și vreme de patruzeci sau optsprezece zile ei se adună de patru, cinci ori pe săptămână, într-o casă anumită, ca să primească instrucția necesară. În seara zilei de 24 decembrie, îmbrăcați în straie noi și împodobiți cu flori și

zurgălăi, colindătorii fac urări mai întâi la casa gazdei, apoi trec pe la toate casele din sat. Chiuipe pe străzi, cântă din trompete și bat darabana, pentru ca larma făcută să alunge duhurile rele și să-i vestească pe gospodari de sosirea lor. Ei cântă prima colindă la fereastră și după ce au primit învoirea celor ai casei, intră în casă și își continuă repertoriul, dansează cu fetele tinere și rostesc urările tradiționale. Colindătorii aduc sănătate și bogăție, reprezentate de o rămurică de brad pusă într-un vas plin cu mere și pere mici. Exceptând familiile cele mai sărace, de la celelalte primesc daruri: colaci, plăcinte, fructe, carne, băutură etc. După ce au străbătut întreg satul, grupul colindătorilor organizează o serbare la care iau parte toți tinerii^[11].”

—Mircea Eliade în *Istoria credințelor și ideilor religioase*

Față de această descriere, în general diferă numele grupului de colindători, numele conducătorilor acestuia, precum și ordinea celor colindați. Colindele sunt interpretate prin cântarea în grup, la unison, ori în două grupe, antifonic^[12]. Uneori, ceata se acompaniază cu instrumente (fluier, cimpoi sau dobă mică)^[13].

Ritualurile care implică ființe animaliere („Capra”, „Ursul”) se caracterizează prin existența anumitor roluri: animalul (un flăcău costumat, care face zgomote caracteristice: clămpănit/mormăit și dansează), și un „moș” sau doi.

[[modifică](#)] Antologii sonore de colinde

O antologie sonoră de colinde a fost editată pe discuri de vinil de către „[Electrecord](#)” în anii '60. Aceasta poartă titlul „Obiceiul colindatului și colindele” și conține următoarele piese, edificatoare pentru a sublinia diversitatea colindelor:

Discul I

Fața A

1. Obiceiuri de [Anul Nou](#)
 - a - Pitaraii
 - b - Reportita
 - c - Turca
 - d - Capra
 - e - Ursul
2. Obiceiuri din cursul inferior al [Dunării](#) și al [Ialomiței](#)
 - a - Colindul mare
 - b - Colindul mare
 - c - Colind de băiat
 - d - Colind de băiat
 - e - Colind de băiat
 - f - Colind de băiat
 - g - Colind de băiat
 - h - Colind de băiat
 - i - Colind de băiat
 - j - Colind de băiat
 - k - Colind de fată
 - l - Colind de fată

Fața B

1. Colind de doliu
2. Colind de logodiți
3. Colind de băiat
4. Colind de băiat
5. Urarea turtei sau colacului
6. Colinde din șesul [Brăilei](#)
 - a - Colind de tineri însurați
 - b - Colind de negustor
 - c - Colind de băiat
 - d - Colind de fată
 - e - Colind de băiat
7. Colinde din [Muscel](#)
 - a - Colind de fereastră
 - b - Colind de însurăței
 - c - Colind de căsătoriți
 - d - Colind de băiat
 - e - Colind de fată
8. Colinde din [Țara Loviștei](#)

Coperta antologiei

Discul al II-lea

Fața A

1. Colinde din [ținutul Pădurenilor-Hunedoara](#)
 - a - Zicala Dobei
 - b - Colind de fată
 - c - Colind de fată
 - d - Colind de nevastă
 - e - Colind de bătrân
 - f - Colind de fată
 - g - Colind de băiat
 - h - Colind de căsătoriți
 - i - Urarea colacului
 - j - Jocul gazdei în casă
2. Colinde de pe cursul mijlociu al [Mureșului](#)
 - a - Colind de măhuri
 - b - Colind de flăcău
 - c - Colind de fată
 - d - Colind de fată
 - e - Colind de fată

Fața B

1.
 - a - Colind de fată
 - b - Colind de nevastă tânără
 - c - Colind de fată
 - d - Zicala dubelor
2. Colinde de pe [Valea Ampoiului](#)
 - a - Colindul casei
 - b - Colind de băiat

- a - Colind de fereastră
- b - Colind la intrarea în casă
- c - Colind de băiat
- d - Colind de băiat
- e - Colind de băiat
- f - Urarea colacului
- g - Colind la plecarea din casă
- h - Colind de zori

- c - Colind
 - d - Colindul „birăului” feciorilor
 - e - Colind de fată
 - f - Colind de bătrân
 - g - Colind de nevastă tânără
 - h - Colind de fată
 - i - Colind de fată
3. Colinde din [Valea Crișului Alb](#) și din nordul [Transilvaniei](#)
- a - Colindul dobelor
 - b - Colind de flăcău
 - c - Colind (Nouă meșteri mari)
 - d - Colind (Câte-o ruică, pășăruică)
 - e - Colind (Trei cocoși negri cântară)
 - f - Colind (Mă luai, luai) - de doliu

În 2002 [Ion Moanță](#) a editat la [Casa Radio](#) o nouă antologie de colinde, intitulată „Sus la masa raiului: culegere de colinde din fonoteca societății române de radiodifuziune”. Aceasta conține, pe lângă versuri, două CD-uri cu colinde difuzate în cadrul emisiunii „Miorița”, la [Radio România](#), începând cu 1957. Majoritatea acestora au fost culese și înregistrate de către redactorul George Antofi.

În 2003 fundația culturală TerrArmonia a editat două volume intitulate „Colinde românești”, sub îndrumarea lui [Ioan Bocșa](#). Această antologie cuprinde un studiu introductiv, partituri, texte grupate pe tipologii și două CD-uri cu colinde culese de pe teren.

[\[modifică\]](#) Referințe

1. [^](#) Comișel, Bîrlea, p. 4
2. [^](#) Papahagi, p. 158
3. [^](#) Comișel, Bîrlea, p. 4
4. [^](#) Bocșa, I, p. 11
5. [^](#) Bocșa, I, p. 12
6. [^](#) Comișel, Bîrlea, p. 5
7. [^](#) Ursu, p. 38
8. [^](#) Bocșa, II, p. 3 - 6
9. [^](#) Comișel, Bîrlea, p. 4
10. [^](#) Comișel, Bîrlea, p. 4
11. [^](#) Bocșa, I, p. 7
12. [^](#) Bocșa, I, p. 7 - 8
13. [^](#) Comișel, Bîrlea, p. 4

[\[modifică\]](#) Bibliografie

- Tache Papahagi, *Mic dicționar folkloric*, Ed. Minerva, București, 1979
- Nicolae Ursu, *Folclor muzical din Banat și Transilvania (300 de colinde, cântece și jocuri)*, Ed. Muzicală, București, 1983

- Ioan Bocșa (coord.), *Colinde românești*, Media Musica, Cluj-Napoca, 2003, [ISBN 973-8431-00-X](#)
- [Emilia Comișel](#), Ovidiu Bîrlea, *Obiceiul colindatului și colindele*, Electrecord, EPD 1257 și EPD 1258

<http://www.crestinortodox.ro/craciun/colinde-craciun/maica-domnului-colindele-religioase-romanesti-68382.html>

Maica Domnului in [colindele religioase romanesti](#)

Folclorul in general, mai ales cel religios, a devenit in ultima vreme un auxiliar pretios in rezolvarea problemelor pe care le ridica istoria comparata a religiilor, deoarece in el se reflecteaza mentalitatea religioasa si sociala din diferitele epoci ale [istoriei culturii](#) si civilizatiei omenesti. Numeroase institute de folclor si savanti recunoscuti culeg si cerceteaza cu deosebita grija creatiile folcloristice ale popoarelor, cautand sa le coordoneze si sa le puna in adevarata lor lumina si valoare.

Lucrarea noastra de fata vrea sa arate, plecand de la colindele religioase - parte integranta a folclorului religios romanesc - felul cum inteleg si simt credinciosii [Bisericii Ortodoxe Romane](#) pe Maica Domnului [nostru Iisus Hristos](#), Sfanta Fecioara Maria.

In evlavia credinciosilor Bisericii noastre, [Maica Domnului](#) nu este o zeita si nu are nimic comun cu cortegiul zeitelor pagane; ea nu este nici mit si nici prelungirea reinnoita a vreunui mit pagan oarecare in sanul crestinismului. Ea este o persoana distincta cu o genealogie indiscutabila. Cultul de supravenerare (hiperdulia) pe care credinciosii nostri ortodocsi il adreseaza [Maicii Domnului](#) este bazat pe existenta istorica reala a [Sfintei Fecioare](#) si el s-a nascut din respectul si din evlavia sincera pe care crestinii au avut-o totdeauna fata de aceea care a nascut dupa trup, pentru mantuirea noastra, pe cea de a doua [persoana a Sfintei Treimi](#), Demnul nostru [Iisus Hristos](#). Puritatea, inaltimea morala si spirituala a cultului pe care credinciosii Bisericii noastre il acorda Maicii Domnului este proba cea mai evidenta ca acest cult s-a nascut odata cu [credinta crestina](#) si el nu este o mostenire anacronica din vechile practici cultice pagane.

Ne vom convinge de acest adevar urmarind in colindele religioase felul cum acestea exprima, in versurile lor simple dar pline de duiosie, intelegerea si simtirea credinciosilor nostri ortodocsi fata de "Prea Curata" si "Prea Nevinovata [Fecioara Maria](#)".

Ne-am oprit la colindele religioase, deoarece ele prezinta o importanta deosebita pentru Sfanta noastra [Biserica Ortodoxa](#), atat prin vechimea lor cat si mai ales prin bogatia ideilor dogmatice cuprinse in ele. Colindele religioase fac parte integranta din spiritualitatea noastra [ortodoxa răsăriteana](#) si nu sunt altceva decat prelungirile firesti ale cantarilor dela strana. De aceea ele formeaza un pretios material de catehizare a dreptmaritorilor nostri crestini. Colindele religioase sunt [marturisiri de credinta](#), simple si spontane, invesnicite prin puterea ritului de-a lungul generatiilor, care au sorbit si sorb cu aceeasi caldura stropii racoritori ai credintei strabune. Iata de ce vom cauta sa surprindem in colindele religioase credintele credinciosilor nostri in legatura cu Maica Domnului. Cu acest prilej, ne vom da seama ca aceste credinte, rodul pietatii si evlaviei credinciosilor, stau in deplina concordanta cu invatatura propovaduita de sfanta noastra Biserica, iar unitatea ideilor dogmatice exprimate in toate colindele religioase romanesti dovedeste unitatea sufleteasca a credinciosilor nostri ortodocsi de pe tot intinsul patriei noastre.

Sa vedem deci care sunt notele esentiale ale mariologiei [ortodoxe romanesti](#), pe care ni le ofera colindele noastre religioase, note pe care le vom prezenta intr-o inlantuire logica in cele patru capitole care urmeaza.

I. "Ca la Betleem Maria, savarsind calatoria"

Colindele religioase romanesti se intrec in a descrie in versuri pline de o duiosie rara peripetiile diverse prin care a trebuit sa treaca Maica Domnului in lungul drum catre Betleem, cautand un loc prielnic pentru nastere. Sfintele Evanghelii, care istorisesc nasterea minunata a [Domnului nostru Iisus Hristos](#) vorbesc foarte pe scurt de acest drum catre Betleem, unde batranul Iosif si [Sfanta Fecioara](#) trebuiau sa mearga sa se inscrie dupa porunca, data de August, imparatul de la Roma. Dar poporul nostru stie, din experienta sa proprie, ca un drum, fie lung, fie scurt, este destul de greu si de anevoios pentru o femeie care este gata sa nasca. Iata deci un motiv pe care imaginatia populara l-a speculat, la maximum, brodand pe simpla referinta evanghelică a acestui, drum o multime de intamplari si fapte cu rostul si talcul bine stabilite in psihologia si pietatea credinciosilor. Noi ascultam si astazi cu emotie colindele de la [Nasterea Domnului](#) si luam parte cu tot sufletul la peripetiile numeroase prin care trece Maica Domnului, ne induiosam de suferinta ei, aprobam toate actiunile si gesturile ei si ne simtim la urma, dupa atatea incercari, plini de o bucurie nestapanita, sincera si copilareasca, la vestea nasterii [Pruncului Iisus](#).

Toate aceste intamplari ne sunt infatisate intr-o gradatie progresiva, in care neprevazutul starneste totdeauna interesul nostru si ne face sa participam, cu toata inima, la aceste peripetii istorisite in colindele noastre religioase. Toate acestea dovedesc sensibilitatea aleasa a credinciosilor nostri si adeziunea lor sufleteasca totala fata de Maica Sfanta si de Fiul ei cel dumnezeiesc. Si mai presus de orice desprindem din aceste intamplari si suferinte ale Maicii Domnului realismul adanc omenesc al [nasterii Domnului nostru Iisus Hristos](#). Credinciosii nostri traiesc acest realism cu toata puterea, fiintei lor. Ei stiu ca [Mantuitorul nostru](#), Mesia cel mult asteplat, s-a nascut dintr-o fecioara curata, din neamul nostru omenesc, nu s-a nascut dintr-o floare, dintr-o frunza sau dintr-o piatra, din aer sat; din apa, cum se nasc de obicei fiintele mitologice din diferitele religii ale lumii necrestine.

Dar colindele, care ne descriu peripetiile cautarii unui loc de nastere, reliefeaza cu multa pregnanta legalura [dintre Maica Domnului](#) si natura inconjuratoare. Credinciosii nostri pun in gura Maicii Domnului, cu aceasta ocazie toate socotintele lor despre anumite plante sau animale, care-si dau sau nu concursul lor la sfanta [Nastere a Domnului](#).

Se subliniaza aici un pronuntat mesaj cosmic, familiar dealtfel [spiritualitatii ortodoxiei](#) rasaritene, care se resimte, dupa cum vedem, pana si in aceste creatii populare. Aceasta relatie dintre om si natura, proiectata pe un plan superior, [intre Dumnezeu](#) pe de o parte, om si natura pe de alta parte, capata in colinde o intelegere deosebita in conformitate cu [invatatura crestina](#) ortodoxa despre legatura care a existat totdeauna intre om si Dumnezeu.

Dar sa dovedim afirmatiile noastre cu probele pe care ni le ofera din abundenta colindele religioase romanesti. Alegem pe cele mai semnificative si mai cuprinzatoare. Peste tot se observa culoarea locala. Drumul de la Nazaret pana la Betleem este prelungit de imaginatia populara pe plaiurile romanesti, pe unde se abat pasii Maicii Domnului, ca sa nasca pe Domnul nostru Iisus Hristos.

Astfel: "...[Sfanta Maria](#)

Se lua si se ducea-re

Tot prin vii si prin campii

La umbrita plopilor".

Sau : " Pe acest plaiu, picior de raiu,

Plimba-se maica Domnului

Cu'n hojmant pana la pamant ".

Privelistile pe care ni le ofera acest drum sunt de multe ori fermecatoare. Ele corespund peisajelor romanesti. Iata cateva imagini care incearca sa stabileasca itinerarul acestui drum:

"Pe campia unui rau

Printre grane pana 'n brau...

sau: "Pe un plaiu scaldat in soare.

Prin fanete numai floare...

sau: "Prin livezi inrourate

Pe sub pomi cu crengi uscate"

In alta parte, clima nu mai este calduroasa ca in Tara sfanta, ci friguroasa ca in iarna Craciunului de la noi. Din aceasta cauza, si drumul este mai anevoios:

"Umbla Maica pe pamant

Sa nasca pe Fiul sfant

Merge 'n sus si iara -n jos

Ca bate vant friguros,

iar un colind specifica si imbracamintea Maicii-Domnului:

"Jos, in jos si iar in jos,

Ca bate vant friguros.

C'avea haine de argint

Ca va n-aste Fiul sfant.

Unele colinde precizeaza mai de aproape mersul drumului, ca de exemplu:

"P'anga Muras, p'anga Tisa

Maria sfanta plimba-mi-sa".

Dar in aceasta continua cautare a unui loc potrivit pentru nastere, Maica Domnului intalneste in cale diferiti pomi, la umbra carora ar putea sa nasca, sau diferite asezari de oameni si de vite. Nu toti insa dau concursul Maicii Domnului. Asa se face ca anumiti pomi sau animale sunt blestemate, pe cata vreme altele binecuvantate sau "alduite", ca sa vorbim in graiul colindelor din Ardeal. De fapt, in aceste blesteme sau binecuvantari ale Maicii Domnului se stravede antipatia sau simpatia poporului nostru fata de aceste plante si animale, sau mai precis, calitatile sau defectele acestor plante si animale sunt explicate in legatura cu acest fapt religios de o deosebita importanta, cum este sfanta Nastere a Domnului. Si iata cum atitudinea credinciosilor fata de aceste plante si animale devine in colinde si atitudinea Maicii Domnului.

Astfel, plopul este blestemat pentru ca prin freamatul frunzei sale, dar mai ales prin putina sa umbra, nu poate oferi un loc bun de odihna, unde Maica Domnului, obosita de greutatea drumului si de arsita soarelui, sa poata sa nasca pe Fiul Sfant. Dimpotriva, "tisa" verde e mai primitoare si mai racoroasa:

"Plimba-se Maica Domnului,

Cu'n hojmant pana'n pamant

Si se lasa a hodinire .

La umbra de ploput verde.

Ploput verde daca o vede

Rara umbra slobozeste

Rara umbra pe pamantu

"Fire-a-i tu plop blestematu,

De mine de Dumnezeu

Mai tare de fiul meu"

Si se lasa a hodini-re

La umbra de tisa verde.

Tisa verde daca o vede

Grasa umbra sloboseste

Grasa umbra pe pamantu

Sa se nasca fiul sfantu.

"Fire-ai tisa alduita De mine de Dumnezeu

Mai tare de fiul meu" .

In alte colinde, plopul este pus in opozitie cu un "fomfiu". Plopul nu ia in seama rugamintea Maicii Domnului de a sta linistit:

"Bine popu d-auzea-re,

Dar in seama nu bagare

Si mai tare imi suna-re

Rau Maica blastama-re.

"Fire-ai ploape blastamatu,

De mine de Dumnezeu

Mai tare de fiul meu!

Bata vantu 'ncet nu tare

Frunza ta sa n'aiba stare".

dimpotriva "fomfiul" este ascultator si Maica Domnului se poate odihni la umbra lui pentru a capata puteri sa nasca pe fiul sau:

"Bine fomfiu d-asculta Maica sfanta-l alduia

"Fire-ai iarna ca si vara,

Primavara sa 'nfloresti

Flori vanate mohorate.

Dupa multa alergatura, Maica Domnului poposeste in sfarsit la casa, lui Craciun. Dar nici acesta nu o primeste sub acoperisul sau ca sa nasca, ci o trimite in grajdul cailor:

"Buna seara, Mos Craciun. Zise Maria lui bun,

Lasa-ma in patul tau,

Ca sa nasc pe Dumnezeu.

"Nu te las sa nasti in pat,

Du-te 'n grajdul cailor

Sau in damul boilor".

Dar din cauza nechezatului cailor, Maica Domnului nu poate sa nasca pe Domnul nostru Iisus Hristos. Numai in linistea si la suflarea calda a boulenilor cuminti, in saracia si umilinta unui grajd de boi, marea minune a nasterii poate sa aiba

loc. Pretutindeni, in colindele religioase, caii sunt blestemati pentru nechezatul, tropaitul si nesatul lor, pe cata vreme boii si oile se bucura totdeauna de binecuvantarea Maicii Domnului.

Iata de exemplu cum sunt blestemati caii din cauza neascultarii lor:

"Fire-ati voi cai blestemati

De mine de fiul meu

Si de dragul Dumnezeu!

Si voi cai sa n'aveti sat,

Numa'n ziua de Ispas

Dar s'atunci numai un ceas

sau: "Fire-ati cailor sa fiti

De mine afurisi

Si de Domnul pe vecie,

Mersul fuga sa va fie

Ziua, noaptea sa mancati

Rar voi sa va saturati".

Boii, prin firea lor blajina si domoala, prin barbatia si cumintenia lor, sunt aceia care-si dau tot concursul lor Maicii Domnului, ascultand-o cu cea mai mare sfintenie. De aceea ei sunt binecuvantati:

"Fire-ati voi, boi, cuvantati.

De mine, de fiul meu,

Si de Bunul Dumnezeu".

sau: - "Boulenilor iubiti

Binecuvantati sa fiti

Si de Domnul si de mine

Si de fiul care virne.

La umblat s'aveti pas lin,

La mancare sat deplin,

Cate-un ceas voi sa mancati-

Iar un ceas sa rumegati".

De remarcat ca Maica Domnului nu blestema si nici nu binecuvanteaza numai in numele sau- personal, ci totdeauna adaoga si: "de Dumnezeu" sau "de fiul meu". In aceste blesteme si binecuvantari se dovedeste intuitia profunda pe care o are poporul nostru asupra naturii inconjuratoare. Astfel, credinciosii nostri dau o explicatie religioasa unor apucaturi, calitati sau defecte ale unor plante sau animale, cu care ei vin mai ades in contact. Relatia om-natura

capatat astfel o semnificatie crestina interesanta, pe fondul careia se proiecteaza sentimentele de simpatie sau antipatie ale credinciosilor nostri fata de natura inconjuratoare, care intr-un fel sau altul ia parte la slavita [minune a Nasterii Domnului](#).

Dar, odata ajunsa Maica Domnului la Betleem, peripetiile drumului se sfarsesc. In staulul Betleemului domneste linistea odihnitoare. Au ramas in urma arsita drumului, freamatul plopilor, nechezatul si tropotitul cailor, insusi zgomotul oraselului s-a stins pe nesimtite. Numai familia sfanta vegheaza. Dar in puzderia de stele ce acoperea in noaptea aceea-sfanta, bolta albastra a Betleemului, a rasarit deodata "ca o taina mare", o stea stralucitoare. Iar colindele noastre amintesc de clipa aceea sfanta, prin glasurile argintii ale copiilor care pleaca la colindat" pe la cantatori, tarziu cand "Prea Slavita naste Fiu" Colindatorii povestesc la ferestrele gazdelor, in cuvinte simple, despre steaua care lumineaza pre steaua care "lumineaza" si "adeverea" despre Pruncutul culcat in iesle, despre privirea umeda a boule-nilor cuminti despre cetele ingeresti, despre, ciobanii milosi sau despre cei [trei crai de la Rasarit](#). Toti acestia se inchina, si odata cu ei si colindatorii nostri, in fata Celu infasat din iesle, spre bucuria plina de iubire a Maici Domnului.

II. "Fecioara Maria naste pe Mesia"

a) Aeiipartenia si theotochia. Cultul [Sfintei Fecioare Maria](#) formeaza capitolul cel mai duios al evlaviei credinciosilor nostri. De la rugaciunea atat de scurta, dar atat de expresiva: "Doamna, Maica Domnului ajuta-mi", pe care o rosteste [credinciosul ortodox](#) in toate imprejurarile vietii sale, si pana la minunatele axioane care preamaresc pe Sfanta Fecioara, toata viata si simtirea crestina sunt pline de dragostea si veneratia ortodocsilor fata de Maica Domnului. In aceasta, dragoste si veneratie se poate descoperi una din trasaturile cele mai adanci, una din coordonatele cele mai esentiale ale pietatii noastre ortodoxe rasaritene. Cultul Mantuitorului nu este niciodata despartit de acela al Maicii Sale. Acest adevar se fundamenteaza pe calitatea unica pe care o are Sfanta Fecioara, aceea de [Nascatoare de Dumnezeu](#) (teotokos). Acest atribut al Maicii Domnului a fost aparat cu caldura de [sinoadele ecumenice](#) si de toata suflarea [ortodoxa impotriva](#) defaimatorilor de tot felul, care coborau minunea intruparii Domnului la o simpla si banala nastere biologica.

Cultul ortodox cuprinde o bogatie neasemuita de tropare, condace, axioane, acatiste sau alte cantari speciale inchinate aceleia care s-a invrednicit prin vata ei curata sa nasca pe Fiul lui Dumnezeu. Aceasta imnografie, cuprinde invatatura noastra ortodoxa adevarata, care a incalzit suftetele stramosilor nostri si care a influentat profund colindele noastre religioase. De aceea, nu este de mirare pentru noi ca voni gasi in colindele noastre, religioase toate notele esentiale ale mariologiei ortodoxe. Acest fapt nu dovedeste altceva decat legatura stransa dintre credinciosii nostri si Sfanta noastra Bserica Ortodoxa. In locul unei teologii savante, vom gasi in colinde intuitia clara si sigura a adevarurilor fundamentate ale crestinismului. In locul speculatiilor primejdioase, gasim trairia crestina primara, simpla si autentica. In locul misticismelor intunecoase, gasim realismul luminos al ortodoxiei noastre, romanesti si bucuria de viata a iubitorilor nostri credinciosi.

Maica Domnului se deosebeste de toate femeile de pe fata, pamantului, in deosebi prin cele doua atribute care-i apartin: Nascatoare de Dumnezeu (teotokos) si Pururea Fecioara (aipartenos). In colindele religioase , mai ales in cantecele de stea, aceste atribute se gasesc enuntate laolalta de credinciosii nostri, care numesc pe Maica Domnului in colinde: "Curata", "Prea-nevinovata", "Fecioara Maria", "Lumina Prea Sfanta", "Precista blagoslovita", etc.

Citatele care vor urma ne vor arata cum credinciosii nostri exprima, in colindele lor religioase, prin gura copiilor nevinovati, pururea fecioria si theotochia Sfintei Fecioare Maria:

Ca astazi Curata

Prea nevinovata,

Fecioara Maria

Naste pe Mesia,

In tara vestita,

Vitleem numita"

"Ca numai din maica

Si fara de taica

Noua ni s-a nascut
Cel far' de'nceput".
"Astazi lumii s-a nascut
Cel de demult proorocit.
Astazi s-a nascut Mesia
Din Fecioara Maria" .
"Astazi pe cel nevazut
O fecioara l-a nascut
In orasul Vifleim
Aproape de Rusalim".
"Ca se va naste Hristos
Din Fecioara Maria
Din neamul lui Avraam .
Din samanta lui David
Din [Duhul Sfânt](#) zamislit".
"Dar la leagan cine sta?
Sta Maria Fecioara
Cu cosita pe spinare".

Desigur exemplele se pot inmuti dupa voie. Dupa cum observam, colindele noastre religioase exprima, fara sa faca o distinctie speciala, amandoua aceste atribute ale Maicii Domnului. Credinciosii nostri nu-si explica si nu-si pun cel putin intrebarea cum Maica Domnului a ramas fecioara si dupa nastere. Aceste intrebari le-au scornit necredinciosii de mai tarziu. Pentru credinciosii nostri "Mama fara barbat" si "Fecioara mama" sunt taine zavorate cu lacatul celei mai profunde credinte. Le e deajuns [revelatia dumnezeiasca](#) cu privire la aceste taine. Ei se mira si pricep cu ajutorul credintei si intelegerii lor tалcul dumnezeiesc al acestei minuni cu totul mai presus de fire. Dar aceasta intelegere sincera, spontana, dovedeste tinerete sufleteasca, adeziune totala si intuitie profunda a minunii [Nasterii Domnului](#).

b) Cautarea lui Iisus, inainte de a trece la un nou capitol, nu putem lasa sub tacere un fapt important din viata Mantuitorului, care a pricinuit Maicii Sale sfinte ingrijorare serioasa si foarte mult sbucium sufletesc. Este vorba de imprejurarea pe care ne-o relateaza si Sfintele Evanghelii, cand Iisus, la varsta de 12 ani, de [sarbatoarea Pastilor](#), a ramas la templu, in mijlocul batranilor, in timp ce parintii sai trupesti se intorceau spre casa lor din Nazaret. Sfanta Fecioara Maria este prima care observa lipsa copilului iubit. O mare neliniste cuprinde sufletul mamei desnadajduite, care incepe sa-si caute cu infrigurare copilul pierdut. Aceasta cautare este redata cu o intreaga gama de simtaminte de colindele noastre religioase, care se intrec in a descrie, cu o sensibilitate deosebita, durerea sufleteasca a Maicii Domnului cu aceasta ocazie, cand umbla dupa fiu sa-l gaseasca. Dar si aici geniul poetic al poporului nostru si imaginatia avanta a credinciosilor nostri imbraca pe Mama si pe Fiu in culorile cele mai atragatoare, pe care le ofera peisajul si costumul romanesc. La aceste note caracteristice colindelor noastre se adauga, cu o discretie induiosetoare, simtirea si participarea colindatorilor si credinciosilor nostri ortodocsi la jalea Maicii Domnului, care-si cauta pretutindeni fiul rasletit de ceilalti.

Colindele religioase, care ne descriu aceasta cautare, capata un ritm de balada batraneasca, ce aminteste mersul marunt al cailor de munte, cu scaparea potcoavelor pe drumuri pietruite. Iata pe Maica Domnului stand "Sus la drumul mare" si intreband pe junii colindatori daca n-au vazut cumva pe Fiul sau:

- "Nu mi-ati vazut voiu,

Pe unde ati umblatu

De mi-ati colindatu

Pe Fiutul Meu?

- "Ceata de feciori

Juni colindatori

Din graiu le graia-re:

- "Noi nu l-am vazutu

Nu l-am cunoscutu.

Iar [Sfanta Marie](#)

Din graiu le graia-re;

- "Lesne a-l cunoaste

Oa, calutul luiu,

Rosu-i aratatu

Si seluta luiu

Floarea cerului;

Pintenasii luiu

Par luceferiei;

Sabioara lui

Serpe'nciritat.

In urma acestor semnalmente, colindatorii il recunosc si spun ca l-au vazut "jos la Rusalim".

Iata si un tablou minunat din ajunul colindelor:

"De-aseara, de-aseara.

Mai de-alalta-seara

Junii se strangea-re

Si se vorovea-re

Sa plece a colida-re

Pe drumut, pe cale,

Spre rasa de soare...

dar la mijlocul drumului se intalnesc cu Sfanta Maria, care-i intreaba:

" Nu ati vazut voi

Pe Fiutul sfantu"

Pe jale mare, Maica Domnului se preface intr-o raza de soare si, spre bucuria ei, uitandu-se pe fereastra, isi vede Fiul iubit stand la masa de craiu:

" Si ea ca-si vedea-re

Drag fiu al ei

La masa lui craiu

La masa sezandu

Pahare umplandu

La craiu inchinandu".

Dar maica e tot mai nelinistita:

" Umbla Maica dupa fiu

Tot plangand si intreband

N'ati vazut pe Fiul Sfant?"

Colindatorii intrebati ii spun Maicii Domnului ca poate l-au intalnit, dar nu l-au cunoscut. Maica le spune ca e- cam de seama lor si ca numai dupa imbracaminte l-ar putea recunoaste:

" C'avea haine cu petele

Si in degete inele.

La gulere si la ciotori

Avea scrise sarbatori. Soarele si razele Ba luna si stelele."

Sau cu reminiscente vadite din balada mioritei:

" Fetisoara luiu

Spuma laptelui

Mustacioara luiu

Spicul graului

Ochisorii luiu,

Doua mure negre

Coapte la pamantu

Neatinse de vantu;

Coapte la racoare,

Neatinse de soare".

La aceste semnalmente colindatorii il recunosc si-i spun Maicii ca l-au vazut, fie la Rusalim, fie rastignit pe o cruce de brad, fie venind calare inapoi:

"Noi ca l-am vazutu

In camp la Rusalimu

Cu calul saltandu, incoace venindu.

Colindele noastre nu redau gasirea, lui Iisus in templu si, dialogul acestuia, cu Maica Sa.: Ele scot in evidenta numai cautarea sbuciumata a Maicii, care umbla dupa fiu. Imaginea mamei care umbla sa-si gaseasca fiul omorat, ca in baladele noastre populare (balada mioritei), a: furnizat fanteziei populare unele elemente de care pietatea credinciosilor nostri a tinut seama la alcatuirea acestor colinde. Trebuie sa retinem fondul crestin pe care s-au grefat aceste elemente de balada. Iar ideea crestina pe care o descoperim este cautarea lui Iisus de catre Maica sa atunci cand el a ramas in templu sa vorbeasca cu batranii invatatori ai poporului, imediat dupa cel de al 12-lea Paste al vietii Sale, pe care-l petrecuse cu parintii si cu rudele din Nazaret la [templul din Ierusalim](#). Din aceste colinde reiese dragostea maicii pentru fiul pierdut si constiinta ei ca acest "Fiut sfant" este Dumnezeu.

In folclor, influenta reciproca a diferitelor genuri de creatie populara, unele asupra altora, se numeste contaminare. In cazul nostru, avem contaminarea a doua genuri foarte vechi de creatie populara: colinda si balada. Cand a avut loc aceasta contaminare, este greu de precizat. In orice caz, acest lucru s-a intamplat in fata in care se plamadea constiinta [crestina ortodoxa](#) pe aceste meleaguri, sub [acoperamantul Maicii Domnului](#) si al Domnului nostru Iisus Hristos.

Caci Maica Domnului nu iubeste numai pe Fiul sau, ci si pe noi pe toti, cei care o rugam sa mijloceasca inaintea lui Dumnezeu mantuirea noastra.

III. "Cum, Doamne, n'oi suspinare"

(Maica Domnului ca rugatoare si mijlocitoare)

In conceptia credinciosilor nostri ortodocsi staruie cu intensitate ideea ca Maica Domnului este mijlocitoare intre noi si Domnul nostru Iisus Hristos, ca una, din care Domnul, nostru Iisus Hristos, si-a luat trup omenesc pentru mantuirea noastra.

Bogata imnologie [bisericeasca ortodoxa](#), adresata Sfintei Fecioare, a influentat adanc si colindele noastre religioase, care cauta, sa exprime, intr-o forma accesibila credinciosilor nostri, marile idei [dogmatice ale ortodoxiei](#) noastre.

Dupa imnologia noastra răsăriteana, Maica Domnului nu numai se roaga si mijloceste pentru noi, "ci ne si da ea insasi haruri si daruri, sau chiar toate bunatatile". Credinciosii nostri ortodocsi sunt patrunchi de aceasta invatatura atunci cand aseaza in centrul gandirii si simtirii lor pe Maica Domnului. "Doamne, Maica Domnului, ajuta-mi" este o rugaciune rostita cu evlavie in orice imprejurare, cat de neinsemnata, din viata de toate zilele. Pentru credinciosii nostri, [cultul ortodox](#) are o realitate vesnic actuala. Credinciosii nostri experiaza tainic pe Dumnezeu, pe Domnul nostru Iisus Hristos si pe Maica Domnului. Colindatorii traiesc din plin [minunea Nasterii Domnului](#), ei cauta pe Pruncutul din iesle, pe care-l gasesc in orice casa luminata de candela Nasterii Domnului. In noaptea aceea, "pe la cautatori tarziu", cand pornesc la colindat, se intalnesc in drum cu Mos Craciun, cu [ingeri sau cu sfinti](#) cu Maica Domnului care cauta loc de nastere, sau umbla dupa fiu, sau cu Dumnezeu care "coboara pe o scara de lumina", ca sa binecuvinteze lumea si natura care intinereste. Colindele au mostenit aceasta realitate obiectiva a Nasterii Domnului de la imnologia ortodoxa, care infrumuseteaza cultul ortodox.

De altfel, cultul ortodox este strabatut de la un capat pana la altul de cel mai desavarsit realism. Am facut aceste consideratii pentru a arata, odata mai mult, de ce colindele noastre religioase poarta pecetea vechiului nostru duh ortodox, caracteristic spiritualitatii noastre răsăritene.

Colindele religioase, care ne infatiseaza pe Maica Domnului rugandu-se pentru noi, sunt de o frumusetate unica si de o putere intuitiva vrednica de admirat. Slujba, pe care credinciosii nostri o asculta in fiecare Duminica sau sarbatoare, o vad a avea petrecandu-se in cer. O viziune plina de maretie si de evlavie a liturghiei ceresti, oficiata de insusi Dumnezeu:

"D-auzi gazda ori n'auzi
Toaca-n cer si slujba-n rai
Toaca-n cer cum o batea
Slujba-n raiu cum o facea
Dumnezeu cum, cuvanta
Maica Sfanta se ruga.
Si sa stai sa tot privesti
Cum facea slujbe ceresti
Ingerii tiind stalpari
Cantau sfintele cantari".

Acest colind dovedeste insemnatatea [cultului ortodox](#) in [viata credinciosilor](#) sai. Iata de ce atunci cand preotul ortodox oficiaza Sf. Liturghie in biserica lui de lemn, credinciosii lui stiu ca in acelasi moment se oficiaza si in ceruri Sf. Liturghie de catre insusi Dumnezeu si ei vad cu ochii mintii lor pe Maica Domnului ingenunchiata si rugandu-se pentru pacatele lor.

Aceeasi imagine a liturghiei ceresti ne-o reda si colindul urmator. Slujba are loc intr-o manastire facuta de insusi Dumnezeu:

"Faca-si Domnul ce-si mai face
Faca-si Domnul manastire
Manastirea nu-i prea mare
Noua usi, noua altare
Cu altarul catre soare,
Cu usile jos spre mare,
Cu ferestrele spre soare.
Slujba sfanta cine-o canta?
Cant-o zeul Dumnezeu.
Dar de-ascultat cine-o asculta?
O asculta Maica Sfanta.
Cu-n fiut micut in brate
Fiutul mic tot salta-re
Maica Sfanta lacrama-re.
"Ce randu-i d-acesta randu

De eu salt si tu imi plangi

- "Taci tu fiu, ca tu nu vezi,

Tu nu vezi ce mi-si vad eu:

Vazui puntea raiului.

Pe deasupra iadului,

Ca firutu parului,

Vin sufletele sa treaca

Cate-mi, trec, mai multe cadu,

In vapaia focului,

In criscatul viermiloru,

In fluierul serpiloru"

Maicii Domnului nu-i scapa nicio imprejurare sa nu planga si sa nu suspine pentru pacatele noastre, la fel ca o mama buna care intervine pe langa tata pentru gresalele copiilor:

"Sus la'naltul cerului

La poalele raiului

Este o masa ferectata

Masa frumoasa de piatra.

Dupa dansa cine sade?

Sade Maica Precista

Cu-n pahar galben in mama

Tot inchina si suspina.

Vin ingerii si intreaba:

- "De ce suspini Maica draga?

- "Dar eu cum sa nu suspin,

Ca oamenii cand se scoala. Nici pe obraz nu se spala,

Far se duc la fagadau,

Suduie pe Dumnezeu.

Nu le frica ca-i trzneste

Si mi-e mila de pruncuti,

Ca raman far de parinti".

In alt colind, Maica Domnului se roaga chiar de Fiul ei:

"Sus in [varful muntelui](#),

La [Domnul Hristos](#),

Sade Maica Domnului,

Sade, sade si se roaga,

Pentru toata lumea intreaga

sau stand la masa cu Dumnezeu:

"Cum Doamne n-oi suspina-re

Ca sunt oameni pe pamantu,

Si ise duc la fagadau,

Suduie pe Dumnezeu.

Nu le e frica c'o trasni-re

Dar am mila de prunci mici

Ca raman far da parinti;

Far' de taica, far' de maica,

Far'de frati, far'de surori

Si raman ca niste flori.

Apoi, toate colindele care au ca tema centrala nunta din Cana Galileii ne redau interventia [Maicii Domnului catre](#) Fiul sau, pentru vinul care se terminase. Colindele sunt prea cunoscute pentru a mai da si exemple.

Dar nu numai oamen'i cer si se bucura de ajutorul Maicii, ci si celelalte fiinte. Iata ce frumos se roaga o miorea la "Maicuta Precista":

".Numai una miorea

Sta'n genunchi si se ruga,

La Maicuta Precista.

S'o scape de iarna grea,

S'o scoata din iarna 'n vara.

La draguta primavara "

iar o albina aduna ceara pentru facii de aprins la Maica Domnului:

"Albina strangea din flori,

Ceara pentru sarbatori.

Din cear'se faceau, facii,

Sa le dea [Santei Marii](#).

Maica Domnului, dupa credinta noastra ortodoxa, este rugatoare harnica si daruitoare de daruri ceresti celor ce cer cu dinadinsul mijlocirea ei. Credinciosii stiu ca [mijlocirea Maicii](#) este mai mare decat a sfintilor; la fel si bogatia de haruri, pe care ni le transmite Maica Domnului, este incomparabil mai mare. De aceea si venerarea noastra este mai mare fata de Maica Domnului decat fata de sfinti, deoarece Maica Domnului sta in fruntea sfintilor si a cetelor ingeresti, ca una care cuprinde in sine deplinatatea sfinteniei omenesti si este cea mai strans unita, prin indumnezeirea ei cea dupa Har, cu Domnul nostru Iisus Hristos.

IV. "Marire Tie Maica Sfanta!" (Supravenerarea sau hiperdulia)

Pentru insemnatatea deosebita pe care Maica Domnului a avut-o si o are in viata noastra, credinciosii nostri ortodocsi ii acorda cultul de supravenerare sau hiperdulie. In [conceptia noastra](#) ortodoxa, Maica Domnului este mai presus decat orice fiinta, fara de asemanare, si cea mai apropiata de Dumnezeu, nu dupa fire, ci dupa Har. Maririle ei sunt cu mult mai [presus decat](#) orice cuvânt si [taina ei cu mult mai negrita](#) si mai nepatrunsa. Colindatorii canta pe buna dreptate:

"Marire Tie, Maica sfanta,

De la robii care-ti canta.

De la 'mparatul Christos,

Nascut lumi spre folos .

Pentru a ilustra si mai bine supravenerarea de care se bucura Maica Domnului din partea credinciosilor nostri, reproducem in intregime o colinda care nu mai are nevoie de niciun comentariu:

"Tu esti lumina cea Sfanta Precista blagoslovita

Ca ai nascut pe Fiul Sfant,

Oamenilor pe pamant.

Tu esti cinste ingereasca

Si slava apostoleasca;

Biruinta sihastreasca,

Nadejde calugareasca

La toti sfintii esti cununa,

Cu cocon fiu impreuna.

Toti se satura cu tine,

De Dumnezeiasca paine.

Tu esti [izvor de viata](#),

Adapi bine cu dulceata,

Si esti Maic'adevarata;

Cai nascut fiu far'de tata.

Mai intai si 'mai cinstita,

Decat soarele mai sfanta.

Tot de David proorocita.

De 'nteleplul Solomon,

Si de Sfantul Gliedeon.

Tu esti ieslea salasluita.

Si cartea pecetluita,

Oare ne scrie cu dreptii.

Unde doresc inteptii.

Si de-acum pana 'n vecie,

Mila Domnuhii, sa fie".

Parca ascultam stihurile unui acatist inchinat Nascatoare de Dumnezeu. In colindul citat gasim concentrate toate notele esentiale ale mariologiei ortodoxe, cu accentuarea supravenerarii pe care o datoram Maicii Domnului. Poporul cinsteste in chip deosebit pe Maica Domnului, nu numai in colinde, ci si la toate sarbatorile ei de peste an, aducand slava celei ce a nascut pentru mantuirea noastra pe Domnul nostru Iisus Hristos.

Concluzii

Desi sumar, credem ca am surprins toate notele mariologice esentiale [spiritualitatii ortodoxe](#) rasaritene. In conceptia credinciosilor nostri si mai ales asa cum reiese din colindele lor religioase, Maica Domnului nu este nici pe departe intruchiparea vreunui mit sincretist pagan, continuat peste veacuri, in sanul [crestinismului romanesc](#). Sfanta Fecioara Maria este din neamul lui David si din samanta lui Avraam, asa cum ne spun Sfintele Evanghelii, Traditia Sfintei noastre Biserici si colindele noastre religioase. Cercetarea facuta de noi in colindele noastre religioase ne-a convins inca odata de valoarea dogmatica a folclorului nostru religios. Pietatea populara, care imbraca sentimentele si ideile sale crestine in forme adecvate intelegerii ei, nu este nici ea exagerata, ci moderata si in deplina concordanta cu atmosfera generala a pietatii ortodoxe. Chiar daca imaginatia creatoare a credinciosilor nostri a adaugat uneori [persoanelor sfinte](#) sau actiunilor lor unele trasaturi pitoresti, conforme peisajului si costumului romanesc, apoi aceasta dovedeste, odata mai mult, participarea totala a [credinciosilor Bisericii](#) noastre la evenimentele descrise cu atata caldura in colindele noastre religioase.

Maica Domnului este tot ce poate fi mai bun, mai duios si mai plin de iubire in pietatea credinciosilor nostri. Cine ar vrea sa scrie o viata a Maicii Domnului, ar gasi in colindele noastre religioase o sensibilitate ortodoxa deosebita, concretizata in gesturi, in fapte sau in expresii de o rara frumusetate si gingasie. Noi ne-am straduit numai sa scoatem in evidenta, din colindele romanesti, notele esentiale ale mariologiei ortodoxe si nimic mai mult.

Concluzia noastra ultima este aceasta: adevarul [dogmatic ortodox](#) cu privire la Maica Domnului este bine precizat si redat cu destula claritate in colindele noastre religioase de la Craciun si de la Anul Nou.

Gheorghe Alexe

POEZII ȘI COLINDE CLASICE ROMÂNEȘTI

POEZII DE MIHAI EMINESCU

Înger de paza

Când sufletu-mi noaptea veghea în estaze,
Vedeam ca în vis pe-al meu înger de paza,
Încins cu o haina de umbre și raze,
C-asupra-mi c-un zâmbet aripile-a-ntins;
Dar cum te vazui într-o palida haina,
Copila cuprinsa de dor și de taina,
Fugi acel înger de ochiu-ti învins.
 Esti demon, copila, ca numai c-o zare
 Din genele-ti lunge, din ochiul tau mare
 Facusi pe-al meu înger cu spaima sa zboare,
 El, veghea mea sfânta, amicul fidel?
 Ori poate!... O,-nchide lungi genele tale,
 Sa pot recunoaste trasurile-ti pale,
 Caci tu - *tu esti el*.

Venere si Madona

Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este,
Lume ce gândea în basme și vorbea în poezii,
O! te vad, te-aud, te cuget, tânara și dulce veste
Dintr-un cer cu alte stele, cu-alte raiuri, cu alți zei.

Venere, marmura caldă, ochi de piatra ce scânteie,
Brat molatic ca gândirea unui împarat poet,
Tu ai fost divinizarea frumusetii de femeie,
A femeiei, ce și astăzi tot frumoasa o revad.

Rafael, pierdut în visuri ca-ntr-o noapte înstelată,
Sufletu-mbatat de raze și d-eterne primaveri,
Te-a vazut și-a visat raiul cu grădini îmbalsamate,
Te-a vazut plutind regina printre îngerii din cer

Si-a creat pe pânza goală pe Madona Dumnezeuie,
Cu diadema de stele, cu surâsul blând, vergin,
Fata pală-n raze blonde, chip de înger, dar femeie,
Caci femeia-i prototipul îngerilor din senin.

Astfel eu, pierdut în noaptea unei vieti de poezie,
Te-am vazut, femeie stearpa, fara suflet, fara foc,
Si-am facut din tine-un înger, blând ca ziua de magie,
Când în viața pustiită râde-o raza de noroc.

Am vazut fata ta pală de o bolnavă betie,
Buza ta învinetită de-al coruptiei muscat,
S-am zvârlit asupra-ti, crudo, valul alb de poezie
Si paloarei tale raza inocentei eu i-am dat.

Ti-am dat palidele raze ce-nconjoara cu magie
Fruntea îngerului-geniu, îngerului-ideal,
Din demon facui o sânta, dintr-un chicot, simfonie,
Din ochirile-ti murdare, ochiu-aurorei matinal.

Dar azi valul cade, crudo! dismetit din visuri sece,
Fruntea mea este trezita de al buzei tale-nghet.
Si privesc la tine, demon, si amoru-mi stins si rece,
Ma învăta cum asupra-ti eu sa caut cu dispret!

Tu îmi pari ca o bacanta, ce-a luat cu-nselaciune
De pe-o frunte de fecioara mirtul verde de martir,
O fecioar-a carei suflet era sânt ca rugaciunea,
Pe când inima bacantei e spasmodic, lung delir.

O, cum Rafael creat-a pe Madona Dumnezeie,
Cu diadema-i de stele, cu surâsul blând, vergin,
Eu facut-am zeitate dintr-o palida femeie,
Cu inima stearpa, rece si cu suflet de venin!

Plângi, copila? - C-o privire umeda si rugatoare
Poti din nou zdrobi si frânge apostat-inima mea?
La picioare-ti cad si-ti caut în ochi negri-adânci ca marea,
Si sarut a tale mâne, si-i întreb de poti ierta.

Sterge-ti ochii, nu mai plânge!... A fost cruda-nvinuirea,
A fost cruda si nedreapta, fara razim, fara fond.
Suflete! de-ai fi chiar demon, tu esti sânta prin iubire,
Si ador pe acest demon cu ochi mari, cu parul blond.

O, mama...

O, mama, dulce mama, din negura de vremi
Pe freamatul de frunze la tine tu ma chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutura salcâmii de toamna si de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngâna glasul tau...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voi muri, iubito, la creștet sa nu-mi plângi;
Din teiul sfânt si dulce o ramura sa frângi,
La capul meu cu grija tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei sa cada a ochilor tai stropi;
Simti-o-voi o data umbrind mormântul meu...
Mereu va crește umbra-i, eu voi dormi mereu.

Iar daca împreuna va fi ca sa murim,
Sa nu ne duca-n triste zidiri de tintirim,
Mormântul sa ni-l sape la margine de râu,
Ne puna-n încaperea aceluiași sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

Doina

De la Nistru pâ'n' la Tissa
Tot Românul plânsu-mi-s'a,
Ca nu mai poate strabate
De-atâta strainatate.
Din Hotin si pâ'n la Mare
Vin Muscalii de-a calare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o atin;
Din Boian la Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii,
Si strainul te tot paste
De nu te mai poti cunoaste.
Sus la munte, jos pe vale
Si-au facut dusmanii cale,
Din Satmar pâ'n' în Sacele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet Român saracul!
Îndarat tot da ca racul,
Nici îi merge, nici se 'ndeamna,
Nici îi este toamna, toamna,
Nici e vara vara lui,
Si-i strain în tara lui.
De la Turnu 'n Dorohoi
Curg dusmanii în puhoi
Si s'aseaza pe la noi;
Toate cântecele pier,
Sboara paserile toate
De neagra strainatate;
Numai umbra spinului
La usa crestinului.
Îsi desbraca tara sinul,
Codrul - frate cu Românul -
De secure se tot pleaca
Si isvoarele îi seaca -
Sarac în tara saraca!

Cine-au îndragit strainii,
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia,
Si neamul nemernicia!

Stefane Maria Ta,
Tu la Putna nu mai sta,
Las' Archimandritului
Toata grija schitului,
Lasa grija Sfintilor
În seama parintilor,
Clopotele sa le traga
Ziua 'ntreaga, noaptea 'ntreaga,
Doar s'a 'ndura Dumnezeu,
Ca sa 'ti mântui neamul tau!

Tu te 'nalta din mormânt,
Sa te aud din corn sunând
Si Moldova adunând.
De-i suna din corn odata,
Ai s'aduni Moldova toata,
De-i suna de doua ori,
Îti vin codri 'n ajutor,
De-i suna a treia oara
Toti dusmanii or sa piara
Din hotara în hotara -
Îndragi-i-ar ciorile
Si spânzurătorile!

POEZIE RELIGIOASA DE CRĂCIUN

SORCOVA (The Wishing Carol)

May you look with merry eyes
at that little bunch I rise ,
tiny flowers may they bring
you an everlasting spring !

All the fragrance, all the bloom,
shall a fairy on her loom
weave for you, and smile, and wait
to open the golden gate !

May your steps be quick and strong,
always right and never wrong !
May you always find the 'clue',
see your dearest dreams come true,

have it always as you like,
and each time a lucky strike !

Healthy, wealthy,
spick-and-span, and as merry as you can !
To you and to all your dears
many, bright,
Happy New Years !

PE COLINĂ

As vrea să fiu păstorul
cu turma pe colină
străjer pe înăltime
când noapte-i încă plină
s-aud cântări ceresti
si vestea ce-o să vină.
S'alerg să văd lumina
acolo unde au tras
Sfânta Familie ...
la ieslea de popas
Prunc Sfânt, aureola -
stălucitoare stea

As vrea să fiu păstorul
umil de pe colină
ce aleargă-n văi si-n zare
cântând a lui chemare :
- veniti, veniti în rugă
la Sfânta sărbătoare. -

Azi taina bucuriei
alină 'ngenunchieri
IISUSE-PRUNC, HARUL SFÂNT
minuni, reînvieri
nădejde în dreptate
în cele patru zări.
As vrea să fiu păstorul
Colindei de Ajun
ce'mparte bucuria
pământului străbun
si-adevărate datini
în ziua de Crăciun.

URME DE COLIND

Pe urme dalbe de colind
mă poartă din nou gândul
strâng amintirile sirag
si doruri, rânduri, rânduri.
Blajin, Crăciunul a trecut
si eu tot număr anii
dalbe flori, cântări ascult
mătăanii în zăpadă ...
- Îți văd tristetea pe obraz
si lacrimi înnodate
astepti de mult, astepti si azi,
dar ei sunt dusi departe ...
Chipul tău cel îndrăgit
e brăzdat de durere
trupul ti-a scăzut smerit
la poarta depărtării
Nu te-amăgi că vor veni
făcând din an tot postul
deschide plicuri si scrisori
ferestre si imagini.
Pe urme dalbe de colind
te fură somnu-n rugăciuni
alte amintiri încet te prind
si Ceru-i plin ... de stele.

STEUA CE MÂNGÂIE

Nu am comori
nici aur, nici smirnă, nici tămâie
doar bucuria nădejdei în steaua ce mângâie,
răsărită din zărilor mereu albastre
e timpul-mag al vremurilor noastre
El vine din adânc cu pasul măsurat
trecute decenii, secole, milenii ...

Cu fruntea sprijinită în al său toiag
suspina timpul-mag ... gândului pribeag
- umili în inimi să ne unim desculți,
cu slavă să-năltăm a noastre rugăciuni -.
Trimis din sferele mereu albastre
e timpul-mag al vremurilor noastre
si-n noaptea de colinde, Sfântă de Crăciun
s'aprind lumini, mărire să cântăm
- Pruncul Slăvit, în iesle Împărat -
si urmând călăuză semnul cel de sus
să nu pierdem o clipă, DARUL LUI IISUS.
Nu am nici aur,
nici smirnă,
nici tămâie,
doar bucuria nădejdei în steaua ce mângâie.

Decembrie 1999 / Georgeta Crainic

COLINDE DE CRACIUN

MOS CRĂCIUN

Mos Crăciun cu plete dalbe
A sosit de prin nămeti.
El aduce daruri multe
La fetite si băietii

Mos Crăciun, Mos Crăciun

Din bătrâni se povesteste
Că-n totii anii negresit
Mos Crăciun pribeag soseste
Niciodată n-a lipsit.

Mos Crăciun, Mos Crăciun

Mos Crăciun cu plete dalbe
Incotro vrei s-o apuci,
Ti-as cânta "Florile Dalbe"
Dacă as stii că nu te duci...

Mos Crăciun, Mos Crăciun

Mos Crăciun cu plete dalbe
A venit si pe la noi

Steaua cântecelor noastre
Este darul pentru voi.

Domn, Domn să-năltăm

Am plecat să colindăm,
Domn, Domn, să-năltăm,
Când boierii nu-s acasă,
Domn, Domn, să-năltăm,

C-au plecat la vânătoare,
Domn, Domn, să-năltăm,
Să vâneze căprioare,
Domn, Domn, să-năltăm,

Căprioare n-au vânat,
Domn, Domn, să-năltăm,
Ci-au vânat un iepuras,
Domn, Domn să-năltăm,

Să facă din pielea lui,
Domn, Domn, să-năltăm,
Vestmânt frumos Domnului,
Domn, Domn, să-năltăm,

O CE VESTE MINUNATĂ

(D.G.Kiriac)

O ce veste minunată
În Betleem ni s-arată
Astăzi s-a născut
Cel fără de-nceput
Cum au spus proorocii

Că la Betleem Maria
Săvârșind călătoria
Într-un mic sălas
Lâng-acel oras
A născut pe Mesia

Pe Fiul în al Său nume,
Tatăl l-a trimis în lume
Să se nască și să crească
Să ne mântuiască.

Păstorii cum auziră
Spre locasul sfânt porniră
Unde au aflat, pruncul minunat

Si Il preamăriră

E Iisus Păstorul Mare
Turmă ca El nimeni nu are
Noi Il lăudăm
Si ne închinăm,
Cu credință tare.

ASTĂZI S'A NĂSCUT HRISTOS

Astăzi s'a născut Hristos
Mesia cel luminos
Lăudati si cântati
Si vă bucurati !

Mititel s'nfășătel
In scutec de bumbăcel
Lăudati si cântati
Si vă bucurati !

Vântul bate, nu-L răzbate,
Neaua ninge, nu-L atinge,
Lăudati si cântati
Si vă bucurati !

Si de-acum până-n vecie,
Mila Domnului să fie !
Lăudati si cântati
Si vă bucurati !

STEUA SUS RĂSARE

Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua strălucește
Si lumii vesteste (bis)
Că astăzi Curata.
Prea Nevinovata
Fecioara Maria
Naste pe Mesia (bis)
Magii cum zăriră
Steaua si porniră
Mergând după rază
Pe Hristos să-L vază.
Si dacă porniră
Indată-L găsiră

La Dânsul intrară
Si se închinară (bis)
Cu daruri gătite
Lui Hristos menite
Având fiecare
Bucurie mare (bis)
Care bucurie
Si aici să fie
De la tinerețe
Pân'la bătrânețe (bis)

CÂNTEC DE CRĂCIUN

Din an în an sosesc mereu,
La geam cu Mos Ajun.
E ger cumplit, e drumul greu
Da-i obicei străbun.

Azi cu strămosii cânt în cor
Colindul sfânt si bun.
Tot mos era si'n vremea lor
Bătrânul Mos Crăciun (bis).

E sărbătoare si e joc
In casa ta acum
Dar sunt bordeie fără foc
Si mâine-i Mos Crăciun (bis)

Si-acum te las, fii sănătos
Si vesel de Crăciun
Dar nu uita, când esti voios
Române să fi bun (bis)

DOMNUL IISUS HRISTOS

Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Hristos
Mesia cel mult dorit
Domnul Iisus Hristos.

Din Fecioară s'a născut
Domnul Iisus Hristos
Si cu lapte a crescut
Domnul Iisus Hristos.

Cum e robul s'a smerit

Domnul Iisus Hristos
Si pe noi ne'a mântuit
Domnul Iisus Hristos.

MOS CRĂCIUN

Mos Crăciun, cu plete albe
A sosit de prin nămeti
Si aduce daruri multe
Pe la fete si băietii.
Mos Crăciun, Mos Crăciun !

Din bătrâni se povesteste
Că-n toti anii negresit
Mos Crăciun la noi soseste
Niciodată n'a lipsit.
Mos Crăciun, Mos Crăciun !

Mos Crăciun, cu plete albe
Incotro vrei s'o apuci ?
Ti-as cânta florile dalbe
De la noi să nu te duci.
Mos Crăciun, Mos Crăciun !

<http://blog.patermihail.ro/categorii/biserica/cateheze>

<http://www.glascomun.info/?p=2433>

SACRU SI PROFAN IN COLINDA RELIGIOASA

ELENA TRIFAN

Născut prin miracol divin, așteptat și prigonit, slăvit și sacrificat, acceptat sau contestat, Isus a străbătut veacurile, aflându-se în permanență în atenția slujitorilor bisericii, a oamenilor de știință, cât și a celor de artă: scriitori, pictori, sculptori care i-au dedicat opere remarcabile.

Nașterea sa, care a marcat începutul creștinismului, a fost slăvită de slujitori ai bisericii și de oameni simpli, în colinde „Cântece tradiționale cântate de cete de copii, de flăcăi sau de adulți cu prilejul Crăciunului și al Anului Nou.” (DEX 1998, p. 196)

Apărută cu secole în urmă, ținută sub obroc în timpul dictaturii comuniste, colinda religioasă a reînviat năvalnic după 1990, când este interpretată în biserici, în școli, la radio și televiziune, pe străzi, la casele oamenilor, atât la țară, cât și la oraș.

Pe data de 20 decembrie 2009, la Catedrala Eroilor Tineri din Ploiești, a fost susținut un concert de colinde religioase, de-a dreptul celest, unde au fost interpretate colinde ale căror texte au constituit suportul comentariului de față: „Am plecat să colindăm!”, „Sus boieri!”, „Iată, vin colindători!”, „Sus în vârful muntelui”, „Gazde mari nu mai dormiți!”, „După datini, colindăm”, „Legănelul lui Isus”, „Troparul nașterii”, „Steaua sus răsare”, „O, ce veste minunată”, „Închinarea păstorilor”, „Plecarea magilor”, „S-a născut Domnul”, „Domnuț și Domn din cer”, „Îngerii cântă”, „Crăciunul” (melodie franceză), „La Vitleem colo-n jos...”, „Colindul clopotelor”, „Acolo-n umbra pomilor”, „Bună dimineața la Moș Ajun”, „Acolo-n sus”, „Cântec de Crăciun”, „Lerui mărilor”, „Mărire-ntru cele-nalte”, „Noël”, „Domnul Isus Hristos”.

Scopul colindei religioase este de a vesti nașterea Mântuitorului.

Colindătorii sunt, în general, copii, deoarece sunt mai apropiați, prin neprihănire, de îngerii care au vestit nașterea Domnului.

Momentul colindatului este în seara sau noaptea de Ajun, pe la cântători, până în revărsatul zorilor.

Colinda este sfântă și nemuritoare, colindătorii vin neîncetat, „Din an în an mereu / La geam cu Moș Ajun” (Cântec de Crăciun)

Gazdele sunt îndemnate să se pregătească pentru a-l primi pe Domnul în curățenie și îmbelșugare „Casa să v-o măturați”, „Masa să v-o încărcăți”. (Sus boieri!)

În colindele analizate, pot fi întâlnite aspecte preluate din textele biblice, precum: locul nașterii, steaua călăuzitoare, căutarea pruncului de către Irod, botezul purificator în apa Iordanului de către Ion „cel prea curat,” scopul venirii lui Iisus pe lume.

În colinda religioasă Iisus apare în dublă ipostază, de fiu al Domnului și de fiu al Omului „E om și Dumnezeu” (Îngerii cântă), ceea ce face ca elementele sacre să se împletească cu cele profane în acest tip de colindă.

Statutul lui este cel biblic, „tânărul crai”, „regele”, „împăratul tuturor”, (Crăciunul, Noël). Forma lui de manifestare este lumina, simbolul vieții, al armoniei, al dreptății, al cunoașterii, al unui nou început: „Soare-n raze luminat” (Iată, vin colindători), „Isus Hristos luminat” (S-a născut Domnul), „un luceafăr mare strălucit” (Colindul clopotelor), „lumina cunoștinței”, „soarele dreptății”, „răsăritul cel de sus” (Troparul nașterii). Identificarea lui Iisus cu soarele, poate fi

rezultatul contopirii a două motive, cel creștin potrivit căruia Dumnezeu este lumină, cu cel păgân al zeului asiatic al soarelui, Mithra, peste a cărui sărbătorire care avea loc la 25 decembrie s-a suprapus Crăciunul.

Iisus are și alte atribute ale divinității: sacralitatea „Domnul sfânt” (Sus în vârful muntelui) și veșnicia „Cel fără-nceput” (O, ce veste minunată), „Domn a fost și va fi iar pân’ acu și în veci iar” (S-a născut Domnul).

Legătura lui Iisus cu lumea muritorilor se face în spații terestre, sacralizate, înalte, un fel de axis mundi, dealul și muntele, de unde legătura cu transcendentul este mai ușor de realizat: „Acolo sus pe-un deal frumos /Unde-i cerul luminos /Raza blând-a soarelui /Scaldă fața Domnului” (Leagănul lui Isus), „Sus în vârful muntelui, pe la crucea bradului, pe o scară de argint /Se coboară Domnul sfânt.” (Sus în vârful muntelui). Textul conține elemente religioase și profane cu valoare simbolică: crucea, simbolul creștinismului, al suferinței și tămăduirii, argintul, simbolul purificării, bradul, simbolul vieții veșnice.

În calitate de fiu al omului, copilul Iisus duce o existență profană: nu are haine („N-are scutec de-nfășat /Nici hăinuțe de-mbrăcat” (La Vitleem acolo-n jos), plânge „Fiul plânge, stare n-are /Pe brațele mamei sale” (Domnuț și Domn din cer). În alt colind este hrănit cu lapte, înfășat în scutece și purtat în brațe de mama sa „Din fecioară s-a născut / Și cu lapte s-a crescut. / Cu scutece s-anfășat/ Și în brațe s-a purtat.” (Domnul Isus Hristos) sau șade într-un leagăn verde de păltinel (Am plecat să colindăm).

În colindul „Închinarea păstorilor” apare motivul popular, al comuniunii omului cu natura. Iisus este legănat de vânt și scaldat de ploaie. Sacrul se întrepătrunde însă în profanul. În calitate de fiu al Domnului nu este atins de imtemperiile naturii „Neaua ninge, nu-l atinge” (Închinarea păstorilor), leagănul lui este sfânt și purtat de îngeri (Crăciunul).

Locul nașterii lui Iisus este cel biblic, în Betleem pronunțat popular Vitleem, într-un spațiu modest, neprielnic nașterii, ieslea boilor, „În paiele grâului, în ogrinji fânului” (S-a născut Domnul).

Nașterea lui este vestită de elemente cosmice, miraculoase, steaua care-i călăuzește pe magi spre locul nașterii, de elemente sacre, corul îngerilor (Îngerii cântă), de elemente profane prin proveniență și sacre prin funcție și mediul în care se manifestă, glasul clopotelor (Colindul clopotelor, Crăciunul), cât și umane, colindătorii.

Iisus este un mesager al divinității și scopul venirii lui pe lume este mântuirea omenirii „Să se nască/Și să crească/ Să ne mântuiască.”(O, ce veste minunată) și bucuria adusă în casele oamenilor: „Noaptea asta Sfântul Domn Isus /Bucurie mare ne-a adus.” (Colindul clopotelor)

Cu excepția lui Irod care-i dorește moartea, oamenii se bucură de

nașterea Mântuitorului, îi vin în ajutor și îi fac daruri: veșminte „Să facă din pielea lui /Veșmânt frumos Domnului” (Am venit să colindăm), „stebile albe de flori,/Și-o oaie cu miel prior” (Închinarea păstorilor). În general, atitudinea lor este de venerație: „Fie-n veci mărit /Să vă bucurați/Și să-l lăudați” (Lerui mărului).

În universul vegetal prezent în colinda religioasă predomină elementele sacre, iar cele profane dobândesc virtuți sacre prin punerea lor în relație cu Iisus: Maica Precista paște oile la umbra pomilor, ceea ce amintește de grădina raiului, mărul, pomul cunoașterii binelui și răului, apare în refren „Florile dalbe, flori de măr”, iar în colindul „După datini, colindăm” merii sunt sădiți toamna și în mod miraculos infloresc iarna, prin puterea dragostei lui Iisus, trandafirul „lilioară trandafir” (Gazde mari nu mai dormiți) este simbolul dragostei, al sacrificiului, al lui Iisus însuși. Mai apar bradul, simbolul veșniciei, paltinul, arbore cu lemn tare din care este făcut leagănul sfânt, drumul pe care merge Iisus este făcut din maghiran (S-a născut Domnul), iar rozmarinul este prezent în refren „Frunză verde rozmarin” (Acolo-n umbra pomilor), ca simbol al frumuseții și al vieții. Fiind concepute sincretic ca un amestec de poezie și cântec, colindele se caracterizează și prin muzicalitate la realizarea căreia contribuie și refrenul în care nota de sacralitate este sporită prin: preaslăvirea Domnului „Leru-i ler”, „Lerui Doamne, Domn din cer”, „Domnuleț și Domn din cer”, „Domn, Domn să nălțăm”, prezența florilor: „Florile dalbe, flori de măr”, „lilioară trandafir”, „Frunză verde rozmarin”, imitarea glasului clopotelor: „Bim bang”, „Bim bam, bim bam”.

Majoritatea colindelor respectă structura colindei clasice și se termină cu o urare adresată gazdei de a fi sănătoasă, veselă, de a avea parte de bucurie și de viață lungă „Să fi sănătos și vesel de Crăciun” (Cântec de Crăciun), „Hristos să vă dea de toate, / Viață lungă, sănătate” (Domnuleț și Domn din cer).

În colindul „Îngerii cântă” sunt preaslăvite cerul și pământul „Mărire în cer /Și pace pe pământ.”

Singurul colind în care colindătorii așteaptă daruri materiale din partea gazdei este

„Bună dimineața la Moș Ajun” „Ne dați, ori nu ne dați”; „Domnul sfânt să ne ajute la covrigi și la nuci multe”, în rest predomină ideea de preamărire a lui Iisus.